

FLORA EN POMONA

NEDERLANDSCHE FLORA EN POMONA.

NEDERLANDSCHE

FLORA EN POMONA,

BESCHREVEN EN UITGEGEVEN DOOR

HET BESTUUR DER POMOLOGISCHE VEREENIGING TE BOSKOOP.

MET PLATEN NAAR DE NATUUR GETEEKEND DOOR A. J. WENDEL.

Opgedragen aan Z. M. den Koning der Nederlanden

TWEEDE DEEL.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1879.

Stoomdrukkerij van J. B. Wolters.

A. J. Wendel, ad nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

APPEL VAR. NELSON'S GLORY.

Groningen, J. B. Wolters.

APPEL VAR. NELSON'S GLORY.

De afkomst van deze varieteit is niet met zekerheid bekend; wij hebben haar ontvangen uit de kweekerij van de firma James Booth und Sohne te Hamburg.

Zij is noch in de Engelsche, noch in de Hoogduitsche Pomologische werken, die in ons bezit zijn, beschreven. Wel heeft Hogg in de 4de Ed. van *The Fruit Manual* een appel met den naam *Nelson Codlin* en de syn. *Nelson's Codlin*, *Backhouse's Codlin*, *Nelson*, die wij ook vinden in de *Cat. Lond.* blz. 11 no. 162; maar deze vrucht moet kegelvormig of langwerpig zijn (*conical or oblong*) en die beschrijving kan niet toegepast worden op den hierbij afgebeelden appel. Wij zagen van deze varieteit nimmer eene hooggevormde vrucht. In de catalogi 1875—76 van de heeren Paul en Son te Cheshunt in Engeland, vinden wij echter den naam *Nelson's Glory*, waarbij eene korte beschrijving, die wel op onze vrucht van toepassing is. Zij schijnt dus in Engeland wel bekend te zijn.

Bij andere kweekers te Boskoop zagen wij eene vrucht van de varieteit *Beaufine Strie*, volkomen gelijk, ook naar den boom, aan *Nelson's Glory;* maar dien naam vinden wij ook al niet in de beschrijvingen, die wij bezitten, en gestreept is de vrucht nooit.

Hoe het zij: wij hebben dezen appel, dien wij reeds 15—16 jaar kweeken, omdat hij groot, fraai en goed is, in plaat laten brengen. Wij voegen er de volgende beschrijving bij:

Vorm: Platrond, naar den kelk wat smaller, meestal scheef met onregelmatige verhevenheden over de geheele vrucht; naar den steel dikwijls met breede, ondiepe, lange vooren.

Grootte: Van de eerste, 0,10 hoog bij 0,12 à 0,14 Ned. dik, doch meestal iets kleiner, 0,09 hoog bij 0,10 à 0,11 Ned. dik.

Kelk: Wij hebben vruchten geoogst waarvan de kelk wijd open was, terwijl de kelkbladeren kort waren. Dit komt echter zelden voor; meestal is de kelk gesloten, klein en spitsbladerig, grauwgroen, in eene nog al wijde holte met ribben van verschillende grootte omgeven.

Steel: 0,01 à 0,015 lang, dik, houtachtig, ook wel met vleesch voorzien, in eene wijde, ondiepe holte, meestal onregelmatig gevormd en grasgroen gekleurd, zelden met eenig dun grauw roest voorzien.

Schil: Glad, glanzend, vettig, groengeel, aan de zonzijde hooggeel, zeldzaam eenigszins rood, met groote witte en groenwitte stippen; zelden vindt men sporen van roest.

Vleesch: Wit, los, zacht, matig saprijk en niet zuur, aangenaam van smaak.

Klokhuis: Groot, cellen wijd, weinige, looze, donkerbruin gekleurde pitten.

Tijd van gebruik: October, November. De appel duurt somtijds tot aan het einde der maand December en is van den eersten rang voor 't keukengebruik.

De boom: groeit stevig, doch ijl en vormt eene onregelmatige pyramide; de twijgen zijn tamelijk lang, meestal gebogen en dik, ook naar de spits; bruin gekleurd, hier en daar met een zilverachtig gekleurd huidje overdekt, met ronde, ongelijkverdeelde, aschgrauwe stippen en platte, vlakliggende, breede knoppen; de scheuten zijn grauwbruin met dikke, grauwgele wol overdekt; de bladsteel is 0,02 Ned. lang, matig dik; de achterbladeren zijn lancetvormig, klein; de bladeren zijn voor 't overige breed, ovaal, met eene scheeve punt, op de randen gegolfd, stomp getand, grofnervig, van boven donkergroen, aan de onderzijde witwollig, opgebogen. De knoppen op de spitsen der twijgen zijn zeer dik.

De geheele boom is door zijne, van andere boomen verschillende eigenschappen, gemakkelijk te kennen. Hij is goed voor den pyramidevorm, maar kan, om de grootte der vruchten, niet aanbevolen worden voor den hoog- en halfstamden kroonvorm. Hij verlangt eene beschutte, maar geene warme standplaats en wordt niet groot.

K. J. W. O.

A. J. Wendel, ad nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

PHLOX HYB. BOULE DE FEU.

Groningen, J. B. Wolters.

PHLOX HYBRIDA HORT., BOULE DE FEU = VUURBAL.

De naam Phlox — een Grieksch woord, dat vlam beteekent — is vermoedelijk aan deze plant gegeven wegens de schitterende kleur der bloemen of den pyramidalen vorm der bloempluim.

Onder den naam *Phlox hybrida* worden al de fraaie, uit het zaad gewonnen varieteiten begrepen, die haar ontstaan waarschijnlijk aan eene kruising tusschen *Phlox paniculata*, *Ph. pyramidalis* en *Ph. decussata* = *acuminata* en misschien — hoewel wij dat niet kunnen uitmaken — nog wel andere soorten te danken hebben.

Aan eene aanhoudende, welberekende bevruchting en vooral ook aan de kunde van sommige kweekers, die zich met volharding aan de ontwikkeling en verbetering van dit plantengeslacht veel hebben laten gelegen liggen, is het te danken, dat wij in onzen tijd eene groote verzameling uitmuntende, prachtige varieteiten kennen, die met de schoonste kleuren prijken, van het zuiverste wit in alle nuancen van rose, lila, violet tot het schitterendste rood en purper. Men vindt onder deze vaste planten varieteiten die eenkleurige, maar ook die gestreepte of gerande bloemen voortbrengen, of zulke, die in 't midden met een „oog" of eene „ster" van eene min of meer sterksprekende of afwijkende kleur geteekend zijn, voorts hooggroeiend en laagblijvende, met meer of minder talrijke en vertakte stengels, grootere en kleinere bloempluimen, vroegen of laten bloeitijd. Sommige bloeien reeds in 't laatst van Juni, anderen in Augustus of September, terwijl het grootste gedeelte in Juli en Augustus in vollen bloei prijkt. Eindelijk heeft men reukelooze en welriekende, gladde en behaarde, ja ook bontbladerige varieteiten.

De Fransche kweekers Fontaine, Lierval en anderen hebben uitmuntende

hybriden gewonnen en in den handel gebracht. Zoo wij daarvan de fraaiste niet noemen, is het, omdat die, welke wij thans als de nieuwste en fraaiste zouden kunnen opgeven, allicht een volgend jaar tot serie B. of C. behooren, want men gaat steeds voort met de cultuur en 't winnen van schoonere varieteiten.

Vraagt men waarom dit geschiedt, terwijl wij nu reeds eene verzameling *Phlox* bezitten, die der volmaaktheid nabij komt, dan antwoorden wij: Omdat de bloemen door ze lang te cultiveeren licht verbasteren. Zij mogen niet van kleur veranderen en hoewel wij er niet zeker van zijn, dat dit het geval is, zeker is het, dat bij vele varieteiten de vorm ten deele verandert, de bloemen kleiner worden.

De Phlox van vroeger tijden had smaller bloembladeren, zoodat zij nimmer aaneengesloten waren en dus niet zoo fraai gevormd; thans duldt men in goede verzamelingen slechts zulke, die groote bloemen hebben met breede bloembladeren, zoodat elke bloem een schijf gelijkt. Ook moet de bloempluim regelmatig gevormd en groot zijn, terwijl men aan de laagstblijvende de voorkeur geeft.

De hybride, waarvan de plaat eene goede voorstelling geeft, is eene der schoonste die wij kennen; de kleur is onovertroffen en naar 't schijnt, moeielijk in teekening terug te geven. Hoe goed en getrouw de plaat ook zij, die vuurroode, schitterende kleur geeft zij niet terug. Voorts zijn de bloempluimen groot en fraai gevormd, de bloemen dicht aaneengesloten, zoodat men op een afstand werkelijk aan een vuurbal denkt; de stengels groeien plm. 1.50 M. hoog. De bloeitijd valt in 't begin van Juli.

Deze hybride moet *altijd* in „*halfschaduw*" worden geplant; de bloem verliest in 't volle zonlicht hare schitterende vurig roode kleur, wordt dan bleek en is in dit geval minder fraai.

De *Phlox hybrida* is zeer gemakkelijk te kweeken; zij is doorgaans hard en neemt iedere grondsoort voor lief. Wij geven evenwel de voorkeur aan kalkhoudenden en niet te drogen grond.

Men vermeerdert de planten door zaaiing, door scheuring, d. i. door den wortelstok te deelen, en door stekken.

Het is noodzakelijk ze om de twee, uiterlijk om de drie jaar te verplanten; men kan haar dan tegelijkertijd „scheuren." Blijven zij langer dan twee of drie jaar op dezelfde plaats, dan worden de bloemen kleiner en verliezen hare eigenaardige kleuren.

Wil men groote pluimen en flinke bloemen, dan laat men aan iedere plant slechts drie of vier stengels blijven; de andere „uitloopen" kan men er afnemen en ter vermeerdering in den vollen grond uitplanten.

Om niet al te hooge stengels maar sterk vertakte planten, groote bloemen en statige bloempluimen te bekomen, moet men als de jonge stengels ter hoogte

van 10—15 centimeters gegroeid zijn, de spitsen uitknijpen; eene maand later wordt deze operatie nog eens herhaald. Men zal de gunstige gevolgen van die handelwijze ondervinden.

Overal, hetzij in groepen, hetzij op leege plaatsen tusschen struiken en laagblijvend hout maakt de *Phlox hyb.* een goed effect en zij verdient wel de gunst, waarin zij staat.

K. J. W. O.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

QUERCUS FASTIGEATA FOLIIS PUNCTATA (DE VOS).

Groningen, J. B. Wolters.

QUERCUS FASTIGEATA (DE PYRAMIDAAL EIK.)

Het geslacht der *Eiken* is in elk opzicht het rijkste onzer loofboomen. Met alle recht wordt de Eik de koning der wouden genoemd.

Met uitzondering van het uiterste zuiden en noorden is hij over den geheelen aardbol verbreid en overal wordt van het hout, de schors, de galappelen en de zaden een veelvuldig en veelzijdig gebruik gemaakt in de industrie en de huishouding.

Ten allen tijde stond de *Eik* in hooge achting. Grieken en Romeinen bekroonden burgerdeugd met een Eikenkrans. Bij Galliërs en Germanen werd de Eikeboom als heilig beschouwd en nog in onze dagen vereeren enkele Indiaansche stammen hunne goden onder heilige Eiken. Van dichters en schilders was hij steeds de lieveling.

En, was hij reeds zoo hoog geacht, toen men nog weinige soorten en varieteiten kende, hoeveel te meer is dit thans het geval, nu honderden eene zoo groote plaats in den tuinbouw innemen.

Wij vreezen daarom niet, dat men het zal afkeuren, als wij de *Eiken* in de *Nederlandsche Flora* en *Pomona* gedenken, hoewel zij niet behooren tot het gebied van de godinnen, waaraan dit werk zijn naam ontleent.

Wij kiezen tot afbeelding en beschrijving de *Quercus fastigeata* = *Quercus pyramidalis.*

De Eik was en is steeds het beeld van Herculische kracht; maar er werd soms aangemerkt, dat hij toch niet aan alle eischen van schoonheid voldeed. Zoo mistte men bij dit geslacht langen tijd het slanke, zuilvormige van den *Italiaanschen Populier*, wiens „deftig voorkomen," gelijk Witte in zijne „Schetsen uit bet Plantenrijk" zegt, bij geenen *Eik* werd gevonden.

Die aanmerking echter kan thans niet meer worden gemaakt, nu wij de *Quercus fastigeata* of *Pyramidalis* bezitten, die even slank als de *Italiaansche Populier* opgaat. Op Wilhelmshöhe bij Kassel staan *Pyramidaaleiken*, die p. m. 20 Meter hoog zijn.

Ook kent men reeds varieteiten, o. a. de *Quercus fastigeata Cupressinoïdes*, *Hodginsii*, *monstrosa*, *virides*, *cucullata*, waarvan sommige te Boskoop worden gekweekt.

Inzonderheid vestigen wij de aandacht op de *Quercus fastigeata foliis punctatis*. Deze is door den schrijver van dit artikel uit het zaad gewonnen en in 1868 in den handel gebracht. De redactie van dit werk meende daarvan eene getrouwe afbeelding te moeten geven, opdat deze nog zoo weinig bekende, zeer schoone verscheidenheid, meer algemeen bekend worden mocht.

Wij gelooven niet, dat iemand bij 't zien van de plaat, nog minder hij, die de boompjes zag, welke reeds in de kweekerijen voorhanden zijn, zal ontkennen, dat zij dit verdient.

Nog is door den steller dezes eene tweede varieteit gewonnen; maar tot nu toe niet in den handel gebracht, n.l. *Q. fastigeata excelsa*. Deze is forscher van groei en heeft donkerder loof dan de eerstgenoemde.

Misschien merkt men op, dat wij ten onrechte bestendig *Quercus fastigeata* = *pyramidalis* schrijven, omdat wij hier niet met eene soort, maar met eene varieteit te doen hebben.

Die aanmerking is volkomen juist. Maar wij hebben reeds vroeger in dit werk gezegd, dat wij niet in de eerste plaats voor de wetenschap schrijven. Het is ons voldoende als wij voor den liefhebber duidelijk genoeg zijn.

De *Quercus fastigeata* is eene varieteit. Als men de eikels zaait, gaat p. m. de helft tot de grondsoort terug.

Maar als men de namen steeds voluit en dus botanisch goed wilde schrijven en er kwam b.v. van de varieteit *cucullata* eene zilverbontbladerige — iets, wat bij zulk een, nog al licht verscheidenheid opleverend geslacht zeer goed mogelijk is, — dan zou die moeten heeten: *Quercus pedunculata fastigeata* (of *pyramidalis*) *cucullata foliis argenteo variegatis*. En waarschijnlijk zou men dien naam toch een weinig te lang vinden.

C. D. V.

A. J. Wendel, ad nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

MAHONIA JAPONICA.

Groningen, J. B. Wolters.

MAHONIA.

De soorten van dit geslacht rekende men vroeger tot de *Berbarissen;* maar Nuttall, een Amerikaansch botanist, maakte van al die soorten, welke samengestelde bladeren hebben, een nieuw geslacht en gaf dat, ter eere van M' Mahon, den naam *Mahonia.*

Men kweekt daarvan de volgende soorten:

M. aquifolia. 't Vaderland dezer soort is N. Amerika. Zij bereikt eene hoogte van 1.50 à 2 M. en heeft 7—9 vinbladeren, die glanzend donkergroen zijn. Gelijk alle geeft zij gele bloemen en blauwe bessen, welke tegen de glanzend donkergroene bladeren een goed effect maken.

M. Ehrenbergii. De onder dien naam door ons ontvangen soort, kunnen wij niet nader bestemmen. Zij heeft eenen nog al afwijkenden bladvorm; het eerste paar vinbladeren staat op 4 à 5 centim. van den basis van den bladsteel, het volgende paar weêr op denzelfden afstand van het eerste; maar de overige paren staan slechts 2 à 3 centim. van elkander. Het getal en den vorm der bladeren komt voor 't overige overeen met die van de *M. aquifolia;* de kleur is echter iets lichter en het geheele gewas iets ranker. Zij verdraagt onze winterkoude niet.

M. fassiculata. (D. C.). Eene ons niet bekende, min of meer *obscure* soort. Wij kunnen er niets meer van zeggen, dan dat zij onze winterkoude niet zal kunnen verdragen.

M. Fortunei (Lindley). Haar vaderland is noordelijk China. Zij heeft aan elken bladsteel 7—9 vinblaadjes, welke 3 centim. breed en 10 à 11 centim. lang zijn. De lichtere kleur der bladeren en de vrij dikke, nog al sterke en recht opstaande

stengels, onderscheiden haar zeer van de overige soorten. Ook zij weerstaat onze winter niet.

M. glumacea (D. C.). Uit N. Amerika. 't Is een zeer laag blijvende struik, met in den herfst ros wordende bladeren. Niet zeer aanzienlijk.

M. Japonica (D. C.). Van deze hiernevens afgebeelde soort is het vaderland China en Japan. Zij groeit veel hooger dan de *M. aquifolia*, die met haar als sierplant voor onze tuinen het meest in aanmerking komt. De bladsteel wordt met het eindblad 25 à 30 centimeter lang en het getal vinbladeren varieert bij de verschillende planten. Bij sommige is het 9 à 11, bij andere 11 à 13. Alle hebben aan den voet eene eenigszins gele kleur. Bij die planten, welke het kleinste getal vinbladeren aan eenen steel hebben, komt het geel het minst voor; van deze is de kleur dan ook het donkerst groen. Bij andere is het geel sterker, zelfs zoo, dat het bij sommige de overhand op het groen der bladeren verkrijgt. Deze soort is nog al geneigd om uit het zaad varieteiten op te leveren en als men de namen *Bealii* en *intermedia* ziet, heeft men slechts te denken aan drie variatie's.

Men heeft misschien niet geweten, dat Fortune aan de *M. Japonica*, ter eere van een vriend den naam *Bealii* had gegeven en toen eene zaadvarieteit, welke een weinig van den gewonen vorm afweek, ontvangende, daarvan maar weder eene nieuwe varieteit gemaakt. De vrij groote vinbladeren hebben van 5 tot 10 tanden die door wijde bochten van elkander zijn gescheiden. Een kenmerk van deze soort is, dat zij aan den basis van den bladsteel nog een paar kleine vinbladen heeft. De blauwe bessen, die zij in menigte voortbrengt, zijn driemaal grooter dan die van de *M. aquifolia*. Misschien ware er van het sap dier bessen technisch gebruik te maken.

M. nervosa (Nuttall). Deze kennen wij niet. Zij moet nog al dikwijls verwisseld worden met de *M. glumacea*, waarvan zij alleen zal verschillen door een grooter aantal bladtanden. 't Kan dus ook wel eene varieteit zijn, door zaaiing verkregen.

M. repens (G. Don). Uit N. Amerika. Naar ons oordeel een gemeene, laagblijvende, dofbladerige, door den grond kruipende struik, die voor 't overige het meest op de *M. aquifolia* gelijkt.

M. trifoliata (Hartweg). Haar vaderland is Mexico; vandaar dan ook, dat zij, hoewel vrij hard, onze winters niet kan doorstaan. Dit is wel te betreuren, want zij is de schoonste van 't geheele geslacht. De bladeren zijn bij drietallen aan den steel geplaatst, zeer scherp getand en geheel met een blauw waas overdekt. Zij geeft evenals de andere gele bloemen en blauwe bessen, die eetbaar moeten zijn. Echter schijnt zij niet zeer vruchtbaar te zijn, want hoewel wij er reeds flinke planten van kweekten, hebben wij er nimmer bloemen of vruchten aan gezien.

De *Mahonia's* zijn in 't algemeen schoone, groenblijvende, mildbloeiende en rijk vruchtdragende struiken, die schaduw en zon verdragen. Zij beminnen zanderige humusaarde en slagen ook in gewonen tuingrond zeer goed. De grond moet, vooral als de planten in den grond staan, niet al te droog zijn.

C. DE V.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

QUERCUS PEDUNCULATA VAR.

Groningen, J. B. Wolters.

QUERCUS.-EIKEN.

Bij de beschrijving van den *Pyramidaal-Eik* noemden wij het geslacht der *Eiken* „het rijkste onder de loofboomen.” Het biedt ons de talrijkste en uiteenloopendste verscheidenheden, zóó talrijk, dat men zich genoodzaakt heeft gezien de soorten in afdeelingen te verdeelen. Maar ook dan nog blijven er vele, van welke men niet met voldoende zekerheid kan zeggen of zij eene soort, een bastaard of slechts eene verscheidenheid vormen. In den bladvorm der Eiken openbaart zich in de eerste plaats een groot verschil. Behalve den eigenaardigen Eikenbladvorm zien wij den Kastanje-, Laurier-, Hulst-, Wilg-, Kam- en den fijngesnipperden veelvorm. En terwijl de *Q. pedunculata dissecta* blaadjes heeft van 0.10 M. lang en 0.004 à 0,005 M. breed, zien wij aan *Q. macrophylla Albertsii* — door ons aldus genoemd naar den heer G. J. Alberts, boomkweeker te Boskoop, door wien deze varieteit gewonnen is — bladeren van 0.34 M. lang en 0.25 M. breed.

Naar men zegt, moet de *Q. macrocarpa* nog grooter bladeren voortbrengen; wij hebben dit echter in onze kweekerijen niet kunnen opmerken, mogelijk doordien onze exemplaren nog niet oud of sterk genoeg waren. Wij betwijfelen het echter zeer.

In de tweede plaats is het verschil in groei zeer aanmerkelijk. Wij denken hier aan den beroemden Eik van Allonville in Normandie, die elf Meters omtrek meet. De stam van dezen boom is hol; maar wat te zeggen, wanneer men leest van den reuzeneik, die in Engeland voor meer dan 10.000 gulden moet verkocht zijn en die dus niet alleen zeer dik maar ook gaaf moet zijn geweest? De prijs komt ons echter wel een weinig hoog voor.

Groeien nu eenige soorten van Eiken tot zulke verbazende kolossen, andere

42

blijven weer zulke matige boompjes, dat zij in den kleinsten tuin zijn te gebruiken. Zoo de *Q. pedunculata foliis atropurpureis* (Hort.), *compacta*, enz.

Wellicht zal men ons zeggen, dat, hoe schoon de Eiken mogen zijn, zij toch niet zoo hoog kunnen worden aangeschreven als bloeiende planten. De opmerking is juist, maar wat de Eiken in de bloeiwijze te kort komen, vergoeden zij door 't verschil van den vorm en vooral van de kleur der bladeren.

Niet alleen toch, dat men de takken en bladeren zeer goed in bouquetten kan gebruiken, men kan ook daarmede alleen een aardig bouquetje samenstellen.

Als voorbeeld van de wijze, waarop dit geschieden kan, wijzen wij op de bijgaande plaat, waarop zijn afgebeeld:

1. *Quercus pedunculata Concordia* (Hort.), eene geheel geelbladerige varieteit, die tot een matigen boom groeit.

2. *Quercus pedunculata foliis atropurpureis* (Hort.) Gelijk wij reeds gezegd hebben, blijft deze zwartbladerige varieteit zeer laag. Zij moet, om er een boompje van te verkrijgen, op hooge stammen veredeld worden.

3. *Quercus pedunculata pectinata.* (Hort.) Deze kambladerige varieteit groeit op tot een matigen, goed gevormden, niet zeer breeden boom.

4. *Quercus pedunculata comptoniae folia* (Hort.) Deze fijnbladerige *Eik* verkrijgt geene groote afmetingen en is dus met *Q. pedunculata filicifolia* (Topf.) de *asplenifolia* en andere, zeer geschikt voor kleine ruimten.

5. *Quercus pedunculata foliis marmorata* (Hort.) Een der schoonste standvastig bontbladerige *Eiken.*

Als men nu weet, dat het getal der bont- en gekleurd-bladerige soorten nog met minstens een twaalftal te vermeerderen is, dan zal men overtuigd zijn, dat wij niet te veel gezegd hebben.

En neemt men nog in aanmerking het veelvuldig en veelzijdig gebruik, dat van de schors, het hout en de eikels, van welke sommige ook voor menschen eetbaar zijn, gemaakt wordt, dan duchten wij geene tegenspraak, als wij opnieuw den Eik noemen: den koning der loofboomen.

C. DE V.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

MAGNOLIA THOMPSONIANA

Groningen, J. B. Wolters.

MAGNOLIA.

Noemden wij den *Eik* den koning der loofboomen, met evenveel recht kan de *Magnolia* den naam: Koning der bloemboomen dragen.

De *Magnolia* is het eerst gevonden door den beroemden botanist Plumier, op zijne reizen in Zuid-Amerika — in de tweede helft der 17de eeuw — en door hem aldus genoemd naar zijnen vriend Peter Magnol, professor in de plantkunde te Montpellier. Tot welke soort deze vondeling behoorde kunnen wij niet met zekerheid beslissen. Genoeg is het te weten, dat men ook elders van tijd tot tijd *Magnolia's* vond, en later verscheidenheden won, zoodat wij ons thans in een vrij aanzienlijk getal soorten en varieteiten mogen verheugen.

Die vermeerdering heeft aanleiding gegeven tot de splitsing van dit geslacht in twee afdeelingen.

Tot de groep *Magnoliastrum* brengt men de Amerikaansche soorten. Daartoe behooren alle, die 't blad behouden. Zij bloeien als de bladeren ontwikkeld zijn en dus later dan de soorten van de volgende groep. De kleur der bloemen loopt van wit tot geel; het geel met eene kleine afwijking naar het blauw of groen. De tweede groep noemt men *Gwillimia*, naar Lady Gwillim, die ten tijde van Roxburgh, in het laatst der vorige eeuw te Madras leefde.

Tot deze groep behooren de Oost-Aziatische soorten. Alle zijn bladverliezend en bloeien bij of vóór de ontwikkeling der bladeren. De kleur der bloemen gaat van het wit tot het donker purper.

Daar ons bestek niet toelaat hier een volledig overzicht te geven, verwijzen wij belangstellenden naar het weekblad *Sieboldia*, nrs. 13 en 15, 1876, waar wij

43

getracht hebben dit te doen. Wij noemen hier alleen de voornaamste soorten:

Magnoliastrum.

Magnolia acuminata. Een schoone boom, die blauwachtig gekleurde bloemen draagt. Men noemt hem *Komkommerboom*, omdat de vruchten op een groene komkommer gelijken.

Magnolia auriculata heeft een afwijkenden bladvorm. De *extérieure* bloembladeren zijn van buiten geel, van binnen wit, de *intérieure* zuiver wit. De bloemen hebben een aromatischen, aangenamen geur. De boom draagt ook den naam *M. Fraserii.*

Magnolia cordata. De naam is, om den bladvorm aan te duiden, minder gelukkig gekozen, daar de bladeren slechts zelden hartvormig zijn. De boom bloeit citroengeel.

Magnolia glauca. Hoewel het geheele geslacht den naam *Beverboom* draagt, omdat de Bevers er op azen, noemt men *M. glauca* bij uitnemendheid *Castorboom*, daar genoemde dieren aan hem de voorkeur geven. Hij groeit zelden tot een boom, meer in struikvorm; de bloemen zijn roomkleurig, sterkriekend; de vrucht, zoo groot als een flink kip-ei, is zeer schoon, eerst groen, dan rood en eindelijk donkerbruin gekleurd. Dan gaat zij open en de helderroode zaden hangen, evenals bij andere soorten plaats heeft, aan draden naar beneden. Van deze soort bestaan eenige verscheidenheden.

Magnolia grandiflora. Het is een prachtige, groenblijvende boom, die echter, helaas! onze winterkoude niet kan weerstaan. Men noemt er achttien verscheidenheden van.

Magnolia macrophylla is zeer gelijk aan *M. tripetala*, maar in alles veel forscher. Ook deze soort bevriest in ons klimaat.

Magnolia maxima draagt ook den naam van *M. giganthea.* Deze soort wordt wel eens verwisseld met *M. acuminata.* Bloeit bleekgeel.

Magnolia Thompsoniana. Van deze soort geven wij eene afbeelding. Zij vormt met *M. Lenné* en *M. Yulan* uit de tweede groep het naar onzen smaak schoonste drietal *Magnolia's*, dat vooral voor onze luchtstreek uitstekend kan genoemd worden. De *Magnolia Thompsoniana* is in Engeland gewonnen, naar men zegt uit de zaden van *M. glauca* en wordt dus als eene varieteit beschouwd. Wij houden ons echter overtuigd, dat het eene bij toeval ontstane hybride is van *M. glauca* en *M. tripetala.* Zij houdt in den vorm der bladeren en der bloemen, evenals in de kleur dier bloemen, die sterk, aangenaam en aromatisch rieken, vrij wel het midden tusschen vader en moeder, zooals in den regel bij hybriden 't geval is. Zij vereischt eene gedekte standplaats, daar bij den sterken groei van den boom de takken, bij een eenigszins sterken wind, licht af- of liever uitbreken.

Magnolia tripetala wordt zonneschermboom genaamd, wegens den stand der

bladeren aan de toppen der boomen. Bloeit met groote, witte bloemen. Ook deze vraagt eene gedekte standplaats, daar de zeer groote bladeren anders lichtelijk lijden.

Magnolia rustica. wordt dikwijls met *M. acuminata* verward, maar is eene geheel andere soort. Koch zegt — *Dendrologie I* blz. 372 — dat men in Engeland een vorm heeft, *M. excelsa* genoemd. Naar de beschrijving echter houden wij deze voor synoniem met de *M. rustica.* Zij bloeit niet aanzienlijk, maar groeit tot een prachtigen, pyramidaalvormigen boom.

Gwillimia.

Deze groep zou slechts uit drie soorten bestaan en al de overige zouden hybriden of varieteiten zijn. Maar daar wij er aan twijfelen of dat altijd wel juist bepaald bekend is, zullen wij de voornaamste noemen en er alleen dat van zeggen, wat den lezer 't meest interesseeren kan.

Magnolia alba superba syn. *M. Fischerii*, *M. sericea*, groeit een weinig zwakker dan *M. Yulan.* De bloem is wit, maar aan de basis der bloembladeren een weinig meer purper. Dikwijls bloeit zij in Augustus ten tweeden male.

Magnolia Alexandrina, syn. *Yulan purpurea.* Bloeit met groote, purperkleurige bloemen. Deze soort is na *M. Lenné* de donkerst gekleurde.

Magnolia gracillis blijft slechts een struik. De bloem is licht gekleurd. Deze soort bevriest in den winter.

Magnolia Lenné. M. Lennéa. Een der prachtigst bloeiende soorten van het geheele geslacht. De bloemen zijn van gelijke grootte als die van *M. Alexandrina*, zoo al niet grooter; van buiten purperkleurig karmijn, van binnen zilverwit.

Van deze soort vindt men eene fraaie afbeelding met beschrijving in de *Flora* van H. Witte.

Magnolia Norbertii, syn. *M. striata.* De bloem is inwendig bijna zuiver wit, van buiten purperkleurig met een donkerder streep op elk der drie buitenste bloembladeren.

Magnolia obovata, syn. *M. purpurea.* Bij den laatsten naam het meest bekend. Deze struik, die in den winter eenige bedekking behoeft, bloeit met lichtpurperkleurige bloemen.

Magnolia purpurea nigricans. De bladeren van deze soort zijn meer glanzend groen dan die van de vorige, de bloemen iets kleiner dan — maar in kleur bijna gelijk aan die van *M. Lenné.* Zij bloeit in den herfst meestal nog eens en vereischt, jong althans, eenige bedekking. 't Is eene zeer schoone struik.

Magnolia Soulangiana. Deze heeft de smalste bladeren en tengerste twijgen. De bloem is wit, aan de basis der bladeren purperkleurig, welke kleur, naar boven al lichter wordende, zich in 't wit verliest.

Magnolia speciosa heeft bladeren van een afwijkenden vorm, van boven afge-

stompt. De bloem is aan de basis purperrose, naar boven in wit overgaande. De bloembladeren zijn tot op de helft van hare lengte naar binnen gebogen en dan naar buiten een weinig omgeslagen.

Magnolia Yulan, syn. *M. conspicua*, *M. precia.* Naar den Japanschen naam *Yulan* heet zij in 't Nederlandsch: *Lelie-Magnolia.* De bloemen gelijken op die van onze *Waterlelie* (*Nymphaea alba*), zijn zuiver wit en aan den voet der bloembladeren een weinig purperkleurig gestreept.

Buiten eenige soorten voor de bloemenkas worden nog eenige genoemd; maar dat zijn slechts kleine afwijkingen of wel synoniemen. Wij willen echter nog eene soort bespreken, de:

Magnolia Campbelli. Wij bezitten deze nog slechts een paar jaren en kennen er dus nog geene bloemen van. Zij is afkomstig uit het Sikkim-Himalaya-gebergte. Naar haar vaderland en ook naar de kleur der bloem behoort zij dus tot de groep *Gwillimia*; maar hare groeiwijze komt veel nader bij die van de planten der eerste groep.

Zij moet naar men zegt zeer mild bloeien, met groote bloemen, die van het reinste wit alle kleurschakeeringen van rose, rood tot het levendigste karmijn doorloopen. De meeldraden moeten rosekleurig zijn.

Is dit inderdaad het geval, dan zal deze *Magnolia* wel de voortreffelijkste van het geslacht mogen heeten. Het is zeer te wenschen, dat deze soort moge bestand zijn tegen onze winters. Onder eene luchtige stroobedekking heeft de plant, gedurende den laatsten winter (1875—1876) geen nadeel van de vorst geleden.

Al de *Magnolia's* eischen een lossen, lichten, humusrijken grond. Op buitengewoon warme en droge plaatsen kunnen zij niet groeien.

C. DE V.

A. J. Wendel. ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

RIBIS RUBRUM.
HOLLANDSCHE AALBESSEN VAR.

Groningen, J. B. Wolters.

HOLLANDSCHE AALBESSEN (RIBES RUBRUM.)

Met ingenomenheid geven wij in dit werk eene plaat van deze vruchten. Wat men ook ter aanbeveling van andere verscheidenheden in vreemde fruitkundige boeken moge aanvoeren, hoe zeer men in Catalogi uit het buitenland zoogenaamd nieuwe varieteiten moge aanprijzen: *Hollandsche Aalbessen zijn de beste*!

't Is waarlijk geen overdreven voorliefde voor een vaderlandsch gewas, die ons dit zeggen doet. Het is niet minder dan de volstrekte waarheid.

Misschien zou Hollandsche eigenlijk Nederlandsche moeten zijn; — het is bekend dat men, in 't buitenland van Holland sprekende, veeltijds Nederland bedoelt, maar 't kan ook zijn, dat bij deze Aalbessen werkelijk aan Holland moet gedacht worden, wijl het kweeken van deze vrucht reeds lange jaren in 't Westland op groote schaal plaats heeft en eerst in later tijden ook in andere provinciën van ons vaderland navolging heeft gevonden

Ribes rubrum (L. 1753) de ware *Aalbes*, *Trosbes*, in 't Hoogduitsch *Johannisbeere*, Fransch: *Groseilles à grappes*, Engelsch: *Currants*, is een 1.50 Meter hooge struik, met rechtopgroeiende twijgen, hartvormige, 3—5 lobbige bladeren en hangende vruchttrossen.

Men onderscheidt haar in twee hoofdsoorten:

1°. De *Ribes rubrum vulgare*, met kleine vruchten, die een' minder zuren smaak hebben en breedgelobde bladeren, en

2°. De *Ribes rubrum majus*, met grooter vruchten, meer zuur van smaak en grooter, spitsgelobde bladeren.

Omtrent den naam *Ribes* zegt Prof. Karl Koch in zijne *Dendrologie* het volgende:

„De Arabieren kenden sedert de oudste tijden onder den naam *Ribas* een verkoelend geneesmiddel, getrokken uit eene plant met zure, maar toch algemeen genoten vruchten. Lang meende men, dat deze onze *Aalbes* was, maar thans wordt algemeen aangenomen, dat hier slechts sprake kan zijn van *Rheum Ribes L.*

Hoogstwaarschijnlijk is *Ribes* afgeleid van het Skandinavische woord *Ribs*, waarmede de roode *Aalbes* wordt aangeduid. Een uit de bessen bereide siroop werd voor 't overige op gelijke wijze aangewend als de vruchtsiroop van *Rheum Ribes* bij de Arabieren. De *Ribes rubrum* wordt ook nog *Ribes officinarum* genoemd.

Waarschijnlijk werd deze soort 't eerst in Midden- en Zuid-Duitschland en in Frankrijk ingevoerd; maar zij werd daar niet voor de 14de en misschien zelfs niet voor de 15de eeuw gevonden. Wellicht is zij door de Noormannen naar het Noorden van Frankrijk overgebracht. Zij kwam in Duitschland uit het Noord-Oosten of wel het Oosten. Kruidkundigen van de 16de eeuw kennen haar ook als sierplant in de tuinen en noemen haar daarom *R. officinarum* en *R. hortense.*

De oorspronkelijke naam in Frankrijk was: *Groseille d'outre mer*, welk woord men in de 16de eeuw vertaalde door *Uva transmarina.* Misschien ziet die naam op de vermoedelijke invoering door de Noormannen. Of de *Aalbes* in Groot-Brittannië in 't wild voorkomt is twijfelachtig, in 't Zuiden en midden van Engeland zeker niet; mogelijk in Schotland. Volgens sommigen groeit de *roode Aalbes* tot op 70° noorderbreedte, komt zij in Oost- en West-Finmarken in 't wild voor en draagt zij daar ieder jaar rijpe bessen.

De door cultuur veredelde varieteiten van *Ribes rubrum*, zoowel de witte, die geen soort maar eene varieteit is, als de verschillende roode verscheidenheden gedijen overal; zij worden vroeg rijp en dragen even overvloedig als de wilde soort.

Wij geven van de voornaamste varieteiten eene korte beschrijving en voegen eenige woorden over de cultuur van Aalbessen ten slotte daaraan toe.

Hollandsche roode, syn. *Prince Albert*, *Grosse rothe Englische*, *d'Hollande à fruit rouge*, *Large Bunched red*, *Long Bunched red*, *Red Dutch*, *Lange red*, *Red Grape*, *Morgan's red*, roode dikkop. (De laatste syn. wordt daardoor verklaard, dat de twijgen, als zij flink groeien, aan de spitsen stomp en breed eindigen).

De tros van deze varieteit is tamelijk lang en goed met bessen bezet; de bessen zijn groot, dikwijls zeer groot, glanzend rood, doorschijnend, saprijk, aangenaam zuur. Zij rijpen in Juni—Juli en zijn voor elk doel, waartoe men Aalbessen gebruikt, uitmuntend.

De struik groeit sterk en maakt korte, opwaarts gerichte, twijgen. Maurer noemt in zijn werkje: „*Das Beerenobst*" deze eene der weinige varieteiten, die men voor aanplanting in het groot kan aanbevelen, omdat de vrucht groot, hard — dit laatste is minder juist, zij is eerder zacht — is en de struik zich zeer goed vormen laat.

Westlandsche roode. Syn. *langsteelde roode*, *geelsteelde roode.*

Deze var. schijnt in 't buitenland, naar de beschrijvingen te oordeelen, minder bekend. De tros is veel langer dan van de eerst beschreven varieteit, vol met bessen bezet, die niet zoo groot zijn als van de Holl. roode, glanzen rood, doorschijnend, saprijk, minder zuur dan de Holl., harder en daarom beter om te verzenden en in te maken. Deze varieteit wordt door de meest bekende fabriekanten van bessensap boven alle andere verkozen, omdat zij het meeste, fraaist gekleurde en zoetste sap geeft.

De struik groeit sterk en heeft de twijgen langer en dunner dan de voorgaande var.; hij wordt in het Westland uitsluitend en bij massa aangeplant. De handel in bessen is daar zeer aanzienlijk.

Kers-Aalbes, syn. *Ribes Cerasiformi*, *Groseillier Cerise*, *Gr. Cerise à fruit rouge*, *Queen Victoria* (onder dezen naam ontvangt men wel eens andere varieteiten) *Cherry.*

Deze varieteit is door den heer L. de Bavay te Vilvorden in Belgie in 't jaar 1845 in den handel gebracht, gelijktijdig met de pruim *Reine Claude de Bavay.* Van beide vruchten verscheen eene fraaie plaat, nog heden in ons bezit.

De tros dezer verscheidenheid is kort of matig lang; de bessen zijn groot, hoewel het wel wat overdreven is haar, overeenkomstig den naam, met kleine kersen te vergelijken. De kleur is donkerrood, glanzend, de smaak zuur. Zij rijpt — wat haar eenige aanbeveling is — eenige dagen later dan andere.

De struik groeit sterk, maakt stevige scheuten en heeft de bladeren grooter dan andere varieteiten.

De met veel ophef aangekondigde *Ruby Castle* (bij Hogg *Raby Castle*), die wij van het instituut te Reutlingen ontvangen hebben, kunnen wij in geen enkel opzicht onderscheiden van de Kers-Aalbes.

Hollandsche witte, syn. *d'Hollande à fruit blanc*, *White Dutch*, *New White Dutch*, *Juves White*, *Morgan's White*, *White Cristal*, *Pearl-White*, *White Leghorn.*

De tros is lang, goed met bessen bezet; de bessen zijn groot, doorschijnend, geelwit, de smaak is zoeter dan die der Holl. roode, zij rijpt te gelijkertijd voortreffelijk voor elk doel.

De struik groeit sterk, maakt afwijkende, somtijds gedraaide twijgen en draagt veel.

Westlandsche Witte. Deze heeft langer trossen dan de Holl. witte, groote bessen, die geelwit zijn, weinig doorschijnend, saprijk, zoet, uitmuntend voor de vervaardiging van bessenwijn en -sap. De struik groeit sterker dan die van de Holl. witte, maakt lange, dunne, rechtopstaande twijgen en draagt veel.

Er zijn nog rozeroode, vleeschkleurige en bovendien nog een twintigtal varieteiten bekend, ten minste sommige catalogi prijken met de namen er van; alle zijn evenwel minder goed dan de reeds genoemde. Wij geven er geene beschrijving

van. Ook dr. Hogg noemt in de 4de ed. van *the Fruit-Manual* slechts elf roode en witte varieteiten, onder welke er zijn, die door ons afgekeurd worden.

Cultuur.

De Aalbessenstruik groeit het liefst in een goeden, niet te zwaren, zandachtigen, met een weinig klei vermengden tuingrond. Hij mag — de struik groeit in wilden toestand in en langs de zoomen der bosschen — niet op te warmen, noch te drogen, en ook niet op vochtigen stand geplaatst worden; 't best is hem onder hoogstamde kroon-ooftboomen te planten, op twee meter afstand, dat is „halfschaduw." Is daarvoor geene gelegenheid, dan zorge men den grond te dekken met „snoeisel," of, indien men op meerdere netheid is gesteld, met oude run, riet of stroo. Dit belet het te veel uitdrogen van den grond, waarvan doorgaans het gevolg is, dat de bladeren geel worden en voor den tijd afvallen en de bessen halfvolwassen kleuren, als wanneer ze nergens goed voor zijn.

Sommigen planten Aalbessen tegen muren in leivorm. Men kan liefhebberij hebben voor onnatuurlijke toestanden, — meer zullen wij daarvan niet zeggen. Wij vinden echter het planten van Aalbessen, die immers met eene minder „goede" plaats veel beter gediend zijn, tegen muren ondoelmatig. Wil men van deze struiken leiboomen maken of ook wel snoeren (cordons horizonteaux), dan doet men beter ze van den muur of de schutting verwijderd te plaatsen. Dan is het beter de ruimte aan den muur te behouden voor druiven, abrikozen, perziken en laat rijpwordende varieteiten van tafelperen, of ook wel voor zulke pereboomen, die, wegens de grootte der vruchten, die zij dragen, als sieraad op het dessert dienen en — b.v. de *belle Angevine* — een *steunsel* behoeven met een *warm plaatsje*, om te kunnen worden, wat zij behooren te zijn.

In den laatsten tijd is het ook mode van dezen struik halfstam-kroonboompjes te kweeken; 't moet fraai zijn, maar is het doelmatig?

Anderen raden „bessenboompjes" te planten, die een „stammetje" hebben, d. i. zoo gekweekt zijn, dat de struik zich eerst op 0.20 à 0.30 M. boven den grond vertakt. Het is dwaasheid, en niets anders; de pyramiden-vorm, hoewel niet natuurlijk, is nog de minst verkeerde.

De *Aalbes* is een s t r u i k; hoe meer „voeten hij in de aarde heeft", hoe krachtiger hij groeien zal en hoe grooter de bessen zijn zullen.

Men plante dus „struikjes", dat zijn „boompjes", welke aan hunnen voet drie à vier twijgen hebben, die, *in* den grond aan den hoofdstam bevestigd, elk voor zich wortel maken en daardoor krachtig blijven.

Ook is het goed de struiken, ten minste om de twee jaren, met verschen tuingrond, gemengd met zand of ouden mest van koeien of ook van varkens, aanteaarden; den grond omtespitten is nimmer aan te bevelen.

Voorts snoeie men met verstand en overleg de overtollige twijgen ieder jaar in de maand Februari weg, opdat licht en lucht ongehinderd op de ontwikkeling der vruchten kunnen inwerken.

Goed verzorgd, kunnen de struiken 12 à 16 jaren leven en goede vruchten opleveren.

Men kan de bessen ook lang aan den struik bewaren en in de maand Augustus, dikwijls nog later, versche plukken, door, tegen dat ze rijp worden, den struik met stroo te overdekken.

Dit geschiedt op de volgende wijze: Men neemt eene zekere hoeveelheid stroo, dat van droog gras en onkruid gezuiverd moet zijn, genoegzaam om den struik aan alle zijden te overdekken, en bindt het nabij de aren stevig bijeen. Ook de bessenstruiken worden van boven bijeengehouden, waarbij zorg behoort te worden gedragen, dat de bessen niet kneuzen. Nu plaatst men het stroo in den vorm van een bijenkorf over den struik, maar niet al te dik op een; er moet lucht door heen kunnen dringen, anders zouden de bessen bederven. Door het dak van stroo verhindert men regen en zonneschijn door te dringen; de bessen rijpen later en blijven droog. Men moet de einden van het stroo, dat rondom den struik op den grond wordt uitgespreid, met een latje en haken *in* den grond daarop bevestigen tegen het wegwaaien.

De vermeerdering van bessenstruiken geschiedt zeer gemakkelijk door „stekken", die in 't voorjaar gesneden en gestoken worden, doch daar deze struiken door boomkweekers bij honderd- en duizendtallen tegen billijke prijzen worden geleverd, kunnen liefhebbers de moeite, aan dat stekken verbonden, sparen.

K. J. W. O.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

RIBIS NIGRUM VAR.

Groningen, J. B. Wolters.

ZWARTE BESSEN (RIBES NIGRUM).

Deze struik draagt, behalve den naam *Ribes nigrum*, nog de benamingen *Ribes ólidum* en *Botryocarpum nigrum*. De Franschen noemen hem *Cassis*, de Engelschen *Black Currants*, dr. Koch duidt hem aan als „*Aechter Ahlbeer-Strauche*.''

Hij komt in het Zuidelijk gedeelte van Noorwegen op enkele plaatsen in 't wild voor; zijn vaderland is in noordoostelijk Europa en het noordelijk deel van Azie te zoeken, in 't Zuiden en Westen van ons werelddeel is hij eerst later ingevoerd.

In eenige streken van Duitschland, in Frankrijk, maar vooral in Engeland wordt hij om de vrucht veel aangeplant en ook in ons vaderland is de cultuur van den zwarten bessenstruik in de laatste jaren zeer toegenomen, vooral in de gemeente Vlijmen (Noordbrabant), vanwaar ieder jaar eene groote menigte zwarte bessen worden verzonden, inzonderheid naar Engeland. Ook door Z. M. den koning zijn op het Loo gedurende den laatsten tijd groote aanplantingen van zwarte bessen gedaan.

Zij dienen in ons land hoofdzakelijk om de welbekende bessenjenever te vervaardigen; voor bessenwijn en -sap worden zwarte bessen veel minder aangewend, dan roode en witte.

Oppervlakkig gezien heeft de zwarte bessenstruik wel eenige overeenkomst met de Aalbes; de langer gesteelde bladeren, waarvan de zoogenaamde bladschijf in den regel meer breed dan lang is, zijn meestal donkerder groen gekleurd en rieken vooral bij aanraking en nog meer bij wrijving tusschen de vingers tamelijk sterk. Deze aromatische geur ontstaat uit de kliertjes, welke zich op de ondervlakte der bladeren bevinden en oranjekleurig zijn. Ook de bessen rieken eigenaardig, zoowel als de nog jonge scheuten en de knoppen aan de twijgen.

In de Boskooper kweekerijen kent men sedert langen tijd twee varieteiten:

de *zure*, waarvan het sap der bessen tamelijk „rinsch" is en de struik vrij sterk groeit, maar die tegenwoordig bijna niet meer gevonden wordt, en

de *zoete*, die men liever plant. Van deze varieteit zijn de bessen grooter en geven een meer zoetachtig sap; de struik groeit minder sterk, blijft lager, heeft de twijgen korter en stomp en groote knoppen.

In de laatste jaren zijn proeven genomen met varieteiten, uit het buitenland ingevoerd. Een der beste is de

Black Naples, *New Black*. Wij konden echter geen onderscheid waarnemen tusschen deze en de ons bekende zoete.

Voorts vinden wij bij Hogg nog de:

Lee's prolific black, waarvan de bessen grooter moeten zijn dan die van *Black Naples* en de trossen langer. Verder de:

Ogden's black, waarvan de bessen iets kleiner zijn, maar de struik sterker groeit.

Beide varieteiten zijn ons onbekend en aangezien zij niet beter zijn dan de ons bekende, vinden wij 't geraden er maar geene proeven mede te nemen.

De varieteit, op de plaat afgebeeld, is door den heer H. van Nes in den handel gebracht en genoemd:

Parodie de Raisin noir. Wij zien er niets in dan eene zeer goede zwarte bes met groote, zoete vruchten. De lange, vreemde naam wil ons maar niet bevallen.

De cultuur van den zwarten bessenstruik is gelijk aan die van de *Roode* en *witte Aalbessen;* omdat zij sterker groeien, de bessen er minder uitlokkend uitzien en ook zelden worden gegeten, plant men de struiken meestal aan de buitenzijden van boomgaarden. De opbrengst kan zeer voordeelig zijn; in den regel zijn de zwarte bessen hooger in prijs dan de roode.

Het sap wordt, toebereid, gebruikt als een huismiddel tegen gevatte koude, als bloedzuiverend en de uitwaseming bevorderend.

K. J. W. O.

A. J. Wendel ad nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

FRAMBOZEN

1 HORNET. 2 CHILISCHE

Groningen, J. B. Wolters

FRAMBOZEN (RUBUS IDAEUS L.)

De *Framboos* is ter onderscheiding van de Braambes, waaraan zij verwant is, *Rubus Idaeus* genoemd, omdat men meende dat zij hoofdzakelijk op den berg Ida — eiland Creta — groeide.

De *Framboos* komt in bijna geheel Europa, in het Oosten en in Siberië voor; zij groeit in Duitschland en zelfs in Zweden en Noorwegen in niet te dichtbegroeide bosschen in het wild. Ook in Nederland wordt de Frambozenstruik hier en daar in de bosschen gevonden, maar draagt dan slechts kleine vruchtjes. Hoogstwaarschijnlijk zijn de varieteiten, die wij kennen, door aanhoudende cultuur uit de in 't wild groeiende voortgekomen.

Voor ruim dertig jaren kende men slechts *Frambozen*, die in de maanden Juni en Juli goede vruchten gaven; sedert worden ook varieteiten gekweekt, die in den nazomer en het begin van den herfst vruchten leveren, welke echter minder geurig zijn dan die van de serie *Zomerframbozen.*

Wij spraken van vruchten; eigenlijk is de bes, welke wij Framboos noemen, samengesteld uit een dertigtal — nu eens meer dan eens minder — kleine steenvruchtjes, die aan hunnen voet aaneengegroeid zijn.

Er zijn eene menigte varieteiten; wij kennen catalogi, waarin meer dan 40, zegge veertig verscheidenheden zijn vermeld. Hogg beschrijft in de 4de Ed. van *the Fruit Manual* 28 — maar plaatst slechts 7 var. op de lijst der uitverkorenen, terwijl Rivers in zijne catalogi in 't geheel tien var. noemt. Wij willen èn van de Zomer- èn van de Herfstframbozen eenige der beste beschrijven.

Zomerframbozen.

Antwerpsche roode, syn. Alphensche roode. Groote, langwerpige, donker roode vrucht, niet zeer week, saprijk, zoet en geurig. De struik groeit matig sterk en heeft dofgrauwe twijgen, dicht bij den wortel sterk met bruine, harige stekels bezet. Deze varieteit lijdt wel eens in de spitsen der twijgen, bij sterke en lang aanhoudende vorst. Zij draagt lang en veel.

Falstoff (bij Hogg *Fastolf.*) Groote, ronde, roode vrucht, tamelijk vast, saprijk, zoet en zeer geurig. De struik groeit sterk, heeft de twijgen bruin, aan de spitsen somtijds violetkleurig en met vele bruine stekels bezet. Hij draagt veel.

Hornet. Eene nieuwe varieteit, die wij niet beschreven vinden, van Franschen oorsprong. De vrucht is zeer groot, langwerpig, dof-lichtrood gekleurd, vast, saprijk, zoet, geurig. De struik groeit matig, heeft groenbruine twijgen met vele stekels, groote bladeren en draagt lang. De vruchten rijpen iets later dan die der andere varieteiten.

Paragon. Groote, ronde, donkerroode, nog al weeke, saprijke, zoete vrucht, minder geurig dan andere. De struik groeit sterk en maakt lange, groenbruine, later bruinroode twijgen, met vele stekels bezet. Hij draagt veel en langdurig.

Antwerpsche gele. Eene oude varieteit; de vrucht is matig groot, rond, geelgekleurd, tamelijk week, saprijk, zoet en niet zeer geurig. De struik groeit buitengewoon sterk; de twijgen zijn geelbruin, glanzend en slechts matig met stekels bezet. Hij draagt veel.

Chilische gele. De voortreffelijkste der gele Frambozen; de vrucht is niet zeer groot, langwerpig rond, vast, saprijk zeer geurig, dofgeel gekleurd. De struik groeit sterk en heeft dof grauwbruine twijgen met veel bruine stekels bezet. Hij geeft weinig uitloopers, (scheuten die een volgend jaar vrucht dragen.)

Van de var. *Hornet* en de *gele Chilische* geeft de bijgevoegde plaat eene zeer juiste voorstelling.

Herfstframbozen.

Deze noemt men wel „altijddragende" — „perpétuelles" —, maar dien naam verdienen zij niet. De vruchten van de eenjarige twijgen dezer Frambozen zijn doorgaans slecht. Daarom worden *alle twijgen*, die in den herfst vruchten brachten, in 't volgende voorjaar bij den grond afgesneden. Van de nieuwe scheuten, die ontwikkelen zullen, kiest men 4, 6 à 8 der sterkste, die op eenigen afstand van elkander zijn geplaatst; de anderen worden zorgvuldig weggesneden. Men bindt de gekozen scheuten, als zij ongeveer 0.60 à 0.70 M. lang zijn, aan een staakje; zij zullen dan aan de spitsen ongeveer op 1 Meter lengte bloeien en vruchten geven. Allen verlangen een warmen, beschutten stand; de wind en regen van den nazomer en 't begin van den herfst laten den liefhebbers anders weinig goede vruchten.

Tot de beste behooren:

Merveille de quatre saisons rouge. Zeer goede, dikwijls groote, ronde. weeke vrucht, weinig geurig; de struik groeit sterk, maakt lange scheuten en draagt veel.

Roger's Victoria. Fraaie, donkerroode, weeke, saprijke, geurige vrucht; de struik heeft 1.50 M. lange twijgen met lange vruchttrossen aan de spitsen. Deze varieteit is de beste van alle Herfstframbozen.

Belle de Fontenay. Deze varieteit is waarschijnlijk een bastaard van eene Framboos met eene Braambes bevrucht. De vrucht is zeer groot, rond, donkerrood, week, weinig geurig, saprijk, maar meer zuur dan zoet. De struik groeit sterk, maakt veel uitloopers, maar wordt niet zeer hoog. Hij geeft veel en draagt vruchten, totdat het vriest.

Merveille de quatre saisons jaune. Matig groote, ronde, lichtgele, weeke vrucht; zeer goed. De struik groeit matig en draagt veel. Deze varieteit en de *Merveille de quatre saisons rouge* verbasteren zeer spoedig en geven dan nietswaardige vruchtjes.

Gaarne deelen wij nu nog een en ander mede over de cultuur der Zomerframbozen.

Velen planten de struikjes op een perk, op eenigen afstand van elkander en plaatsen dan, min of meer geregeld, hier en daar een staak of somtijds een paaltje van ongeveer 1.25 à 1.50 M. lengte, waaraan in 't voorjaar vier à zes stengels worden bijeengebonden, die dan in den zomer vruchten moeten leveren. Doorgaans klagen die lieden over weinig opbrengst, wat niet vreemd is, want door het samenbinden van 4—6 stengels aan ééne staak belet men de ontwikkeling van de naar den paal of de staak gerichte oogen dezer stengels; slechts die, welke naar buiten geplaatst zijn, kunnen zich ontwikkelen en vruchten dragen.

Wij vinden het beter de Frambozenstruiken op rijen te plaatsen, die, als men meer dan eene rij achtereenvolgens planten wil, ongeveer 1.25 à 1.50 M. tusschenruimte behooren te hebben. Langs de rij plaatst men de struiken of stekken, op een afstand van 0.15 à 0.20 M. wijdte.

Gedurende het eerste jaar (den eersten zomer) na de aanplanting, dragen de struiken, die men ongeveer op 1 à 1.25 M. hoogte boven den grond afsnijden moet, niet zeer veel. Men rekene op geene volkomene vruchten; de hoofdzaak is, dat uit de wortels van de geplante struiken krachtige stengels ontwikkelen, die in 't volgende jaar vruchten dragen. Men moet daarom die „uitloopers" niet wegsnijden, maar ze integendeel ongestoord laten groeien.

In de lente worden de oude stengels zeer voorzichtig, om de jonge niet te beschadigen, zoo laag mogelijk aan — of, wat nog beter is, een weinig in — den grond afgesneden; er blijft nu eene rij krachtige stengels over, waarvan men, als er te veel opeengedrongen staan, die verwijdert, welke gevoegelijk gemist kunnen worden, terwijl men de andere aanbinden moet.

Op eenigen afstand, 0.40 à 0.50 M. achter de rij en wel ten noorden of ten westen plaatst men eenige palen, die door eene lat op 0.30 à 0.35 M. boven den grond en eene andere op een M. afstand daarboven, dus ter hoogte van 1.30 à 1.35 M. over de geheele lengte verbonden worden. Aan de laagste lat worden de stengels, na ze voorzichtig van de standplaats tot het hek gebogen te hebben, vastgehecht, vervolgens ook aan de hoogste lat vastgebonden en op 0.20 à 0.25 M. daarboven afgesneden. Hierbij is ondersteld, dat elke stengel meer dan 2 M. lengte heeft; zijn zij korter, dan is het noodig nog eene lat tusschen de andere aantebrengen.

Men bindt de stengels op evenwijdige afstanden aan, nooit twee of meer bij elkander, dat is niet voordeelig.

Op deze wijze zal men eene niet te hooge heg gevormd hebben, die van beneden tot aan de spitsen vruchten brengt.

Gewoonlijk plaatst men het hek op de rij der Frambozenstekken, maar dit heeft nadeelige gevolgen; de stengels, die toch tot op 0.60, 0.75 M. boven den grond nimmer vrucht dragen, zijn dan meer aan wind en regen — beide nadeelig voor Frambozen — blootgesteld; de vervangende scheuten, die in ieder geval ontstaan en die men ook hebben moet, hinderen de vruchtdragende stengels, door hen licht en lucht te benemen. Men oogst daardoor minder. Plaatst men nu het hek op eenigen afstand, dan kunnen de uitloopers, voordeeliger geplaatst, zich vrij en krachtig ontwikkelen en zijn zij niet hinderlijk voor de aangebonden stengels. Door de laatste te buigen gaat niets verloren, want gelijk wij reeds zeiden, dragen zij nimmer uit de laagste oogen.

De oude stengels, die, welke gedragen hebben, worden vroeg in de lente afgesneden en door de nieuwe vervangen en dat ieder jaar, tot zoolang het noodzakelijk blijkt — omdat de grond uitgeput is en de struiken te oud worden — nieuwe rijen te planten.

Frambozen eischen een humusrijken grond, die niet te droog mag worden; daarom is het goed den grond tusschen de regels te bedekken met stroo, riet of wat dan ook, om het uitdrogen te voorkomen.

Ook is het noodzakelijk de struiken jaarlijks eenige bemesting toe te dienen. Men zij daarbij echter voorzichtig, want bij het omspitten en vermengen van den grond met de versche meststoffen worden allicht de wortels gekwetst en dit moet men zooveel mogelijk vermijden. Een betere maatregel is deze: op zekeren afstand van de wortels maakt men eene groeve, brengt daarin eene zekere hoeveelheid vloeibare mest en vult dan de groeve weder aan met de daaruit gegraven aarde. Dit moet voor den winter geschieden.

K. J. W. O.

A. J. Wendel. ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

RIBIS GROSSULARIA HYB. (KRUISBESSEN).

Groningen, J. B. Wolters.

ENGELSCHE KRUISBESSEN.

De wetenschappelijke naam van den kruisbessenstruik is *Ribes Grossularia.* In de *Dendrologie* van dr. Karl Koch vinden wij het volgende betreffende de naamsafleiding:

De naam *Grossularia* komt in geen geval van *grossus* = dik, naar de dikke huid, gelijk sommigen meenen, noch van *Grossulus*, eene kleine onrijpe vijg, maar moet afgeleid worden van een aan de Keltische, Germaansche en Slavische talen gemeenschappelijken wortel. Ons Duitsche *Kraus-* en *Klosterbeere*, het Fransche *Groseille*, het Zweedsche *Krusbär*, het Engelsche *Gooseberry*, het Russische *Kruschownik* en het Poolsche *Agresch* — waarbij men dan ook het Nederlandsche *Kruisbes* kan voegen — zijn woorden van eenen wortel afgeleid.

De benaming *Uva crispa* is onjuist, hoewel zij de letterlijke vertaling is van „*Krausbeere*." In den regel verstonden de oude botanisten onder *Grossularia* de in de tuinen gekweekte en onder *Uva crispa* de in 't wild voorkomende, of beter verwilderde *Kruisbes.*

Het vaderland der Kruisbessen is waarschijnlijk het Noordoosten van ons werelddeel, waar zij in Noorwegen bijna nog tot op 63 graden N.B. voorkomen. Misschien is de struik in midden-Europa tot het Oostelijk deel van Frankrijk inheemsch of ten minste reeds in de vroegste tijden ingevoerd. Het eerst wordt hij als *Groisellier* in een Fransch Psalmboek van de 12de eeuw genoemd, terwijl de troubadour Rutebeuf in de 13de eeuw er mede gewag van maakt.

De *Kruisbes* is eene lievelingsvrucht der Engelschen, die haar door voortdurende cultuur der volmaaktheid nabij hebben gebracht. Pansner, die eene beschrij-

ving van de Kruisbessen gaf, noemt 966 varieteiten; de *Catalogue of the Fruits, Hort. Soc. Londen* heeft nauwelijks 150 genummerd; in *the Fruit Manual* telt Hogg 225; in het werk van H. Maurer te Jena, getiteld: *Das Beerenobst*, VIte B. 2te Lief. van het *Ill. Handb. der Obstk.* vindt men 148 met namen beschreven, met 36 afbeeldingen van de beste varieteiten.

Onze plaat geeft vier verscheidenheden, die wij nader willen beschrijven.

Brittannia (Maurer schrijft *Britania*) *Leicester Th.*, is noch in de *Cat. London* noch in *the Fruit Manual* beschreven, hoewel zij volgens Maurer eene Engelsche varieteit is. De vrucht is ovaal, zeer groot, met eene dikke schil, die wollig is, licht okergeel, door flauw gele aderen gekleurd en niet of weinig doorschijnend; zij is zoet en aangenaam van smaak en in 't laatst van Juli rijp.

De struik groeit sterk, de twijgen staan afwijkend en zijn voorzien van — niet zeer groote — stekels.

Green Willow, *Johnson.* In de *Cat. London* no. 68 als *Laurel*, *Parkinson's Green-Laurel* en *Green Willow* beschreven, komt ook voor bij Hogg. De vrucht is langwerpig, somtijds peervormig, de schil dun, glad, grasgroen. — Hogg zegt: „pale green and downy" — met lichter groene aderen en eenige donkergroene stippen, doorschijnend, rinsch-wijnachtig van smaak, in Juli—Augustus rijp.

De struik groeit krachtig, de twijgen wijken een weinig ter zijde af en dragen groote stekels. Het komt mij voor, dat Maurer, van wien wij deze varieteit ontvangen hebben, niet de ware beschreven en ons dus ook geleverd heeft. Volgens Hogg en de *Cat. London* kan de schil niet zoo groen gekleurd zijn en is zij ook wollig. De Engelsche var. wordt verwisseld met de *Woodward's White Smith*, die dus van de *Laurel Parkinson's* niet zoozeer verschillen kan. De *White Smith* kennen wij sedert lang; zij is groenachtig wit en eene der geurigste en lekkerste kruisbessen, terwijl de afgebeelde *Green Willow* veel groener is en ook naar onze meening niet zoo lekker. Eindelijk moest zij de twijgen recht opgroeiend hebben en zij groeien afwijkend. Hoe het zij: de plaat vertoont eene groene kruisbes, zeer goed van smaak. Met den naam mogen wij niet in 't reine zijn volgens Engelsche auteurs, wij zijn in overeenstemming met Maurer. Voor 't overige heeft eene 36jarige ondervinding ons geleerd, dat het nagenoeg onmogelijk is op de hoogte te komen met de juiste namen der varieteiten van Kruisbessen.

Sampson, *Crompton.* Deze varieteit is door Maurer direct uit Engeland ontvangen. Hogg, noch de *Cat. London* hebben haar beschreven. De vrucht is eivormig, dikwijls onregelmatig, zeer groot; de schil is dik, glad, groenachtig wit, met lichter gekleurde aders, weinig doorschijnend. De bes is zoetachtig, somtijds zuurachtig zoet; zij rijpt tegen Augustus en moet goed rijp geplukt worden. De struik groeit sterk met afwijkende stevige twijgen, die met groote stekels bezet zijn.

Maurer's Seedling, van Maurer, met den naam *Sämling von Maurer*. Zij is in het *H.B.* niet beschreven en schijnt eene aanwinst van lateren tijd te zijn. De vrucht is rondachtig, somtijds ovaal, zeer groot; de schil is dik, harig, rood met groen, somtijds donkerrood met rosé aders, niet of weinig doorschijnend. De vrucht is zoet, lekker en rijpt in 't begin der maand Augustus. De struik groeit sterk en heeft stevig opstaande twijgen, met groote stekels bezet.

Dr. Hogg geeft in zijn meergenoemd werk eene lijst van de voortreffelijkste varieteiten, in smaak en grootte. Wij nemen die lijst over, omdat een Engelschman als dr. Hogg eene goede autoriteit moet zijn, ten opzigte van Engelsche Kruisbessen.

Tot de geurigste en lekkerste behooren:

ROOD:

Companion.	**Red Champagne.*	*Small Rough Red.*
**Ironmonger.*	*Red Globe.*	*Speedwell.*
**Keens' Seedling.*	**Red Warrington.*	**Turkey Red.*
Miss Bold.	*Rough Red.*	**Wilmot's Early Red.*
Raspberry.	*Scotch Nutmeg.*	

GEEL.

Broom Girl.	*Glory of Ratcliff.*	**Rockwood.*
Candidate.	*Leader.*	*Rumbullion.*
**Early Sulphur.*	*Moreton Hero.*	*Yellow Ball.*
Gipsy Queen.	*Perfection.*	*Yellow Champagne.*

GROEN.

Beeston Castle.	**Green Walnut.*	*Lorel Eldon.*
General Markham.	**Heart of Oak.*	*Model.*
**Green Cascoigne.*	*Hebburn Prolific.*	**Pitmaston Green Gage.*
**Green Overall.*	*Keepsake.*	*Random Green.*
Green Prolific.	*Lofty.*	

WIT.

**Bright-Venus.*	*Jenny Jones.*	**Snowdrop.*
**Crystal.*	*King of Trumps.*	*Tally Ho.*
Eagle.	*Lady Leicester.*	*White Champagne.*
**Early White.*	**Major of Oldham.*	*Whitesmith.*
Hedgehog.	*Patience.*	

Die, welke met een * zijn geteekend, zijn voor kleine verzamelingen de beste.

Tot de grootste rekent Dr. Hogg:

ROOD:

Clayton.	*Dan's Mistake.*	*London.*
Conquering Hero.	*Duke of Sutherland.*	*Wonderful.*

GEEL.

Catherina.	*Drill.*	*Mount-Pleasant.*
Criterion.	*Leveller.*	*Peru.*

GROEN.

General.	*Shiner.*	*Telegraph.*
Green London.	*Stockwell.*	*Thumper.*

WIT.

Antagonist.	*Freedom.*	*King of Trumps.*
Careless.	*Hero of the Nile.*	*Snowdrift.*

Cultuur.

Wat den grond betreft is de Kruisbessenstruik weinig kiesch; toch groeit hij 't best in een niet te vasten, aan humus rijken bodem. De ondergrond moet niet te vochtig zijn; door bemesting — 't liefst in den herfst — voorziet men den bodem van de noodige voedingsmiddelen: vergane bladeren en een weinig zand, vermengd met oude koemest.

De struik vereischt halfschaduw of eene plaats met gebroken licht. De grond moet koel zijn, daarom is eene bedekking met snoeisel, riet of stroo even als bij de Aalbessen een uitstekend middel, om den struik tot de hoogst mogelijke volkomenheid te brengen.

Men plant de struiken op een afstand van ongeveer twee meter, het best tusschen hoogstamde of halfstamde kroon-ooftboomen. Men verplant ze in den herfst of zeer vroeg in 't voorjaar, want zij ontwikkelen zich vroegtijdig.

In den vorm van struiken of kleine pyramiden brengt de kruisbes de beste vruchten voort. Om eene groote massa vruchten te verkrijgen, die dan doorgaans kleiner blijven, laat men de struiken grooter worden; in Engeland worden zij ook in den leivorm geplant en dunt men de vruchten, d. i. men laat aan ieder vruchttakje slechts twee of drie bessen, waardoor deze dan eene meer dan gewone grootte verkrijgen. Ook plant men de struiken in den vorm van cordons rondom bedden in den moestuin; zij brengen dan mede fraaie vruchten voort.

De kruisbessenstruik draagt slechts aan éénjarig hout (twijgen), daarom moet men bij het snoeien vooral werken op de ontwikkeling van de goede, zijdelings geplaatste oogen en verwijdere men zorgvuldig al de overtollige, elkander kruisende, te dicht staande twijgen en dorre takken; de eenjarige takken worden tot eene matige lengte ingekort.

De wortelscheuten (uitloopers) worden, voor zoo verre ze niet dienen moeten ter vervanging der oude takken, zorgvuldig weggesneden; men moet de struiken om de 6—10 jaren vernieuwen, door de oude takken geheel weg te nemen en jonge krachtige worteluitloopers te behouden. De vermeerdering geschiedt door stekken en afleggen.

K. J. W. O.

A. J. Wendel, ad nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

AARDBEZIEN

1. MARGUERITE (LEBRETON). 2. LA CONSTANTE (DE JONGHE)

Groningen J. B. Wolters

AARDBEZIËN.

N°. 1 VAR. MARGUÉRITE (LEBRETON).
N°. 2 „ LA CONSTANTE (DE JONGHE).

In de eerste aflevering van dit werk, op blz. 8, beloofden wij terug te zullen komen op deze, terecht zoo algemeen beminde vruchten. Wij voegen thans bij eene plaat nog een en ander toe aan 't geen wij daar mededeelden.

In de eerste plaats wijzen wij nog op de soort door de Engelschen *Scarlett* of ook wel *Roseberry* genoemd. De thans bijna vergeten zoogenaamde *Iersche* of nieuwe *Engelsche*, eene kleine, maar zeer lekkere, saprijke en daarbij veelgevende aardbei, behoorde tot deze afdeeling; in later tijd kwam onder den naam *Roseberry maxima* eene „Russische broeiaardbei" in den handel, die eene verbetering zijn moet van de oude soort. Verder noemt men nog *Black-* en *Chili-Strawberry*, maar omdat deze onbeduidende vruchten dragen, kweeken wij haar niet.

Wij komen nu tot de verscheidenheden, die groote vruchten voortbrengen en waardoor al de reeds genoemde bijna verdrongen werden. Deze zijn van Amerikaanschen en Engelschen oorsprong en dragen den naam *Pine Strawberries*. De *British Queen* en *Elize van Myat* werden het eerst bekend; ook eene, de *lord Grey*, die lang de voortreffelijkste was, maar thans „uitgeteeld" schijnt.

Vervolgens maakten wij kennis met *Deptford pine*, *Elton* en eene menigte anderen. Honderden varieteiten, gewonnen door dr. Nicaise, Gloede, Lebeuf, de Jonghe, in het buitenland, en Overeinder, de Loos, W. C. Boer, Trimp te Boskoop, kwamen in de laatste twintig jaren in den handel. Vele verdwenen even spoedig als zij gekomen waren en terecht, want hoewel er enkele onder gevonden

werden, die groot, fraai gebouwd en lekker konden worden genoemd, de meesten gaven zoo weinig vruchten, dat men besloot ze niet langer te kweeken.

Om eene aardbei in elk opzicht goed te kunnen noemen, moet zij de volgende hoedanigheden bezitten:

1°. De plant moet robust groeien en goed met bladeren gedekt zijn.

2°. De bloemstengels mogen zich niet ver boven die bladeren verheffen. Doen ze dit, dan zijn de vruchten blootgesteld aan de zonnewarmte, waardoor zij geblakerd, of aan den regen, waardoor ze „zanderig", „beslijkt" worden.

3°. De plant moet veel dragen.

4°. De vrucht moet groot, goedgevormd (het fraaiste is regelmatig kegelvormig), glanzend en niet te licht noch te bruin gekleurd zijn. De zaden moeten niet op, wel in het vruchtvleesch liggen, dat niet te zacht, noch waterig, wel saprijk, geurig en van binnen rood moet zijn. De inwendig lichtkleurige aardbeien zijn in den regel de waterrijkste, minst geurige.

Echter is 't met de aardbeien als in alle dingen; er zijn geene, die volkomen aan de eischen voldoen, want

a) de fraaiste en lekkerste dragen niet het meest;

b) de grootste zijn zelden geurig en lekker;

c) de veeldragende zijn meestal de kleinste.

Als voorbeeld van de eerste stelling kunnen dienen al de varieteiten van de „*la Constante*" (de Jonghe) gewonnen. Deze *la Constante* is eene voortreffelijke vrucht, matig groot, regelmatig gevormd, geurig van smaak, fraai gekleurd, — waarom wij haar op de bijgaande plaat lieten afbeelden; — maar zij draagt niet veel en vormt geene groote planten. Men doet daarom wel door van hare verscheidenheden, met name de *Lucas* en *Ascot pine-apple*, twee of drie plantjes bijeen te plaatsen; zoodoende schijnt de plant grooter en heeft men gegronde hoop op meer bloemen en — bij gevolg — vruchten.

Bij de tweede stelling denke men aan de zeer groote vrucht van de *Dr. Nicaise*, *Reus van Zuidwijk*, de oudere *Saint Lambert*, *Mammouth*, de nieuwere *Director Führer*, *Graf Bismarck*, *Marguérite* en andere varieteiten, die alle weinig geurig, veeleer flauw-waterig zijn.

Dat de veeldragende meestal kleiner zijn bewijzen de *Princess Royal*, *Triomphe de Liége*, *Sir Harry*, *Jecunda*, *Wizard of the North*, en toch vindt men in deze rubriek de beste, meestgeliefde — wij zouden haast zeggen de klassieke varieteiten. Hoe keurig is vooral op zandgrond de *Princess Royal*, vooral bij warm weer en volkomen rijpheid; hoe zoet en zacht is de smaak van de *Triomphe de Liége*; hoe geurig is de *Sir Harry*, als de vrucht bijna kerskleurig is geworden; hoe aantrekkelijk door hare fraaie kleur de — voor 't overige ook niet tot de kleinste behoorende —

Jecunda, terwijl de *Wizard of the North*, buitengewoon veeldragend, rijp als de andere bijna verdwenen zijn, niet overvloedig saprijk, maar lang van duur, een geur heeft, die sommigen meer — anderen minder bevalt, maar de vrucht, op den rechten tijd geplukt en gegeten, onovertroffen doet zijn.

Het schijnt als regel te mogen worden aangenomen, dat de lichtgekleurde, die het saprijkst zijn en wit of ook wel lichtgekleurd vleesch hebben, het lekkerst zijn op droge gronden en in warme zomers, terwijl de donkergekleurde, met rood vleesch, minder warmte en droogte eischen: ten minste de laatste voldoen in de Boskooper kweekerijen het best.

Voor de cultuur dezer Aardbeziën geven wij de volgende, algemeen geldende regelen:

Alle verlangen een losse, humusrijken grond; wil men haar op kleiachtige en zanderige gronden planten, dan is het noodzakelijk deze met bladaarde en ouden koemest geschikt te maken. Immers ook de Amerikaansche en Engelsche aardbeien zijn planten, die oorspronkelijk in de bosschen, waar maar een plekje onbezet is, tieren, en in wilden toestand voorkomen, behoudens enkele uitzonderingen. Daar vinden zij voedsel in de tot aarde vergane bladeren en verstorven planten; terwijl zij er tevens — wat men bij het planten moet in 't oog houden, de schaduw genieten, die haar beter is dan de volle zon op 't vlakke land.

De verscheidenheden met groote vruchten moeten op 0.50 M. afstand van elkander verwijderd geplant worden, beter op rijen tusschen ooft- of andere boomen, dan op bedden. In ieder geval mogen op elk bed slechts twee rijen geplant worden, dat is 't gemakkelijkst bij 't plukken van de vruchten. Op bedden van breede afmeting kan men de middelste rij niet bereiken; men moet er dan tusschen gaan en treedt den grond vast, wat niet verkieslijk is.

De ervaring heeft ons geleerd, dat het planten in de lente, b.v. in April of 't begin van Mei, betere uitkomsten oplevert dan het verplanten in Juli en Augustus. Het verplanten in den nazomer heeft nl. dit tegen, dat wij in dit jaargetijde veelal met droogte te kampen hebben, waardoor de plantjes dikwijls slecht wortel kunnen maken of moeielijk aan den groei komen, ook al is het wortelvermogen voldoende. Zoo blijven zij zwak in den herfst, vriezen in den winter meestal uit den grond en dragen den eersten zomer altijd weinig, uitgezonderd de varieteit *Roem van Zuidwijk*.

Als men in de lente plant heeft men doorgaans den Meiregen en den groei in zijn voordeel; de planten, welke men in den geheelen zomer zorgvuldig van bloemen en ranken moet bevrijden — door ze weg te snijden — worden in den loop van dit saizoen zoo sterk, dat zij in het volgende jaar reeds rijkelijk en meestal zeer groote vruchten dragen.

Ook de overjarige „Pollen of Stoven" moet men voor den winter van de oude

ranken ontdoen en daarvan bevrijd houden totdat zij bloeien. Velen doet dit niet, maar plukken dan ook slechts kleine vruchten.

Bij eene goede behandeling kunnen de „Pollen of Stoven" 3 à 4 jaar op dezelfde plaats blijven, mits men ze aanaardt en elk jaar goed bemest met gier — d. i. met water verdunde koemest — en vroeg in het voorjaar begiet, liefst elke pol in 't bijzonder een halve liter toedienende. Omspitten van den grond is niet raadzaam; de grond kan ook niet vast geworden zijn als men er niet over loopt.

Men zal wel doen door tijdig voor plaatsvervangers te zorgen en niet dàn eerst over het aanleggen van nieuwe plukregels of bedden te gaan denken, als de oude afgeleefd, uitgeput zijn. De jonge plantjes van krachtige pollen zijn ook beter dan die van andere, meerjarige.

Dat men 't onkruid moet wieden, behoeft toch wel niet gezegd te worden; wie laat het onkruid ongemoeid in zijn tuin?

Bij aanhoudend droog weder is besproeien, op drogen grond vooràl, dikwijls noodzakelijk; men doe het in den rijptijd der aardbeien, als de vruchten pas geplukt zijn, en wel 's avonds na zonsondergang. Bijna rijpe aardbeien kunnen geen vocht verdragen; bovendien worden ze dan zanderig, slijkerig, vuil.

Men behoort een geregelde jacht te houden op slakken, torren en ander gespuis; sommige vogels, als eksters en spreeuwen, kunnen groote verwoestingen aanrichten in de vruchten; ook veldmuizen beschadigen de aardbeien somtijds door de onrijpe vruchten af te knagen en de zaden af te vreten voor de aardbeien rijp zijn. Het spreekt van zelve, dat men ook dit ongedierte van de bedden weren moet.

Er blijft ons nog over eene beschrijving te geven van de op onze plaat afgebeelde varieteit *Marguérite* (Lebreton).

De vrucht is doorgaans zeer groot, fraai regelmatig kegelvormig; plat zagen wij haar zelden, somtijds met eene gleuf, helder glanzend rood met gele blootliggende zaden. Het vleesch is lichtgekleurd, bijna wit met een weinig oranje. De grootste vruchten zijn hol; zij zijn saprijk, maar doorgaans wat flauw, weinig geurig, nog al zoet en rijpen vroeg.

De plant is forsch, zeer vruchtbaar. Zij draagt lang en geeft eene groote menigte vruchten. Voor de markt zal deze aardbezie hoogstwaarschijnlijk minder geschikt zijn, omdat de vrucht te week is; misschien is zij op drogen, zanderigen grond harder.

Wij geven hier nog eene naamlijst van de door ons beproefde varieteiten, oude en nieuwe. Wij doen dit naar ons beste weten zonder aanspraak te maken op volledigheid. Allen te beproeven is ons onmogelijk en buitendien wordt de keus moeielijker hoe grooter het aantal namen is. Wij noemen slechts zulke varieteiten, die om de eene of andere reden aanbeveling verdienen.

Ascot pine apple, zeer geurig, groot, hard.
Belle de Sceaux (Robine), fraai glanzend, rond.
Blanche de Bicton, bijna geheel wit.
Wonder van Boskoop (H. van Nes), zeer laat, draagt veel, een der grootste, weinig geurig, niet zeer saprijk.
Jecunda, bekende marktvrucht.
La Constante (de Jonghe), excellent.
Lucas „ idem.
Marguérite (Lebreton).
Princess Royal.
Roem van Zuidwijk (D. Trimp), veeldragend, groot, doch niet een der lekkerste.
Rubis (Dr. Nicaise) gelijkt veel op *Oscar* (Bradley), groot, wanstaltig, hard, lekker.
Sir Harry (Underhill), zeer lekker.
Souvenir de Kieff (de Jonghe), groote, fraaie vrucht.
Triomphe de Liége, vroeg, verlangt droge grond en warm weder, en dan is zij eene der beste.
Victoria (Trollope), fraaie ronde vrucht, wat flauw, draagt tamelijk veel.
Wizard of the North (Robertson), laat, veeldragend, geurig.
White pine-apple, bijna wit, gelijkt wel eenigszins op de *Blanche de Bicton.*

Te Boskoop werden uit 't zaad gewonnen:

Alida (Overeinder), fraai, zeer goed.
Aurora „ id. geurig.
Marie Johanna „ id. id.
Marie (W. C. Boer), waarschijnlijk een zaailing van *la Constante.*
Vondeling (de Loos), zeer goed, draagt veel.

Ingevoerd werden:

Browns wonder, met veel ophef aangekondigd als uitmuntend, en daarbij buitengewoon veeldragend; zij voldeed ons in geen opzicht.
Deutscher Held (Frans Goeschke) voldeed ons maar matig.
Unser Fritz (Gloede), niet groot, goed gevormd, lekker,

en eindelijk:

Director Führer (Goethe), zie de tweede plaat in dit werk.

K. J. W. O.

Wendel ad. nat. del. Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

ROBINEA HISPIDA.

Groningen, J. B. Wolters

ROBINIA HISPIDA.

De hoofdsoort van dit geslacht is bij ons te lande algemeen als *Witte Acacia* bekend. De naam is echter *Robinia Pseudo-Acacia* en men behoorde dus te spreken van de *Valsche Acacia.*

De ware *Acacia's* zijn kasplanten en grootendeels afkomstig uit Nieuw-Holland. Er zijn ongeveer 250 soorten bekend.

't Vaderland van de door ons bedoelde *Acacia* is Noord-Amerika; wij kunnen dien naam wel behouden, omdat hij toch geene aanleiding tot verwarring zal geven.

Het oordeel over de sierwaarde der *Acacia's* is zeer ongelijk. Wij vinden het schilderachtig schoone boomen, die met hun zacht en sierlijk loof een goed effect maken, voorals als zij in de maand Juni met hunne witte, aangenaam riekende bloemtrossen prijken.

De *Acacia's* voldoen het meest wanneer zij als enkele gazon- of parkboomen worden geplant; in groot getal bijeen minder goed door hunne eenvormigheid en omdat zij in de lente laat ontwikkelen. Bovendien moet de *Acacia* eene min of meer gedekte standplaats hebben, daar de broze takken zeer licht van den wind hebben te lijden, vooral als de boom sterk groeit, wat gewoonlijk 't geval is en op de meeste gronden.

Daar hij in schrale, lichte gronden zeer goed groeit, moet men hem alleen daar in grooten getale plaatsen; andere boomen gedijen meestal op dergelijke gronden niet of minder goed en wijl hij het afhakken zeer goed verdraagt, kan men

hem als boschhout planten, waar dit voor den *Eik*, den *Beuk* en andere boomen onmogelijk zou zijn.

Dit wat de hoofdsoort betreft.

Maar nu bestaan er eene menigte — wellicht meer dan 40 — hybriden en varieteiten, die voor een deel zeer uiteenloopen in groeiwijze, vorm en kleur der bladeren, ook wel in de kleur der bloemen enz.

Wij kunnen alle hier niet noemen, maar zullen toch eenige der merkwaardigste aangeven.

Robinia Sp. Ac. aurea. Geelbladerig, zwakgroeiende.

R. Sp. Ac. Bessoniana. Stevig groeiend en dus beter tegen den wind bestand.

R. Sp. Ac. Decaisneana. Deze varieteit is voor eenige jaren in Frankrijk gewonnen. Zij bloeit met lichtrosékleurige bloemen. In de *Revue Horticole* 1863, blz. 151, vindt men er eene goede afbeelding van. Zij zal wel eene hybride zijn van de *gewone Acacia* en de later te noemen *R. glutinosa.*

R. Ps. Ac. inermis, *Bol-* of *Kogelacacia.* Deze varieteit, die zoo algemeen bekend is en zoo veelvuldig werd en nog wordt aangeplant, behoeft geene nadere aanduiding.

R. Ps. Ac. linearis. Is zwak in de groeiwijze en zeer fijnbladerig.

R. Ps. Ac. monophylla. Enkelbladerig. Toch komen aan den voet van het blad nog dikwijls een paar vinblaadjes voor.

R. Ps. Ac. pendula. Sterk groeiende ware treurboom; zeer onderscheiden van de *R. Ps. Ac. tortuosa*, die men ook „pendula” noemt.

R. Ps. Ac. pendulifolia (de Vos). Door ons gewonnen varieteit met sterk gedraaide takken en lobbige, naar omlaag hangende bladeren. Zij groeit vrij sterk.

R. Ps. Ac. pyramidalis. Sterkgroeiende zuilvormige boom en daarom in de jeugd nog al moeielijk te bewaren voor in stukken waaien.

R. Ps. Ac. semperflorens. Bloeit den geheelen zomer. Zij is eene fraaie aanwinst; wij ontvingen haar in 1875 uit Frankrijk en in de zomers van 1876 en 1877 bloeide zij tot in September onafgebroken. Verder heeft dit geslacht nog twee soorten:

Robinia glutinosa, syn. *Viscosa.* De *lijmige Acacia.* Van deze soort zijn de twijgen met een zekere kleefstof bedekt. De bloemen zijn licht rosékleurig en rieken niet. De boom bloeit in Juni en als hij sterk gegroeid is in Augustus nog eens. Hij groeit niet hoog, maar wordt nog al breed.

Robiina hispida, *Roode Acacia.* Van deze soort geven wij hierbij eene afbeelding. Zij bloeit met groote, roséroode bloemen aan trossen, die, wat den vorm betreft (niet wat aangaat de lengte) gelijken op die van de *Glycine Chinensis.* ’t Is een beminde heester, die zeer mild en bij herhaling bloeit. De takken zijn uiterst broos. Er

bestaat een tweetal varieteiten van: de *R. hispida macrophylla*, die welke gladde (onbehaarde) twijgen geeft en iets sterker groeit en bloeit en de *Robinea hispida compressa* of *nana*, die zwak groeit en minder fraai is. De *roode Acacia's* zijn slechts struiken als zij op eigen wortel groeien, maar op de *witte Acacia* veredeld, vormt men er lager of hooger groeiende boompjes van.

In 't algemeen beminnen de *Acacia's* geen zwaren grond, alleen de roodbloeiende komen daarop goed voort.

Hoe men over de waarde der *Acacia's* als sierboomen denken moge, zooveel is zeker, dat zij een belangrijk geslacht vormen door de menigvuldige verscheidenheid die het ons biedt, doordien zij op schrale zandgronden willen tieren en een uitnemend werkhout leveren, het beste van de sterkgroeiende boomen.

C. DE V.

DRUIF VAR. BLAUWE FRANKENTHALER

DRUIF, VAR. BLAUWE FRANKENTHALER.

Volgens dr. Hogg is deze varieteit afkomstig uit het Oosten en niet, gelijk sommigen meenen, uit Spanje (de Alhambra). Hare synoniemen (en namen) bewijzen, dat zij uit Hongarije door Duitschland tot ons kwam; men kan haren oorsprong, van Straatsburg uit, over Weenen tot Budapest nagaan. In Frankrijk is zij bekend onder de Engelsche en Duitsche namen; was zij uit Spanje ingevoerd door Frankrijk dan zou allicht een Spaansche of Fransche naam dit bewijzen. Zij mag de nationale druif van de Duitschers, Belgen en Nederlanders, en ook van de Engelschen genoemd worden. In 't begin van de 18de eeuw werd zij uit Hamburg naar Engeland overgezonden; in ons vaderland zal zij reeds vroeger bekend zijn geweest.

De *blauwe Frankenthaler* heeft 55 namen of synoniemen. Wij noemen er eenige: *Black Hamburg*, *Garnston Black Hamburg*, *Hampton Court*, *Red Hamburg*, *Richmond Villa*, *Warners Hamburg*, *Blauwer Trollinger*, *Fleischtrauben*, *Bocksaugen*, *Bilsenroth*, *Hammelshoden*, *Hudler*, *Straihntraube*, *Mohrentutten*, *Rother Maltheser*, *Schwarzwälscher*, *Pommerer*, *Bammerer*, *Welker Burgundske*, *Welko Modre*, *Aegyptische*, *Grosser Burgunder*, *Bockshoden*, *Schliege*, *Huttler*, en *Frankenthaler.*

Zij is ook in Amerika bekend; Downing noemt haar in *the Fruits and Fruit Trees of America*, *Rev. Ed.* „the first of *black grapes*" (blz. 319) en teekent eene bes af, die ruim 0.02 M. hoog en dik is. De bessen kunnen nog wel grooter worden; wij zagen haar menigmaal zeer groot.

De trossen zijn groot, breedgeschouderd, meest altijd kegelvormig en dicht met bessen bezet, *zoodat men altijd twee derde moet uitdunnen* en wel die welke binnen

in den tros zijn geplaatst. De bessen zijn rond-ovaal, hoe beter men uitdunt des te grooter en ronder zullen zij zijn. De schil is dun als de druiven goed rijp zijn; dit hangt af van de meerdere of mindere warmte in den nazomer en den herfst. In de kas gekweekt en goed behandeld is de schil altijd dun; de kleur is donker zwart-blauw, overdekt met een wit-blauw waas; het vleesch is eenigszins vast, maar teeder, zeer saprijk, gesuikerd, keurig van smaak. Wij kennen geene druiven, die lekkerder zijn.

Deze voortreffelijke volksdruif gelukt in iederen vorm in de druivenkas; in open grond verlangt zij eene warme standplaats tegen den muur. Zij is goed voor de koude kas en laat zich even goed forceeren.

De wingerd groeit sterk en draagt veel; hij maakt langgelede ranken en geeft groote bladeren, die weinig gelobd en breed-stomp getand zijn. De bladsteel is lang, stevig en geelachtig groen.

De druiven kunnen, onder goede verzorging in de kas, tot Januari—Februari aan den wingerd blijven.

Het is bekend dat de cultuur van de *blauwe Frankenthaler* in het Westland zeer aanzienlijk is; wij hebben ons op tentoonstellingen daarvan dikwijls kunnen overtuigen. Prachtig gevormde trossen, groote bessen, volmaakt gekleurd, voortreffelijk van smaak, worden bij massa in de groote steden verkocht en ook — vooral naar Engeland — uitgevoerd.

Toch heeft men het met de cultuur dezer druiven in Engeland veel verder gebracht. Hogg deelt ons mede, dat de grootste tros van de *Black-Hamburg* = *blauwe Frankenthaler*, die hij ooit gezien heeft, tentoongesteld was te Belfast door mr. Hunter, tuinman bij den graaf van Durham op Lambton Castle. Hij was „ruim 21 Engelsche ponden zwaar.”

De *Gardeners Chronicle*, een Engelsch weekblad, gaf afbeeldingen van Druiventrossen van andere varieteiten (naar photogrammen genomen), die nog grooter en zwaarder waren.

K. J. W. O.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

PEER VAR. GIESER WILDEMAN'S.

Groningen, J. B. Wolters.

GIESER WILDEMANSPEER.

Deze peer is in ons vaderland gewonnen en hoogstwaarschijnlijk uit het zaad ontstaan op eene hofstede of in een' burgertuin bij Gorinchem. Zij is reeds lang in de dorpen langs de Merwede bekend en ontleent haren naam aan het riviertje de Giesen.

De firma van der Willik en Zonen — boomkweekers te Boskoop — heeft haar in den handel gebracht en veelvuldig verspreid.

In de „Beschrijving der Vruchtsoorten," tweede reeks, blz. 90, no. 125, beschreven wij haar onder den naam *Wildemanspeer*, *Gieser Wildemanspeer*. Later is eene poging aangewend, om dezen minder fraaiklinkenden naam door *Agaatpeer* te vervangen, maar zonder gevolg; daarom houden wij ons in dit werk aan de oorspronkelijke benaming.

Vorm en grootte. De vrucht is zeer regelmatig, peervormig; zelden heeft zij naar den steel eene kleine inbuiging. Naar den kelk is zij fraai afgerond en om den kelk vindt men doorgaans kleine ribben. In den regel is zij 0.08 hoog, en 0.06 Ned. dik. Als de boom in voedzamen kleigrond geplant is, brengt hij grooter vruchten voort.

Kelk: Half open, in eene kleine holte; de kelkblaadjes zijn kort, hoornachtig en een weinig wollig.

Steel: 0.02 Ned. lang, stevig houtachtig, ingestoken.

Schil: Ruw, tamelijk dik, geelachtig, somtijds goudgeel, aan de zonzijde met fraaie, licht menieroode streepjes en vlammen, en hier en daar dun, kaneelkleurig somtijds, grauw roest. Vele lichtgrijze stippen over de geheele vrucht.

Vleesch: Geelwit, fijn, knappend, weinig saprijk, vrij van steenkorrels.

Klokhuis: Klein, cellen klein; de pitten zijn dik, spitspuntig, donkerbruin gekleurd.

Tijd van gebruik: De geheele winter, tot in Mei. De peer is van den eersten rang voor keukengebruik; wij kennen geen, die lekkerder is. Gekookt (niet geschild) en gestoofd is zij altijd voortreffelijk. Haar vleesch is dan hoogrood gekleurd, zacht en aangenaam van smaak. Men eet deze peren niet rauw.

De boom: groeit sterk, vormt eene hooge en breede kroon en is zeer vruchtbaar. De twijgen zijn tamelijk lang, stevig, olijfkleurig en lichtbruin met vele langwerpige, fijne stippen. De knoppen zijn spits-kegelvormig, grauw, en staan afwijkend op weinig verheven dragers. De scheuten zijn wollig naar de spits, de bladeren klein, ovaal, weinig gepunt, bijna gaafrandig, lichtgroen met dunne wol overdekt. Hij is aan te bevelen voor de cultuur op groote schaal, in boomgaarden en langs wegen, in hoogstamden of halfstamden kroonvorm. De vrucht laat zich goed verzenden en is op de markt van hooge waarde.

K. J. W. O.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

RHUS GLABRA. LACINIATA.

Groningen, J. B. Wolters.

RHUS GLABRA LACINIATA.

Het nog al uiteenloopend geslacht *Rhus* bloeit met geel-groen gekleurde bloemen aan trossen; maar is dan niet zeer schoon. De vruchttros evenwel, die zich bij de eene soort, gelijk de *Pruikenboom* (*Rhus Cotinus*) als eene vederbos vertoont en bij de andere, als de *Rhus glabra* een knotsvorm aanneemt, zet aan deze planten eene bijzondere schoonheid bij. Eigenlijke boomen kan men haar niet noemen, hoewel de *Rhus glabra* en nog eene andere soort, met een weinig cultuur den boomvorm aannemen.

De *Rhus glabra*, waarbij wij ons heden bepalen, is afkomstig uit Canada en de Oostelijke der Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Zij heeft 8 à 10 parige vinbladeren, die van den voet tot aan de spits 0.40 à 0.50 M. lang zijn. In den herfst wordt eerst de vruchtknots en daarna het blad rood.

Deze soort heeft de volgende varieteiten:

Rhus glabra elegans. Deze heeft grooter en schooner vruchten dan de soort, zij worden fluweelachtig scharlakenkleurig. Hij groeit minder hoog dan de *Rh. glabra.*

Rhus glabra altissima. Deze varieteit is aan de soort gelijk, maar groeit sterker en wordt dus meer boom.

Rhus glabra laciniata is uit N.-Amerika door den ons geheel en al onbekenden Helias Durand in den *Jardin des Plantes* te Parijs ingevoerd en door haren prachtigen bladerentooi de schoonste varieteit. 't Is daarom, dat wij van haar eene afbeelding geven. De vruchtknots is op de plaat goed weergegeven, maar de bladeren zijn verkleind voorgesteld, waartoe het formaat van dit werk den teekenaar noodzaakte.

De boven rood- en beneden groengekleurde bladsteel heeft bij jonge sterke

planten eene lengte van 0.60 M. en is niet gelijk bij de soort, bezet met vinbladeren, maar met 10 à 12 paren bladsteeltjes, die elk weer 5—7, ten deele gaafrandige, ten deele ingesneden vinblaadjes dragen en eindigen in een grooter, diep ingesneden blad. Zij zijn dus dubbel gevind. Een lijn, om het geheele blad getrokken, heeft eene lengte van p. m. 1.50 M.

Door den prachtigen bladvorm is deze varieteit een der schoonste gewassen met vinbladeren, terwijl de roode bloemknotsen de schoonheid verhoogen.

Men verwissele de *Rhus glabra* niet met *Rhus typhina.* De laatste heet ook wel *fluweelboom*, naar het zachte dons dat de twijgen bedekt, of *hertshoorn* — eene vertaling van *Typha cervina* — naar de jonge nog behaarde hoornen der herten, waarop de twijgen, die het blad verloren hebben, wel eenigszins gelijken. Volgens anderen zou de naam afgeleid zijn van *Typha latifolia*, de bekende waterplant, die de zoogenaamde Dulen levert, omdat men eenige overeenkomst zag tusschen den vorm der zaadknotsen. Deze overeenkomst is echter al zeer gering.

Van *Rhus typhina* bestaat eene bontbladerige varieteit; het bont treedt eerst in den nazomer te voorschijn, maar is dan ook standvastig.

C. DE V.

A. J. Wendel, ad nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

ACER.

Groningen, J. B. Wolters

ACER.

Het geslacht *Acer* dat zijn' oud-Romeinschen naam behouden heeft, bevat boomen en struiken. Wij geven hierbij eene afbeelding van een drietal varieteiten van verschillende soorten.

De wetenschappelijke naam van onzen gewonen *Eschdoorn* is *Acer Pseudo Platanus* L. en zou dus in 't Nederlandsch „*Valsche Plataan*" zijn. De Franschen noemen hem *Erable Sycomore*, de Duitschers *Witte of Bergahorn* en de Engelschen *Maple Sycamore.*

Wij noemen hier die namen om mogelijke verwarring met *Acer platanoïdes*, die hetzelfde vaderland heeft en evenals *Acer Pseudo Platanus* tot groote aanplantingen wordt gebruikt, te voorkomen.

De gewone *Eschdoorn* is om zijnen sterken groei wel het meest geschikt voor aanplanting op groote schaal. Hij groeit tot een boom van de 2de grootte, terwijl *Acer platanoïdes* tusschen de 2de en 3de grootte blijft. Zijn hout is zeer geschikt voor snij- en draaiwerk, omdat het niet scheurt.

Voor onze afbeelding nemen wij vooreerst eene varieteit van den gewonen *Eschdoorn:*

N°. 1 *Acer Pseudo Platanus Corstorphinensis.* — Deze verscheidenheid is in Engeland gewonnen. Als zij zwak groeit zijn de bladeren bepoederd, bont; maar bij sterken groei zijn zij geheel geel. De boom wordt niet groot.

In de tweede plaats geven wij.

N°. 2 *Acer colchicum rubrum* (Hort.) = *A. laetum rubrum.* (C. A. Mey). *A. pictum* (Thunberg). — Het vaderland van dezen boom is het Oosten. Perzië, de

Himalaya, Noord-China en Japan. Hij is van de derde grootte en de takken zijn aaneengesloten. Wegens de, aan de jonge scheuten, roodgekleurde bladeren kan men dezen boom tot de schoonste van het geslacht rekenen.

Eindelijk noemen wij:

N°. 3 *Acer palmatum* (Thunberg) = *Acer polymorphum* (Sieb. et Zucc.). Het vaderland van deze soort is Japan. Zij bevat een vrij groot aantal verscheidenheden met fijngesneden of fijngesnipperde, veelvormige bladeren en met zulke verschillende kleurschakeeringen, bont, rood en purper, dat men er een fraai bouquet van zou kunnen maken. Jammer dat zij zoo teer zijn. Wel worden zij in catalogi als hard aangegeven, maar, wat men ook moge zeggen, zij zijn tegen onze ruwe winters niet bestand en eischen redelijk goede bedekking. De afgebeelde hoofdsoort is de eenige, die het zonder bedekking reeds tien à twaalf jaren goed uithoudt.

Men kan van de onderscheidene soorten van *Acer* zeer varieerende boschjes hakhout planten, daar zij het afkappen goed verdragen. Men zorge dan echter de hardstgroeiende soorten in het midden te planten.

De *Acers* beminnen in het algemeen een' niet al te drogen grond.

C. D. V.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

CLEMATIS HYB. SIEBOLDIA. (B. DROOG)

Groningen, J. B. Wolters

CLEMATIS HYBRIDA SIEBOLDIA. (B. DROOG.)

Reeds in het jaar 1875 hebben wij de aandacht gevestigd op deze prachtige *Clematis* en wel in het weekblad *Sieboldia*, van 27 Maart, n°. 13, blz. 102. Het is ons aangenaam nu in dit werk eene zeer getrouwe afbeelding te kunnen geven van de bloem.

In eene kweekerij had men van de *Clematis patens azurea grandiflora* naast eene *Clematis lanuginosa*, moederplanten, waarvan men door „afleggen" jonge planten tracht te verkrijgen. Beide bloeiden sterk en brachten ook zaad voort, dat herhaaldelijk, maar zonder merkwaardige gevolgen werd gezaaid, zoodat de eigenaar geen acht meer gaf op de zaden.

De kweeker B. Droog was gelukkiger; eenige zaden van bovengenoemde varieteiten verkregen hebbende, won hij daaruit deze schoone *Clematis*, die zich van alle andere ons bekende onderscheidt en door ons ter eere van Jhr. von Siebold, naar hem genoemd is.

Hoogstwaarschijnlijk is de *Cl. lanuginosa* bevrucht met het stuifmeel van *Cl. patens azurea grandiflora*, ten minste de stengels en gedeeltelijk de bladeren gelijken op die van *Cl. patens*, de bloemen en ook sommige bladeren op die van *Cl. lanuginosa*.

In 1874 zagen wij er de eerste bloemen van; in 1875 telden wij den 16^{den} October nog 20 goed ontwikkelde bloemen op de moederplant. Zij bloeit dus mild en tot in den herfst.

In Juli 1876 bracht de plant de bloem voort, die wij hebben laten afteekenen; in October van dat jaar bloeiden de moederplant en ook de jonge planten nog

onafgebroken. De bloemen, die wij in 1874 en '75 gezien hebben, waren minder groot; die, welke wij in plaat geven, had eene middellijn van 0.18 Ned.

Zooals uit de afbeelding blijkt, heeft de bloem van deze *Clematis* acht petalen; somtijds heeft zij er echter zes of zeven. Elk bloemblad heeft ongeveer eene breedte van 0.06 Ned. en eene afgeronde breede spits. Die bladeren zijn zoo nauw aangesloten, dat men de bloem met het volste recht „schotelvormig" noemen kan.

De kleur is lichtblauw, met een donkerder blauwe streep in 't midden van de bloembladeren. De bloemen van de afgebeelde zijn donkerder gekleurd dan die van de *Cl. lanuginosa*, maar hebben met deze een zilverglans. De bruine meeldraden doen de kleur te beter uitkomen. De stengels groeien ongeveer 2 a 3 Meter lang en ontwikkelen uit de voorjarige in de lente hunne bloemen, die dan op het eind der maand Juni of in het begin van Juli zich openen. Uit de ranken, die de plant in den zomer maakt, brengt zij bloemen voort in 't laatst der maand Augustus en blijft daarmede voortgaan tot aan 't einde van October.

Uit alles blijkt, dat deze *Clematis* in alle opzichten wedijveren kan met de schoonste van hare zusters, die door Engelsche, Fransche en Belgische kweekers in den handel zijn gebracht.

Zij is, omdat zij niet zoo hoog groeit als andere varieteiten, bv. *Cl. Jackmanni*, minder geschikt om veranda's en muren te bekleeden, het is beter haar met de haar in groeiwijze gelijkende variteiten, als *Cl. Madame van Houtte*, *Cl. Henryi* en anderen op een vak te planten; de ranken (stengels) met een haakje in den grond te bevestigen om het door elkander groeien te voorkomen. Op die wijze zal men het vak goed vullen en dit zal evenzeer aan 't oogmerk voldoen als een perk met andere bloemen.

In groote bloempotten en kuipjes geplant maakt deze *Clematis*, evenals anderen, die het type der *Cl. lanuginosa* hebben, een goed effect.

Zij verlangen allen een humusrijken grond en tamelijk vocht; in te drogen grond komen zij slecht voort.

K. J. W. O.

Wendel ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

PEER VAR. HUYSHE'S PRINCE CONSORT.

PEER, VAR. HUYSHE'S PRINCE CONSORT.

Afkomst: Deze varieteit is gewonnen door den *Rev. John Huyshe*, te Clysthydon, Devon, in Engeland, van de *Beurré d'Aremberg*, bevrucht door de *Passe Colmar*.

Litteratuur: Hogg, *the Fruit Manual*, 4e ed., blz. 461. Deze varieteit is anders nog niet beschreven; zij is nauwelijks 12—15 jaren in den handel.

Vorm en grootte: De vrucht is langwerpig, kegelvormig, onregelmatig en bultig, 0.09 Ned. hoog en 0.06 dik. Zij kan nog wel grooter worden, vooral aan leiboomen; de hierbij afgebeelde is van een hoogstamden kroonboom genomen.

Kelk: Gesloten; Hogg zegt, dat hij open is, klein, met vleeschbultjes omgeven; de kelkbladeren zijn kort, weinig regelmatig geplaatst, in eene weinig diepe, oneffen holte. In 1863 was de kelk bijna open.

Steel: 0.02 lang, bruin, houtachtig, gebogen, een weinig ingestoken.

Schil: Geelgroen, wordt later meer groengeel, aan de zonzijde hooggeel, naar den steel bijna grasgroen; om den steel dun, grauw roest, hier en daar fijne bruine stipjes en groene vlekjes.

Vleesch: Zeer fijn, geelachtig wit met groene aderen, smeltend, doch niet boterachtig; een weinig knappend, buitengewoon saprijk, wijnachtig, zoet, van een buitengewoon geurigen smaak, niet met dien van een der ons bekende peren te vergelijken, allervoortreffelijkst.

Klokhuis: Klein, bijna vrij van steenkorrels; de cellen zijn lang en smal, met meestal looze, zwartbruine pitten.

Tijd van gebruik: Van 15—30 November. De vruchten zijn van den eersten rang voor het dessert.

De boom: groeit matig, sterker echter dan de andere varieteiten, door Huyshe gewonnen als de *Huyshe's Prince of Wales* = *H. Bergamot*, *H. Princess of Wales* en *Huyshe's Victoria*. Hij heeft de twijgen stevig, niet lang, donkerbruin met weinig grauwe stippen; de knoppen zijn spits-kegelvormig, zwart, op matig verheven dragers, de bloemknoppen spits-kegelvormig, grauwbruin, groot, de scheuten matig lang, lichtbruin met groen. De bladsteel is 0.03 à 0.04 lang, dun; de bladschijf breed ovaal, somtijds rond en eivormig, scherp getand, stomppuntig, glanzend donkergroen. De boom wordt niet groot, draagt vroeg — reeds het tweede jaar na de veredeling op den proefboom — en ook veel; hij is aantebevelen voor leiboomen en pyramiden en moet niet op kwee veredeld worden. In dit geval wordt de vrucht te zuur van smaak en blijft de boom zeer klein.

K. J. W. O.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

TAMARIX TETRANDRA.

Groningen, J. B. Wolters

TAMARIX.

Dit geslacht telt weinig varieteiten. Van de p. m. 25 namen, die hier en daar zijn vermeld, zijn zeker meer dan de helft synoniemen, terwijl de door de andere aangewezen planten nog zeer weinig van elkander verschillen en de wetenschap ons van de meeste niet kan zeggen of zij eene soort, hybride of varieteit is.

Zoo bv. heeft de *Tamarix tetrandra* = viermannige, vier helmstijltjes, in den regel althans, maar nu bestaat er eene *T. octandra* = achtmannige, die acht helmstijltjes heeft en dat is het eenige onderscheid tusschen deze en eerstgenoemde.

De namen hebben alleen waarde voor de Botanici. Voor de liefhebbers, die de planten alleen wegens hare schoonheid beminnen, achten wij het voldoende twee te noemen, die in onze kweekerijen bij voorkeur gecultiveerd worden.

De eerste is de *Tamarix tetrandra*, die men veilig als een beschouwen kan met de *Tamarix gallica*. Zij komt in onze kweekerijen ook voor als *T. africana*. Hoewel wij meermalen planten ontvingen, die andere namen droegen, bij onderzoek bleek ons maar al te dikwijls dat er geen onderscheid bestond.

Van haar geven wij hierbij eene afbeelding. Zij groeit tot een zwaren struik, hoewel men er ook zeer goed een boom van kweeken kan. Zij brengt hare bloemen voort aan het voorjarige hout (de twijgen); daarom moet men, om den struik of den boom in den gewenschten vorm te behouden, met beleid snoeien.

Van de buitengewoon milde bloeiwijze der *T. tetrandra* kan de plaat een denkbeeld geven, want dit takje werd niet uitgezocht, maar voor de hand van een ouden struik afgesneden. Het fijne en schoone loof valt door den overrijken bloei bijna niet in het oog.

Nu is de tak geteekend, toen er nog maar een gedeelte van de bloempjes goed ontwikkeld was; eenige dagen later zou de rijke bloei nog meer zijn uitgekomen.

Deze soort bloeit in de lente of liever in den voorzomer, indien het weder in de lente ongunstig is. Om nu zoo lang en zooveel mogelijk genot te hebben van de fraaie bloemen, waarvan ook zeer aardige bouquetten zijn te vormen, moet men bij de genoemde nog planten de:

Tamarix arborea. Deze bloeit omstreeks twee maanden later; hoofdzakelijk aan de spitsen der jonge takken (scheuten) met iets lichter gekleurde bloempjes, aan groote pluimen bijeengeplaatst. De groeiwijze wijkt een weinig van die der vorige soort af en zij laat zich ook gemakkelijker tot een boom kweeken, terwijl de schors lichter bruin is gekleurd.

Men plante beiden op eene eenigszins beschutte standplaats, de broze takken lijden bij sterke windvlagen en breken gemakkelijk af.

Vroeger had men ook nog:

Tamarix germanica, een veel lager blijvend struikje, dat aan de toppen der takken met bleek-rosé kleurige bloempjes, aan opgerichte trossen, in den vorm van lange aren bloeit; de twijgen zijn geel.

Tamarix taurica. Deze onderscheidt zich door bruiner twijgen van de voorgaande.

Van deze beide struiken, die weinig sierwaarde hebben, heeft men het geslacht *Myricaria* gemaakt.

C. DE V.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brux.

PRUIM VAR **COE'S GOLDENDROP**.

Groningen, J. B. Wolters

PRUIM, VAR. COE'S GOLDENDROP.

Deze pruim is beschreven in Hogg, *the Fruit Manual*, 4e ed., en *Cat. Lond.*, met de syn. *Bury Seedling*, *Coe's*, *Coe's Imperial*, *Fair's Golden Drop*, *Golden Drop*, *Golden Gage;* in Downing, *the Fruits and Fruit Trees of America*, Rev. ed., blz. 360. In 't *Ill. H.B.*, 3, blz. 265, met den naam *Coë's rothgefleckte Pflaume*, en in *Ann. de Pom.*, 3, blz. 43. Verder komt zij voor in *Decaisne's Jardin Fruitier du Museum*, met eene prachtige afbeelding in de 123ste aflevering, als *Prune Goutte d'Or*, en eindelijk in *Beschrijving der Vruchtsoorten*, 2de Reeks, 1863, blz. 106, n°. 9.

Deze varieteit is gewonnen in het laatst van de vorige eeuw, door zekeren Jervaise Coe, een vruchtenkweeker voor de markt van Bury St. Edmunds in Suffolk, Engeland, uit den steen van eene *Reine Claude*, bevrucht met de *witte Eierpruim*. Van elk der beide soorten groeide een boom in zijnen tuin naast elkander.

Vorm en grootte. Deze pruim moet tot de grootste worden gerekend; zij is dikwijls 0.06 Ned. hoog bij 0.05 dik. Hogg bepaalde de hoogte op 0.065. Aan jonge boomen hebben wij haar dikwijls grooter gezien dan de afgebeelde, die de normale grootte hebben.

De vorm is meestal ovaal, naar den steel aan de eene zijde met eene kleine inbuiging, waardoor de vrucht eenigszins op eene dikbuikige flesch gelijkt met een kort halsje. Hogg beschrijft haar als „oval, with a short neck on the stalk." Het halsje ontbreekt echter aan vruchten van geringer afmeting bijna altijd en dan zijn zij nagenoeg ovaal. Eenige hebben de grootste dikte in het midden, andere meer naar den steel en dan noemt men den vorm „omgekeerd eivormig." De nog al diepe naad, die bij vele vruchten naar den

steel nog dieper wordt en den rug daar ter plaatse sterk indrukt, deelt de pruim in ongelijke deelen en loopt veeltijds tot voorbij de stempelpunt, die dan midden op de vrucht in den naad geplaatst is.

Steel: Stevig, 0.02 lang, een weinig gebogen, kaal, groen met bruin, op de tepelvormige steelspits in eene kleine holte geplaatst.

Huid: Dik, laat zich goed aftrekken, geelachtig groen, later fraai geel; aan de zonzijde vertoont zij vele bruinroode stippen en figuren, die somtijds streepjes vormen; kleine witgrauwe stippen, dun, witblauw waas.

Vleesch: Groenachtig geel, bijna goudgeel, zacht, van sap overvloeiend, wijnachtig, zoet, zeer geurig, bijna los van den steen, overrijp week, bij niet volkomen rijpheid zuur bij den steen. Op den juisten tijd gebruikt kan deze pruim, gelijk ook Liegel, een Duitsch pomoloog, opmerkte, bijna drinkbaar genoemd worden.

De steen is tamelijk groot en dik, bijna eivormig, stomppuntig.

Tijd van gebruik: De laatste dagen van September. Het is eene uitmuntende dessertvrucht.

De boom groeit in de eerste jaren sterk, wordt spoedig vruchtbaar en draagt te veel om zeer groot te kunnen worden. De scheuten zijn stevig, violetbruin, kaal; de bladeren matig groot, zij hangen een weinig, zijn boven kaal en glanzend donkergroen, een weinig golvend gebogen, langwerpig, spitspuntig; de oogen zijn groot, kegelvormig, afwijkend, de oogdragers hoog.

De boom is in ons klimaat voor alle vormen, vooral ook voor den lagen leivorm, geschikt.

Deze varieteit is eene der aanbevelingswaardigste.

K. J. W. O.

A. J. Wendel. ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

ACER PLATANOIDES. VAR.

Groningen, J. B. Wolters

ACER PLATANOÏDES.

De beschouwing van 't plantenrijk geeft, in één opzicht althans, aanleiding om in herhaling te vervallen: men kan niet nalaten telkens weer de woorden „rijk" en „schoon" op de lippen te nemen.

Die omschrijvingen gelden ook van 't geslacht *Acer*, waarvan wij bij eene vorige afbeelding reeds een en ander mededeelden. Het is *rijk*, want het telt wellicht meer dan honderd soorten en varieteiten; het is *schoon* door de groote afwisseling in den vorm en de kleur der bladeren.

Van de vele verscheidenheden, die als ware sierboomen in aanmerking komen, geven wij de afbeelding van een drietal tot de soort *Acer Platanoïdes* L. behoorende.

De Nederlandsche naam dezer soort is *Plataanachtige Eschdoorn*, de Fransche *Erable plane*, de Duitsche *Spitz Ahorn* en de Engelsche *Plantain = like Maple.*

Voor minkundigen is *Acer Platanoïdes* gemakkelijk van *Acer Pseudo-Platanus* te onderscheiden door het melkwitte sap, dat in het tijdperk van groei uit de afgebroken scheuten en bladstelen van de eerste vloeit. De gewone Eschdoorn heeft dat kenmerk niet.

Uit het sap dezer soort kan evenals uit dat van andere Eschdoornsoorten *Ahornsuiker* gedestilleerd worden, maar niet in die mate als uit dat van *Acer dasycarpum = saccharinum.*

De boom van *A. Platanoïdes* wordt niet zoo hoog als dien van onzen gewonen Eschdoorn, maar is toch een sieraad in ieder park, en te meer te waardeeren, omdat hij zeer goed werkhout levert.

Zijn vaderland is Middel-Europa.

Onze plaat geeft afbeeldingen van:

Acer Platanoïdes Schwedleri. Een nog al afwijkende vorm, waarvan het blad donker bruinachtig-groen en aan de jongste scheuten purperrood gekleurd is. Die eigenschap geeft aan deze varieteit een prachtig aanzien; wij mogen haar veilig tot een der schoonste boomsoorten met abnormaal gekleurde bladeren rekenen. Aan jonge sterkgroeiende boomen zijn de bladeren ook zeer groot.

Acer Platanoïdes digitata foliis aureo marginatis. Deze varieteit, die ook voorkomt onder den naam *heterophyllum fol. var.* heeft spitser bladpunten dan de hoofdsoort. Het bont schijnt volkomen standvastig.

Acer Platanoïdes laciniatum = crispum. De naam *crispum* is de meest gepaste, omdat de bladspitsen omgekruld zijn. Deze varieteit, die reeds langen tijd als *Berenklauweschdoorn* bekend is, groeit tot een smallen, pyramidaalvormigen boom, of liever tot een boompje, want hij wordt niet groot maar is vooral merkwaardig wegens zijne vreemd gevormde bladeren.

Buiten de genoemde heeft men van deze soort nog eenige varieteiten, van welke *dissectum* of *palmatum*, *cucullatum* en *Lorbergii* 't belangrijkst zijn.

C. DE V.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

PEER VAR. **URBANISTE**.

Groningen, J. B. Wolters.

PEER, VAR. URBANISTE.

Deze voortreffelijke peer is volgens van Mons in het jaar 1808 gevonden in den tuin van het in 1783 opgeheven klooster der Urbanisten te Mechelen, door den graaf de Coloma, die destijds eigenaar van dien tuin schijnt geweest te zijn.

Decaisne beschrijft (Jardin Fruitier du Muséum I no. 28) deze peer als *Poire des Urbanistes* met de algemeen erkende syn.: *Beurré Piquéry*, *Beurré Drapiez*, *Louise d'Orléans*, *Beurré Gens*, *Urbanist's Seedling.* Het *Journal de Lyon* voegt er nog als syn. bij: *Louise de Prusse.*

't *H. B. der Obstkunde* (no. 210, S. 443) heeft deze peer onder den naam: *Coloma's Herbstbutterbirne.* De *Ann. de Pom.* II. 35 noemen haar *Louise d'Orléans* en (II. 59) *Louis Dupont.*

Hogg, *the Fruit Manual*, 4de Ed., noemt de peer *Urbaniste*, met de bovengemelde syn., waaraan nog toegevoegd worden: *St. Marc*, *Virgalieu Musquée.* Downing, *the Fruits* etc. rev. Ed. pag. 446 vermeldt haar als *Urbaniste.* Verder vinden wij haar opgenomen in het bekende boekje van Baltet: *les bonnes Poires*, no. 44 en in de *Beschrijving der Vruchtsoorten*, 2de Reeks 1863, no. 96.

Vorm: Kegelvormig en naar den kelk afgerond. Deze peer is echter zeer veranderlijk. Decaisne heeft haar „stomp-kegelvormig" afgebeeld, Downing overeenkomstig de afbeelding op de hierbij gevoegde plaat. De vruchten zijn echter doorgaans meer „eirond" d. i. minder ingebogen dan die, welke door ons in 1876 zijn ingeoogst. Waarschijnlijk is deze veranderlijkheid van vorm de oorzaak, dat de Pomologen het over geene andere peer zoo oneens zijn geweest als over deze. Een kenner als Bivort zou haar niet onder *vier*

namen viermaal hebben laten afbeelden in het *Album de Pomol.*, terwijl hij in de *Ann. de Pomol.* haar nog tweemaal in plaat gaf en beschreef, indien niet de veranderlijkheid van vorm hem op het dwaalspoor had gebracht.

Grootte: 0.07 Ned. à 0.08 hoog bij 0.065 à 0.07 dik. Onze vruchten zijn wel wat klein geteekend.

Kelk: Open, kortbladerig, bijna vlak of in zeer fraaie, wijde, ondiepe holte; in 1874 hadden wij vruchten met gesloten kelk.

Steel: 0.02 Ned.; somtijds 0.03 lang, houtachtig, dikwijls dik en dan met vleesch bij de vrucht, een weinig scheef, ingestoken, zeldzaam aangehecht.

Schil: Glad, lichtgroen, later licht citroengeel, zelden met een weinig rood (Decaisne heeft de vrucht geel met een rood blosje) met in ons klimaat veel bruin dun roest, fijne stipjes en niet zelden zwarte vlekken. Toch is de schil altijd zeer fijn en hierdoor onderscheidt deze peer zich van alle, die gelijktijdig met haar rijp zijn.

Vleesch: Fijn, bijna wit, overvloeiend van sap, boterachtig, met een geurigen smaak als van citroenen. Sommigen noemen den smaak kalmusachtig; in ieder geval is hij eigenaardig en volgens velen voortreffelijk.

Klokhuis: Klein, niet geheel vrij van steenkorrels; cellen klein; pitten groot, dik, donkerbruin.

Tijd van gebruik: Van 10—25 October; soms nog later. Van den eersten rang voor het dessert.

De boom wordt niet groot. Hij groeit pyramidaal met opgerichte, dicht met vruchttakjes bezette takken; de twijgen zijn dof olijfgroen, met fijne, vuilwitte stippen, de knoppen kegelvormig, doch klein, zwart, op verheven dragers; de scheuten groen met lichtbruin, aan den top een weinig met geelachtige, grauwe wol bedekt. De bladeren zijn „lancetvormig", dat wil zeggen smaller dan die van andere peren, fijn doch niet scherp gezaagd; de bladsteel is lang, stevig; de bladeren hangen zelden. De bloemen zijn klein en hebben zeer smal gevormde petalen, waardoor ze ijl zijn en van andere onderscheiden.

In Duitschland beveelt men dezen boom schoorvoetend aan voor den hoogstamden vorm. 't Is dwaasheid hem hier te lande in dezen vorm te kweeken; men plante hem in pyramide- en leivormen. Hij laat zich zeer goed leiden tot palmet- en kandelabervormen en is vooral schoon als pyramide. Men moet hem op wildeling en kwee veredelen, lang snoeien, op drie oogen inknijpen. De door deze operatie verkregen scheuten moeten *niet* gesnoeid worden. Hij maakt veeltijds bloemknoppen aan het eind der vruchttwijgjes; deze snoeit men dus niet.

Met de meeste vrijmoedigheid durven wij deze varieteit aanbevelen als een der beste ons bekende dessertperen. K. J. W. O.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

LONICERA LEDEBOURI.

Groningen, J. B. Wolters

LONICÉRA (L.)

Bij de behandeling der *Caprifolium* in het derde hoofdstuk van dit werk hebben wij reeds den naam, de geschiedenis en indeeling van dit plantengeslacht in 't kort besproken.

Men herinnert zich, dat het dus werd genoemd naar den in 1586 te Frankfort a/M. overleden geneesheer Adam Lonicer, die zich door zijn kruidboek vermaardheid verwierf, en dat de naam vroeger een veel uitgestrekter beteekenis had dan thans. Het is er mede gegaan als met zoovele andere plantengeslachten, die men door nieuwe ontdekkingen genoodzaakt was telkens opnieuw te splitsen in verschillende afdeelingen. Nieuwe geslachten werden gevormd en namen gewijzigd.

Het oude geslacht was verdeeld in *Lonicéra* en *Diervilla*. Van de afdeeling *Diervilla* spreken wij nader bij de *Weigelia* afbeelding. Hier over *Lonicéra* alleen het volgende:

De wetenschap heeft dit geslacht verdeeld in zes ondergeslachten; maar de practijk heeft die fijne onderscheidingen wat moeielijk gevonden en dus hoofdzakelijk slechts twee afdeelingen aangenomen:

Caprifolium, waartoe zij alle klimmende of rankende soorten brengt en

Lonicéra, waartoe zij alle in struikvorm groeiende soorten rekent.

Tot het laatste behoort de soort, die wij op bijgaande plaat hebben laten afbeelden:

Lonicéra Ledebourii. In de wetenschap vormt deze *Lonicéra* een afzonderlijk ondergeslacht, onder den naam *Cypantha*, een woord dat afgeleid is van twee Grieksche welke krombloem beteekenen. Bij deze soort is nl. de bloempijp krom, wat echter bij enkele andere soorten ook voorkomt.

60

De naam *Ledebourii* draagt zij ter eere van den beroemden botanicus Ledebour, die zeer veel gedaan heeft voor de kennis der *Flora* van Rusland en in 1851 overleed.

Het vaderland dezer plant is Californië en de noordwestkust van Noord-Amerika.

De geelrood gekleurde bloempijpjes zijn door vier groote dekbladen omgeven. De pijpjes vallen nog al spoedig af, waarna de dekbladen zich vergrooten en eene bloedroode kleur aannemen. In het centrum vormt zich dan de glanzende zwarte zaadbes. Daar de struik lang bloeit en dus een geruimen tijd bloemen en vruchten tegelijk draagt, maakt hij door die verschillende kleuren een aangenamen indruk.

Daar hij vrij lange en minder talrijke twijgen voortbrengt dan de andere soorten, groeit de struik wel een weinig te los om fraai te heeten; met een weinig moeite laat hij zich echter tot eene goede pyramide of een behoorlijken struik vormen. Ook hier moet dus, als bij vele gewassen, het snoeimes aangewend worden en dat wel, om al het effect te verkrijgen, waarvan de plaat een denkbeeld geeft, met veel overleg.

C. DE V.

A. J. Wendel, ad nat del.

Chromolith. G. Severeyns, Bruxel.

ANDROMEDA SPECIOSA.

Groningen. J. B. Wolters

ANDROMEDA.

Naarmate het aantal bekende planten toenam, zoodat men ten slotte moeilijk het geheel kon overzien, werd het meer en meer noodzakelijk, ze naar vaste kenteekenen, stelselmatig te ordenen.

Caesalpinus was de eerste, die — in de tweede helft der 16de eeuw — een systeem tot stand bracht. Anderen na hem trachtten dat te verbeteren, totdat Linnaeus — in de eerste helft der 18de eeuw — er de meesterhand aanlegde en een stelsel vormde, dat tot heden wordt gevolgd. Hij bewees de sexualiteit der planten en grondde daarop zijn systeem. Hij wees den rechten weg aan om de geslachten te bestemmen en ordende alle ontdekte gewassen.

Maar was nu de grondslag goed, de ordening der planten liet nog veel te wenschen over. Eenige der geslachten van Linnaeus bevatten veel te ver uiteenloopende planten. Wij noemen hier slechts het geslacht *Prunus*, dat *Armeniaca* (abrikozen), *Cerasus* (kersen), *Padus* (vogel- of trosbessen), en *Prunus* (pruimen), omvatte. Dat men op dit en meer andere geslachten later eene meer nauwkeurige indeeling toepastte, was nuttig en natuurlijk.

Maar nu komt het ons voor, dat de zucht tot juiste indeeling wel eens wat te ver is gedreven. Zoo b.v. bij het geslacht *Andrómeda*, waarbij men zoozeer aan het smaldeelen is gegaan, dat men bijna zooveel afdeelingen als soorten verkreeg.

Zoo verdeelt dr. Karl Koch de *Andrómeda's* in drie geslachten en het eerste nog weer in zes ondergeslachten. Daar hij nu slechts dertien soorten heeft, krijgt iedere afdeeling bij hem $1^1/_2$ soort, door elkander genomen nl., want tot de meeste afdeelingen brengt hij slechts eene soort. Ons dunkt, dat dit nu toch wat te fijn

is uitgesponnen. En als men nu daarbij nog weet, dat vele soorten verschillende namen dragen en andere schrijvers nog weer andere indeelingen volgen, dan meenen wij, dat men het goedkeuren zal, wanneer wij ons houden aan den Linnaeschen, in den handel het meest voorkomenden naam, en de soort, waarvan de bijgaande afbeelding is genomen, met dien naam noemen:

Andrómeda speciosa.

Dit is de grootstbloemige en schoonste soort van het geheele geslacht. Haar vaderland is het zuidoostelijk gedeelte van Noord-Amerika. Zij is volkomen hard voor onze luchtstreek. De plant vormt een veelvertakte struik van 1.25 à 1.50 M. hoogte. Zij bloeit in de maand Juni; de bloemen komen uit de voorjarige takjes (twijgen), waarvan elke knop een trosje geeft met 4 à 5 bloemen. Daar alle knoppen aan de spits der twijgen bloemknoppen zijn, moeten na den bloeitijd al die uitgebloeide stengen tot op den eersten of bovensten scheut worden afgesneden. Verder behoeft de plant niet gesnoeid te worden.

De *Andrómeda's* groeien evenals de *Kalmia's*, *Azalea's* enz. in zwarte tuin- veen- of heiaarde, voor de *Andrómeda speciosa* kan men er wat zand bijvoegen; voor 't overige wil zij geene te droge standplaats.

Om voor te komen, dat onze, wellicht niet genoegzaam zaakkundige lezers, zich planten van dit geslacht aanschaffen, die zij reeds onder een anderen naam bezitten, geven wij hier eenige der meest voorkomende namen met de synoniemen en de nieuwe geslachtsnamen:

Andrómeda calyculata (*Cassandra*, *Chamaedaphne*).

Andrómeda formosa (*Lyonia*) syn. *populifolia*, *laurina*.

Andrómeda Mariana (*Leucothoë*) syn. *pulcella*.

Andrómeda paniculata (*Lyonia*) syn. *ligustrina*, *parabólica*.

Andrómeda Polifolia. Heeft maar één naam.

Andrómeda speciosa (*Zenobia*) syn. *dealbata*, *pulverulenta*.

Andrómeda vaccinoïdes (*Leucothoë*, *Zenobia*, *Portuna*) syn. *floribunda*.

Meer soorten komen in den handel zelden voor, aangezien eenige nog al moeilijk te kweeken en te vermenigvuldigen zijn. Zoo zagen wij van de *Andrómeda arboreum* (*Oxydendrum arboreum*) slechts eenmaal een eenig exemplaar en wel in den plantentuin te Gent. Die plant had toen eene hoogte van p. m. drie meter.

C. DE V.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

SPIRÆA PALMATA

Groningen, J. B. Wolters

SPIRAEA PALMATA.

Deze *Spiraea* behoort tot de afdeeling „overblijvende planten”, dus niet tot de Struikheesters, waarvan op blz. 91 van dit werk is gesproken. Wel is zij van hetzelfde geslacht.

Over de naamsafleiding zijn de geleerden het niet eens; het Grieksche woord *Speira* = spiraal, schijnt te wijzen op de spiraalvormige, gedraaide vruchtjes van *Spiraea Ulmaria*. Waarschijnlijk bedoelden echter de Grieken met het aan hunne taal ontleende woord eene andere plantensoort.

Spiraea Ulmaria groeit in Nederland in 't wild. Hiervan is eene varieteit bekend met dubbele bloemen, eene met geelgevlekte en eene met witbonte bladeren. Van de laatste is het bont niet bestendig.

Verder kweeken wij:

Spiraea Aruncus, die ongeveer 1.50 Meter hoog groeit en met geelwitte bloempjes bloeit aan zeer groote pluimen, welke op een afstand sierlijke vederbossen gelijken.

Spiraea Humboldtii bloeit op dezelfde wijze, maar groeit minder hoog.

Spiraea filipendula en eene varieteit van deze met gevulde bloemen, beide wegens haren fraaien bladvorm en lieven bloei aanbevelenswaardig.

Spiraea (Hoteia) *japonica*, die bij duizendtallen gekweekt wordt, om vroegtijdig in bloei te trekken, met eene bontbladerige varieteit.

Spiraea lobata, met groote, gelobde bladeren en bloemen, gelijk aan die van *Sp. Ulmaria*, en niet, gelijk sommige botanisten schrijven, met lichtrosé-gekleurde bloemen.

Spiraea venusta, met helder rosé bloempjes aan tuilvormige trossen. Jammer

dat de wortelstok zich zoover van de standplaats der plant verwijdert. Deze is zeer moeielijk op hare plaats te houden; men moet haar om 't andere jaar verplanten.

Spiraea barbata = *Astilbe rivularis*, met geelwitte bloemen aan aren, in groote, sierlijke, pluimvormige trossen bijeen en met fraaie bladeren.

De schoonste van allen is echter de *Spiraea palmata*, waarvan de plaat eene afbeelding geeft, die wel zeer getrouw is, maar ver beneden de werkelijkheid blijft. Deze *Spiraea* is nog niet lang in den handel; wij kweeken haar vier jaren. Haar vaderland is Japan. Sommige botanisten en catalogi schrijven, dat zij op dezelfde wijze bloeit als de *Hoteia japonica*, maar dan met lichtroode bloemen. Dit is echter onjuist, wat den vorm der bloemtrossen betreft.

Spiraea palmata bloeit in de maand Juli aan stengels, die ongeveer 0.60 à 0.80 M. hoog groeien en dan aan de spits en een weinig lager zich vertakken, om aan elke vertakking een tuilvormigen tros (in vorm eenigszins op dien van *Sp. Ulmaria* gelijkend), met roodgekleurde bloempjes voort te brengen.

De bladeren zijn groot, handvormig, helder groen en verheffen zich slechts tot op een kleinen afstand boven den grond. Zelden heeft de bloemstengel bladeren, en in dit geval zijn deze bladeren veel kleiner dan de andere.

Deze plant moet in een tamelijk vochtigen, humusrijken grond geplant worden en evenals hare verwanten in de schaduw, liefst tusschen andere boomen; in droge, zandige, vaste gronden en blootgesteld aan het volle zonlicht kwijnt zij en zal ook niet anders dan armoedig bloeien. Zij vermeerdert zeer gemakkelijk door verdeeling van den wortelstok. Deskundigen noemen dit „scheuren".

Wij bevelen deze prachtig bloeiende plant met den meesten aandrang aan bij ieder die er een plaats voor heeft.

K. J. W. O.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

PEER VAR. **EYEWOOD**.

Groningen, J. B. Wolters

PEER, VAR. EYEWOOD.

Hogg zegt, dat deze varieteit gewonnen is door Mr. T. A. Knight, president van de *Horticultural Society*. Volgens hem is zij genoemd naar Eyewood, de woonplaats van een vriend van den winner, bij Kington in Herefordshire en niet, gelijk hij er bijvoegt, naar de vele oogen (die op de twijgen voorkomen), waarom dan ook de Hoogduitsche vertaling *Augenwald* niet gepast is.

Behalve bij Hogg, *the Fruit Manual*, 4de Ed., is zij beschreven in de *Cat. Lond.*, onder n°. 226, pag. 137, bij Downing, *the Fruits*, Rev. Ed. 573 en in 't *H.B. der Obstk.* V, n°. 411, pag. 321, met den naam en de vertaling daarvan als *Augenwald*.

Vorm: Platrond, 0.05 hoog en 0.06 dik, zelden grooter. In 1865 was de vrucht 0.06 hoog en dik.

Kelk: klein, open; de kelkbladeren zijn klein, bruin, een weinig geelachtig, in eene nauwe, ondiepe holte met dun roest omringd.

Steel: lang, 0.04 Ned., houtachtig, weinig of niet gebogen, groen met bruin, ingestoken.

Schil: dik, een weinig ruw, groenachtig geel, aan de zonzijde meer geel gekleurd, vol fijne en ook wel grootere grauwbruine stippen met groene kringen omgeven, en lichtbruine roestvlekjes, waarin de stippen nu lichter dan donkerder voorkomen.

Vleesch: witachtig, een weinig roomkleurig, zeer fijn, boterachtig, smeltend, buitengewoon saprijk, met een wijnachtigen smaak en eenigszins geurig.

Klokhuis: klein, cellen matig, pitten goed gevormd, donkerbruin; om het klokhuis zeer weinig steenkorrels.

Tijd van gebruik: In het laatste gedeelte van October. Deze peer is van den eersten rang voor het dessert en eene voortreffelijke vrucht.

De boom groeit sterk, maakt scheuten van meer dan 1 Meter lengte. De twijgen zijn glad, lichtbruin, met fijne, aschgrauwe stippen, de knoppen klein, rond, met een fijn spits puntje, zwart, op weinig verheven dragers, dicht bijeen geplaatst, kort geleed; de bloemknoppen stomp-kegelvormig, aschgrauw gekleurd; de scheuten dof, lichtbruin met groen en rosé, bijna glad. De bladsteel is 0.04 tot 0.06 Ned. lang, dun, geelgroen, de bladschijf rond of eirond en eivormig, van 0.06 tot 0.09 lang en 0.05 tot 0.07 breed; aan de onderste helft gaafrandig, naar de spits stomp getand en meestal zonder punt; de langste bladeren hebben evenwel een puntje. De bladeren zijn glanzend lichtgroen gekleurd.

De boom is zeer vruchtbaar, draagt aan trossen, vroeg en bijna ieder jaar. Hij is voor *alle* vormen en voor den boomgaard zeer aan te bevelen. De vruchten hangen vast aan den boom en worden dus door den wind niet spoedig afgeworpen.

Wij kunnen deze varieteit aanbevelen voor aanplanting op groote schaal. De vruchten zijn zeer geschikt voor de markt en bovenal voor de verzending.

K. J. W. O.

A. J. Wendel ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

INDIGOFERA DECORA.

Groningen J. B. Wolters

INDIGOFERA.

Van dit geslacht bestaan zeker een vijftigtal — wellicht nog meer — soorten, die bijna over de geheele aarde verspreid zijn. Verschillende soorten komen voor in de Indiën, aan de Kaap de Goede Hoop, op Nieuw-Holland, in China en Japan, in Nepal, in Mexico, op de West-Indische eilanden, in Zuid-Carolina enz.

Deze plant levert de bekende verfstof Indigo en zij wordt daarom in vele landen, ook in onze Oost-Indische bezittingen, op groote schaal gebouwd.

Oorspronkelijk kweekte men ter verkrijging van dit product hoofdzakelijk de *Indigofera tinctoria*, maar tegenwoordig worden ook andere soorten gekweekt, als: *Indigofera americana*, *argentea*, *coerulea*, enz.

De *Indigo* is het moes, door rotgisting uit de weeke plantendeelen, vooral uit de bladeren, verkregen. Als het drab in de bakken genoegzame stevigheid heeft verkregen, wordt het verder bijna als onze turf behandeld. Vandaar dat de stukjes verf den vorm hebben van kleine turfjes. De bereiding der Indigo is voor de gezondheid der arbeiders zeer nadeelig.

Bijna alle soorten zijn voor onze tuinen ongeschikt, daar zij onze winters volstrekt niet kunnen doorstaan. Vele behooren in de warme kast. Slechts een drietal staan ons als sierplanten voor onze tuinen ten dienste en van deze is wel de schoonste de hierbij afgebeelde:

Indigofera decora.

Dit lieve heestertje, dat in China te huis behoort, vriest des winters wel tot den grond toe af, maar met eene lichte bladbedekking blijft de struik zeer goed in het leven en loopt in de lente weder uit. Hij begint dan ongeveer half

Juli te bloeien en blijft bloeien tot in October. In den eersten tijd zijn de bloemen bijna eens zoo groot als die, welke op de plaat zijn afgebeeld en in de laatste week van de maand September afgesneden waren.

Het struikje laat zich ook zeer goed in bloempotten kweeken. In de kast of den bak blijven de twijgen in leven en de bloemen komen dan wat vroeger te voorschijn.

Deze plant verdient eene plaats in elken tuin.

Indigofera decora alba.

Eene varieteit van de voorgaande, die wit bloeit, iets teerder is en zwakker in de groeiwijze. Wij kunnen haar om deze reden voor onze tuinen niet aanbevelen.

Indigofera Dosua.

Deze, die ook onder den naam *Indigofera floribunda* in den handel bekend is, is afkomstig van het Himalayagebergte. Zij heeft in groeiwijze veel overeenkomst met de *Amorpha*, die zij echter door haren weelderigen bloei geheel verdrongen heeft.

Ook deze struik sterft bij strenge koude tot aan den wortel af, maar is sterker dan de *I. decora.* In onze kweekerijen behoeven wij de struiken nimmer te bedekken. Hij geeft scheuten van 1 à 1.50 M. lengte en bloeit van half Juli af tot aan de maand October, zeer mild, met kleinere lilarosé kleurige bloemen aan trosjes. In warme zomers worden ook de zaden rijp.

In Frankrijk schijnt men nog eene varieteit van de *I. decora* te kennen, die donkerrood gekleurde bloemen geeft. Zij is ons echter onbekend.

Verder vindt men in sommige catalogi nog de namen *I. Dosua major*, *Dosua minor*, *Roylei* enz., maar de aldus genoemde varieteiten zijn van geene beteekenis. Zij verschillen weinig of niet van de *I Dosua.*

C. DE V.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

DRUIF VROEGE MALINGRE.

Groningen, J. B. Wolters

DRUIF, VAR. VROEGE MALINGRE.

In de catalogi van mr. André Leroy te Angers wordt zekere kweeker Malingre als de winner van deze varieteit genoemd. Zij zal althans wel uit Frankrijk zijn.

Bij Hogg, *the Fruit Manual*, 4de Ed., blz. 286, vinden wij haar beschreven onder den naam *Early Malingre*, met de syn. *Madeleine Blanche de Malingre*, *Malingre*, *Précoçe de Malingre*, *Précoçe Blanc.*

De trossen van deze druif zijn niet zeer groot, fraai gevormd, los, goed met bessen bezet; de bessen zijn niet groot, rond, min of meer en soms geheel ovaal; de schil is groenwit, een weinig geel als de druiven rijp zijn, dit vooral bij warme zomers; overdekt met een dun, blauwwit waas. Het vleesch is saprijk, zoet, geurig, lekker.

Zij is een van de vroegst rijpwordende druiven, die wij kennen. De bessen worden altijd, ook in de slechtste zomers, goed; in het jaar 1868 plukten wij druiven in het laatst der maand Juli, nog eens in Augustus en eindelijk opnieuw in het begin van October. Deze uitkomst verkregen wij door telkens als de scheuten bloemen voortgebracht hadden, al waren de bloemen dan nog niet volledig ontwikkeld, de spits der scheuten op *een blad* boven de bloemtros af te knijpen.

De vruchten van deze varieteit kunnen dus in ons klimaat altijd rijp worden; maar men geve den wijnstok eene warme plaats tegenover het zuidoosten of zuidwesten. Hij behoeft geen stand tegenover de middagzon, als andere, die den warmsten stand verlangen. Ook is het niet volstrekt noodzakelijk hem tegen eene muur of schutting te leiden. Hij kan zeer goed worden geplaatst aan een hek, op

p. m. 1 of 2 Meter afstand van muren of schuttingen geplaatst, maar dan tegenover het zuiden.

Deze varieteit groeit sterk en maakt stevige lange ranken, die op 2.50 à 2.75 M. lengte het hout nog tot rijpheid brengen: bestand tegen onze wintervorst.

Het blad is matig groot, vijflobbig, met twee zeer diepe en twee minder diepe insnijdingen; op de randen onregelmatig scherp getand. De spitsen der tanden zijn veelal geelbruin gekleurd, voor 't overige is de kleur van 't blad heldergroen, glanzig, aan de onderzijde lichter gekleurd. De bladsteel en bladnerven zijn ten deele lichtbruin rosé gekleurd.

Hogg zegt, dat de trossen zoo ijl bezet zijn en de bessen zoo klein, dat deze varieteit, in weerwil van hare goede hoedanigheden: den sterken groei, de vruchtbaarheid, den zoeten smaak en aangenamen geur der bessen geene hooge waarde voor de cultuur heeft. Maar zóó ijl zijn de trossen niet bezet, zóó klein zijn de bessen niet (men zie de plaat) als Hogg, wellicht in vergelijking met de trossen en bessen van de „*Golden Champion*", meent te moeten verklaren. De niet te vaste, saamgedrongen tros en de eigenschap van vroeg te rijpen, maken haar tot *de meest aanbevelenswaardige van alle druiven voor den open grond*, vooral voor lieden, die moeilijk druivenkasten kunnen houden.

K. J. W. O.

A. J. Wendel, ad. nat. del. Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

HYBISCUS SYRIACUS FLORE PLENO VAR.

Groningen, J. B. Wolters

HIBISCUS SYRIACUS (L.)

Het geslacht *Hibiscus* bevat eene menigte soorten. Vele dezer behooren tot de nog al hoog groeiende en niet bijzonder schoon bloeiende vaste planten; andere, van welke sommige tot fraaie heesters groeien, zijn voor onze tuinen niet geschikt, omdat zij in warmer luchtstreek te huis behooren en slechts in onze bloemkassen overblijven. Wij gaan die daarom stilzwijgend voorbij en bepalen ons bij *Hibiscus syriacus*, in ons land als *Altheaboompje* genoegzaam bekend. Het is met dien naam evenals met de Nederlandsche benamingen van:

Campanula rapunculoïdes — Duivels naaigaren;
Sedum Teliphium — Hemelsleutel;
Fritillaria meleagris — Kievitsei;
Syringa vulgaris — Kruidnagelboom;
Staphylea pinnata — Muskaatnoot;
Asperula odorata — Onze Lieve Vrouwe bedstroo;
Daphne Mezereum — Peperboompje;
Convallaria polygonata — Salomo's zegel;
Spiraea salicifolia — Theeboompje, enz.

Al die namen berusten op eene toevallige en soms zelfs niet bestaande overeenkomst van vorm of eigenschappen met zekere voorwerpen of andere planten. Altheaboompje is dan ook eene onjuiste benaming, want de Althea, die in de Apotheek gebruikt wordt, komt van de *Althea officinalis*, eene vaste plant, welke in Midden-Europa te huis behoort en verwant is aan de *Hibiscus*, daar beide tot de Malvaceeën behooren. Waarschijnlijk heeft men vóór de betere regeling door

66

Linnaeus, beide geslachten als een beschouwd en ontstond zoo de Nederlandsche naam.

Bij eenige schrijvers heet de *Hibiscus syriacus Ketmia*, waarom de Franschen haar *Ketmie* noemen. Jäger, een Duitsch schrijver, noemt haar in zijn werk: „*Die Ziergehölzen*", *Chineesche roos*. Dat is echter geheel verkeerd; de *Hibiscus rosa chinensis* is een geheel andere, zeer prachtige, in de kas te huis behoorende heester.

Hibiscus syriacus is, gelijk de naam aanduidt, uit het Oosten afkomstig. Zij vormt een struik en bloeit van Juli tot laat in den herfst. Daar uit het zaad nog allicht verscheidenheden ontstaan, is het niet te verwonderen, dat er een zoo groot aantal goed te onderscheiden enkel- en dubbelbloemige en bontbladerige in den handel zijn. Men kan er een vak mede vormen, dat in het jaargetijde, waarin zij bloeien, door geen ander van een der harde struikheesters overtroffen, zelfs geëvenaard kan worden.

Wij zullen hier geen naamlijst geven van al de thans bestaande varieteiten, maar een viertal, die wij hebben laten afbeelden, kort beschrijven.

N°. 1. *Hibiscus syriacus flore albo pleno.* Gelijk bijna alle heeft ook deze varieteit op elk blad van de bloemen een donker gekleurde vlek aan de basis. Er bestaat eene varieteit, waarvan de bloemen zuiver wit zijn, de *H. s. totus albus*, van welke alweder eene dubbelbloemige is verkregen.

N°. 2. *H. s. elegantissimæ plena.* Deze heeft vele overeenkomst met de *speciosa plena*, maar is daarvan door lichter kleur onderscheiden.

N°. 3. *H. s. paeonieflore plena.* Deze is eene der schoonste roodgekleurde varieteiten. Zij bloeit vroeg. Er zijn eenige varieteiten, die wel wat al te kort bloeien, vooral als de herfst wat vroeg regen en wind brengt. Tot deze behooren b.v. de *Anemonæflore plena* en de *Carnea plena.*

N°. 4. *H. s. violacea plena*, *fol. argenteo variegatis.* Deze varieteit heeft bewezen, dat de meening van sommige botanici van vroegeren tijd, volgens welke bontbladerige gewassen geene gevulde bloemen zouden kunnen leveren, onjuist is.

Hoewel het *Altheabloempje* onze gewone winterkoude zeer goed verdraagt, is het toch het veiligst om ten minste de dubbelbloemige eenige bedekking te geven.

Allen verlangen goeden grond, warmen stand, geene schaduw, noch veel vocht; de struiken moeten weinig of, wat nog beter is, volstrekt niet gesnoeid worden.

C. DE V.

A. J. Wendel, ad. nat. del. Chromolith. G. Severeyns, Bruxel.

APPEL VAR. LEYDEN PIPPIN.

Groningen, J. B. Wolters

APPEL, VAR. LEYDEN PIPPIN.

De afkomst van deze varieteit is onbekend; wij ontvingen haar in 1863 van de Hort. Soc. te Londen. In geen der in ons bezit zijnde Pomologische werken vinden wij haar beschreven; alleen de *Cat. London* geeft op blz. 23 onder no. 408 eene zooals altijd zeer korte opgave van de hoedanigheden der vrucht, met de opmerking, dat zij gelijkt op de *Witte Astrakaner.* Daar werkelijk bij de door ons gekweekte varieteit die overeenkomst bestaat, zijn wij zeker de ware te bezitten.

Vorm: rond, naar den kelk wat smaller afgerond, ongelijke, weinig verheven ribben loopen van de kelkholte uit over de halve vrucht. Naar den steel is de vrucht effen.

Grootte: 0,065 Ned. hoog bij 0,07 Ned. dik, somtijds nog iets grooter. De *Witte Astrakaner* blijft meestal een weinig kleiner.

Kelk: gesloten, kelkblaadjes lang, groenachtig grauw, in eene nauwe, ondiepe holte.

Steel: 0,01 à 0,015 N. lang, tamelijk dik, houtachtig groen, in eene nauwe holte, vrij van roest, maar meer grasgroen gekleurd.

Schil: glad, een weinig vet op 't voelen, witgroen, waarin grasgroene stippen met witte kringen omgeven. Aan de zonzijde geel met een blosje oranje, minder gestreept dan de *Witte Astrakaner.* In de schaduw heeft de vrucht nimmer dat blosje, maar is dan meer geelachtig groen aan de zonzijde.

Het vleesch is wit, fijn, zacht, aangenaam, geurig.

Klokhuis: groot, cellen wijd, gevuld met donkerbruine, langwerpige pitten.

Tijd van gebruik: in 1868 waren de appels reeds den 25sten Juli rijp aan

den boom, in 1876 in 't begin van de maand Augustus. 't Is een zeer goede tafelappel, van den eersten rang voor de huishouding.

De boom groeit sterker dan dien van de *Witte Astrakaner* en vormt eene regelmatige kroon en pyramide. De twijgen zijn slanker, lichterbruin gekleurd, evenzeer met wol bedekt, maar minder gestipt, de knoppen kleiner; de bladsteel is dunner, niet gegroefd, het blad langer en smaller, meer dofgroen en fijner getand.

Wij geven aan *Leyden pippin* boven de *Witte Astrakaner* de voorkeur; zij is aan te bevelen voor den hoogstamden kroon- en ook voor den pyramidevorm.

K. J. W. O.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

DIANTHUS CHINENSIS VAR.

Groningen, J. B. Wolters

DIANTHUS CHINENSIS VAR.

Eigenlijk behoort *Dianthus chinensis var.* niet in de *Nederlandsche Flora en Pomona* te huis. Dit plaatwerk toch beweegt zich op boomkweekersterrein; 't bemoeit zich niet met — zooals de Duitschers zeggen — „bloemistenbloemen". Maar wij hebben geen weerstand kunnen bieden aan de verzoeking, om eene plaat, waarop deze fantastisch gevormde en gekleurde bloemen aanschouwelijk worden voorgesteld, op te nemen, te minder omdat wij reeds lang sympathie voor haar koesterden, waarom wij haar ook ieder jaar gaarne een plaatsje afstaan in de kweekerij en wij gerust in den tuin van ieder, die van bloemen houdt, een plaatsje durven vragen voor *Dianthus Hedewigii.*

Tot het geslacht *Dianthus* behooren, zooals wellicht velen zal bekend zijn, ook onze *Anjelieren* (*Dianthus Carijophyllus*) met hare verscheidenheden en de *Duizendschoonen* (*Dianthus barbatus*). Deze echter gaan wij stilzwijgend voorbij, om ons te bepalen tot

Dianthus chinensis, *var. Heddewigii;*

" " " " *diadematus;* en

" " " *lacineatus.*

De plaat geeft van iedere varieteit eenige bloemen.

De naam *Dianthus* wordt afgeleid van de Grieksche woorden Dios Anthos en beteekent goddelijke bloem.

Dianthus chinensis behoort, gelijk de naam aanwijst, in China te huis. *D. Heddewigii*, *D. Heddewigi diadematus*, en ook *D. var. lacineatus* zijn uit Japan afkomstig; allen zijn een- en tweejarige planten, die ongeveer 25—30 centimeter hoog groeien en moeielijk aan stengel en bladen van elkander te onderscheiden zijn.

De bloemen van *D. var. Heddewigii* komen voor aan de spitsen der stengels

68

en hebben eene doorsnede van 5—8 centimeter; de bloembladeren zijn gewoonlijk regelmatig uitgebreid, aan de randen getand en diep ingesneden, franje-achtig; de kleur is zeer uiteenloopend, nu eens helderrood met bruin, dan eens wit, omzoomd, gevlamd, gestreept, gemarmerd of gevlekt, in het midden versierd met een min of meer duidelijk geteekend oog, soms ook wel omgeven door een of meer breede banden van donkere kleur.

Er zijn verder varieteiten met zuiver of minder helder witten, leikleurigen of rooden grond, waarop allerlei grillige figuren met andere kleuren geteekend zijn. Met een woord: de kleur is niet te beschrijven.

De *D. var. Heddewigii diadematus*, vooral die welke door Chr. Lorenz te Erfurt uit het zaad verkregen zijn, onderscheiden zich van de *D. Heddewigii* door de bloemen, die zeer dicht en regelmatig dubbel of gevuld zijn en eene nog grootere afwisseling in kleuren vertoonen dan die van de hoofdvarieteit; alle nuancen van seringenkleur, van karmijn en purper zijn vertegenwoordigd tot in het donkerste zwartbruin, menigmaal met een fluweelachtig of schitterend vuurrood gemengd. Het schijnt dat de kleur der moedersoort, de Chineesche, hier op de lichtere kleurschakeeringen van *D. Heddewigii*, weer de overwinning behaald heeft.

Dianthus, *var. lacineatus* heeft veel overeenkomst met *D. Heddewigii;* de bloemen zijn iets grooter — 6 à 8 centimeters in doorsnede — maar hebben de bloembladeren nog dieper, bijna tot op het midden ingesneden; zij zijn ook smaller en laten daarom onderling eene kleine tusschenruimte over. De kleur gelijkt veel op die van de laatstgenoemde varieteit; meestal zijn echter de bloemen lichter en is de witte grond uitgebreider.

Toen deze *Dianthus*, bijna 20 jaren geleden, in de tuinen van Europa werden ingevoerd, kende men slechts enkelbloemige varieteiten. Nauwelijks waren zij een jaar in cultuur, of men verkreeg varieteiten met dubbele, maar minder groote bloemen, zoodat slechts door de strengste cultuur en zorgvuldige keus der zaaddragende planten het den zaadkweeker gelukt, de beide varieteiten in hare oorspronkelijke kenmerken te conserveeren en vrij te houden van den invloed der *D. chinensis.* 't Gemakkelijkst bereikt men dit doel door van uitgezochte fraaie varieteiten stekken te steken, die in bloempotten onder glas te laten overwinteren, om er den volgenden zomer zaden van te winnen.

Deze *Dianthus*, met hare ontelbare varieteiten, zijn tot versiering in tuinen uitmuntend geschikt; zij zijn vrij hard, vreezen slechts te veel vocht — vooral sneeuwwater — zijn gemakkelijk te cultiveeren en bloeien rijk en zeer lang. Men kan er perkjes van aanleggen; men kan ze voor randen om grootere bloemenvakken gebruiken, in bloempotten kweeken en van de afgesneden bloemen bouquetten samenstellen. Altijd en overal zullen zij voldoen.

De *Dianthus chinensis var.* kan men op vier onderscheiden tijden zaaien.

Vooreerst tegen het eind der maand Augustus, in potten, op een warm plaatsje; zoodra de plantjes groot genoeg zijn worden ze uit den pot genomen en aan de zuidzijde van een' muur of eene schutting op een bed uitgeplant. Daar worden ze, zoodra het noodig blijkt, tegen sneeuw en sterke vorst beschermd en in April op de bestemde plaats, op een afstand van 0.25 à 0.30 M. van elkander, voor goed uitgeplant.

2°. In April op het mistbed onder glas; de jonge plantjes worden op eene goede plaats in den open grond verplant en later op bovengenoemden afstand op de voor haar bestemde plaats.

3°. In April en Mei op een bed in den open grond, om later de sterk genoeg geworden plantjes op de bestemde plaats te planten. Deze wijze van behandeling is wel de geschiktste voor hen, die geen bakken en kassen voor 't planten bezitten.

4°. In April en Mei op de plaats, waar zij blijven zullen, om de plantjes later zoo uit te dunnen, dat zij op 0.15—0.20 M. van elkander komen te staan.

Door op deze wijze te handelen, dat wil zeggen op verschillende tijden te zaaien, zal men zich een onafgebroken reeks van bloemen, van Mei af tot dat het gaat vriezen, van deze plantjes verzekeren.

De plantjes kunnen ook zeer goed met een kluitje aarde om den wortel, als zij sterk geworden zijn en bijna bloeien, verplant worden; men laat ze in dit geval zoo lang op het reservebed en gebruikt ze, wanneer men ze noodig heeft, om hier of daar een plaatsje, waar andere bloemen, bijv. *Tulpen*, *Crocus* etc. uitgebloeid zijn, weer op nieuw te vullen.

Ofschoon deze *Dianthus* „tweejarig'' zijn, toch worden ze bijna altijd als „eenjarige'' gekweekt, omdat zij in het tweede jaar, als ze in vollen groei zijn, dikwijls door verrotting der wortels onverwacht afsterven. Is dit niet het geval dan zijn de bloemen nog wel zoo fraai; maar daar het zaad goedkoop is en de behandeling gemakkelijk, behoeft men ook de moeite om ze twee jaar te kweeken niet te doen. Men zal, door ze als eenjarige zaadplantjes te cultiveeren, eene zekere uitkomst verkrijgen.

K. J. W. O.

A. J. Wendel, ad nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

SYRINGA VULGARIS VAR ALINE MOCQUERIS.

Groningen, J. B. Wolters.

SYRINGA.

Dit reeds meer dan drie eeuwen bekend en algemeen bemind geslacht bevat slechts het volgende zevental soorten:

Syringa amurensis, ook *S. ligustrina*, afkomstig uit het Amur-gebied. De soort houdt vrij wel het midden tusschen *Syringa* en *Ligustrum*.

Syringa chinensis, ook wel *S. dubia* en *S. Rhotomagensis*, is waarschijnlijk een bastaard van de *S. vulgaris* en *S. persica* en zal gewonnen zijn door Varin, een Fransch kweeker. Vandaar dat zij in Frankrijk onder den naam *Lilas Varin* voorkomt. Zij groeit veel sterker en bloeit met grooter bloemtrossen en bloemen dan de *S. persica*, waarop zij voor 't overige veel gelijkt. Er bestaan van deze soort een paar varieteiten, die echter weinig voorkomen.

Syringa Emodi. Het vaderland van deze soort is de Himalaya. Emodi is de naam van een district. Het gewas is zeer schoon, maar de bloemen zijn minder fraai. Er is van deze soort eene schoone, bontbladerige varieteit.

Syringa Iosikaea. Deze soort is genoemd ter eere van de gravin Rosalie van Iosika in Hongarije, waar het vaderland is van deze Sering. Zij bloeit fraai, met violetkleurige bloemen aan lange, aarvormige trossen.

Syringa oblata. Haar vaderland is China en zij is zoo genoemd naar den vorm van 't blad, dat een weinig ronder is dan van de *S. vulgaris*. Wij kunnen deze bloem moeilijk aanbevelen; wij zagen er nimmer bloemen van, daar zij bij ons een kwijnend leven leidde.

Syringa persica. Zeer waarschijnlijk afkomstig uit Perzië. De naam *Fransche Sering*, die zij bij ons draagt, is dus niet goed.

Er zijn twee verscheidenheden van deze soort, welke waardig zijn genoemd te worden, eene met ingesneden bladeren en eene met witte bloemen. Eene derde varieteit is van geringe waarde.

De soort wordt veredeld op hooge stammen, waardoor men er een fraai kroonboompje van verkrijgen kan. Zij is ook zeer geschikt om vroeg in bloei te worden getrokken, iets wat trouwens ook dikwijls gebeurt met de varieteiten van de *Syringa vulgaris*.

Syringa vulgaris. Het vaderland van deze schoone, algemeen bekende en beminde bloem is ons niet met voldoende zekerheid bekend. Deze noemt Klein-Azie, gene China, een derde Perzie en een vierde Hongarije. Tegenwoordig is zij echter inheemsch in geheel Europa.

Daar onze blauwe sering bij zaaiing nog al geneigd is veranderingen te leveren, is het niet te verwonderen, dat er thans zulk eene menigte varieteiten bestaan, die niet zoozeer wat de groeiwijze als wel wat de grootte en kleur der bloemen betreft, zeer uiteenloopen. Daar men evenwel ook kleine afwijkingen heeft in den handel gebracht, kunnen van dat groote aantal wel eenige afgetrokken worden.

Ten behoeve van hen, die geen groot getal in hunnen tuin kunnen plaatsen, willen wij eenige der schoonste en meest uiteenloopende varieteiten noemen.

S. v. Aline Mocqueris. Deze is op de plaat afgebeeld. De afbeelding blijft echter beneden de werkelijkheid; de tros is doorgaans veel grooter en de bloemen zijn levendiger gekleurd.

S. v. bicolor, bloeit zeer licht, bijna vleeschkleurig en heeft een groote bloemtros.

S. v. Longius, bloeit bleek-rose kleurig.

S. v. nigricans. De jonge scheuten en de bloemen, eer zij opengaan, zijn zwartachtig. Deze varieteit vormt een smalle struik.

S. v. Philemon, geeft groote bloemen aan groote, gevulde bloemtrossen. De kleur der bloemen is blauwachtig, violetkleurig, zeer verschillend van die der andere varieteiten.

S. v. Professor Stockhardt. Lilabloemen aan groote, lange bloemtrossen.

S. v. Virginalis, zuiver wit. Voor hen, die aan donkerkleurige seringen de voorkeur geven, noemen wij naast de afgebeelde en beschreven variteiten nog de *Charles Dix*, *Dr. Lindley*, met bijna bloedroode, zeer groote bloemen aan groote trossen, *insignens rubra* en *President Massart*.

De goud- en zilverbontbladerige varieteiten zijn niet standvastig, wij kunnen haar niet aanbevelen.

Men noemt de sering in onze taal wel eens kruidnagelboom, naar den vorm der knoppen, — men zie bij *Hibiscus syriacus;* — zij heet ook *Fluitboom*, waarschijnlijk naar 't woord *Syrinx*, waarvan ons *Syringa* is afgeleid en dat eene pijp beteekent.

C. DE V.

A. J. Wendel ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

AESCULUS HIPPOCASTANEM FLORE PLENO.

Groningen, J. B. Wolters

AESCULUS HIPPOCASTANUM.

Van alle bestaande bloemboomen is de Paardenkastanje wel de meest bekende, wordt er geen zoo sterk aangeplant. En dat is niet te verwonderen. Er is voor gebouwen geen beter schaduw dan van dezen boom, daar hij in de lente vroeg uitloopt en dus dienst doet als andere soorten, bijv. de *Robinia*, nog in den winterslaap zijn bevangen. Daarentegen laat hij in den herfst, als hij ons zooveel van het dan vooral zoo aangename zonlicht zou onthouden, spoedig zijne bladeren vallen. Nu heeft wel die goede eigenschap hare schaduwzijde; men ziet niet gaarne zoo vroeg dorre bladeren, maar 't volmaakte is op aarde nu eenmaal niet te vinden.

Wij spraken boven van bloemboomen. Het woord *bloemen* is hier niet gebezigd in wetenschappelijken zin, maar in die beteekenis, waarin wij het in het dagelijksch leven bezigen. Zoo rekenen wij ook de *Conifeeren* en *Copulifeeren* niet tot de bloemgewassen, evenmin als men een grasbouquet een bloembouquet noemt, hoewel het uit bloemen is samengesteld.

Van de Paardenkastanje, die wij dan een der prachtigste bloemboomen noemen en die algemeen bekend is, zoodat wij geene nadere beschrijving behoeven te geven, kweeken wij eene varieteit, de

Aesculus Hippocastanum flore albo pleno,

die, in groeikracht met de gewone gelijk staande, ook de 0.20 lange en 0.10 M. breede bloempluimen heeft, maar van welke elk, schoon, wit en rood gekleurd bloempje aan den tros tot een fraai, gevuld roosje vergroeid is.

Deze schoone boom, van wiens bloem wij hierbij eene afbeelding geven, is nog meer dan de gewone waardig algemeen geplant te worden, vooreerst omdat

hij fraaier bloemen draagt en ten tweeden, omdat men geen last heeft van het afslaan en afwerpen der vruchten — een genot voor de straatjeugd — daar de boom, doordien de bloemen gevuld zijn, onvruchtbaar is.

Er bestaan meer varieteiten van de Paardenkastanje, maar deze hebben geene hooge sierwaarde. De bontbladerige zijn nog het best, maar zij zijn zeer onstandvastig. Zij verloopen wel niet geheel; men ziet aan oude boomen altijd nog een of meer takken met bonte of wel enkele takjes met witte bladeren, maar dat maakt toch geene fraaie vertooning.

Als bloemboomen komen van dit geslacht vooral nog in aanmerking:

Aesculus rubicunda of *Aesculus rosea.*

Men noemt dezen, mede reeds algemeen bekenden boom, vaak *Roode Kastanje*, gelijk men den gewonen *Witte Kastanje* noemt. Dat is echter niet juist. Men behoort te spreken van Wilde- of Paardenkastanje; met de bekende eetbare Kastanje (*Castanae vesca*) heeft immers dit geslacht niets gemeen dan den vorm der vruchten.

Het geslacht *Pavia*, 't welk vroeger ook tot het geslacht *Aesculus* werd gerekend te behooren, bestaat uit verschillende soorten, die in onzen tijd echter weinig meer geacht zijn. Slechts eene blijft van groote waarde, de *Pavia nana rosea*, die, zeer matig groeiende, op lage of halfhooge stammen veredelt en zeer fraaie, mildbloeiende kroonboompjes vormt.

De *Aesculus rubicunda* groeit iets minder hoog dan de gewone. Er bestaat eene standvastig bontbladerige varieteit, die zeer matig groet.

Aesculus chinensis.

Deze nog weinig bekende boom uit Japan, die zeer waarschijnlijk dezelfde hoogte zal bereiken als de *Aesculus Hippocastanum*, heeft grooter bladeren en iets kleiner bloemen.

De eenige soort, die nu nog in aanmerking komen mag, is:

Aesculus macrostachys, syn. *A. parviflora.*

Deze groeit niet tot een' boom, maar is een zeer fraai bloeiende struik. De naam *macrostachys* = grootgeaarde, is slechts schijnbaar in strijd met *parviflora* = kleinbloempje. De eerste naam heeft betrekking op de lange, aarvormige bloempluimen, de tweede op de kleine bloempjes, die aan die aren geplaatst zijn.

Dat men *Aesculus* zoo algemeen en overal ziet geplant, is wel een bewijs dat de plant in alle gronden tiert. De boom wil niet gaarne gesnoeid zijn. Moet men nu en dan, vooral bij het verplanten, een enkelen tak inkorten, dan neemt men dien tak niet geheel weg; men snoeie zóó, dat bij de plaats waar men inkort, nog takjes of knoppen voorkomen. De top of spits van den boom mag men nimmer snoeien.

Voor timmer- en brandhout heeft de boom weinig of geene waarde, maar het hout is goed voor beeldhouwers, beter nog dan lindenhout. Ook neemt het politoer aan.

C. DE V.

A. J. Wendel, ad nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

APPEL VAR. **STURMER PIPPIN.**

Groningen, J. B. Wolters

APPEL, VAR. STURMER PIPPIN.

Volgens Hogg is deze vrucht gewonnen uit de pitten van de *Ribston Pippin*, bevrucht met de pollen van de *Nonpareil Reinette*, door den kweeker Dillistone, bij Haverhill in Suffolk (Engeland).

Behalve bij Hogg, *the Fruit Manual*, 4e Ed., blz. 142, komt zij ook voor in de *Cat. Lond.*, no. 808, blz. 42, bij Downing, *the Fruits en Fruit Trees of America*, Rev. Ed., blz. 194 en in 't *Handbuch der Obstkunde*, I, blz. 499 no. 233 als *Sturmer's Pepping*.

Wij ontvingen deze varieteit in 1863 van de Hort. Soc. Londen en in 1864 van den heer Oberdieck te Jeinsen in Hannover overeenstemmend.

Vorm en grootte: Platrond, naar den kelk spits afgerond, het dikst naar den steel, gelijkend op een groote Reinet Nonpareille. Aan jonge boomen is de vrucht meestal hooger en dan ook breeder naar den kelk, 0,06 à 0,07 hoog, 0,07 à 0,08 Ned. dik.

Kelk: gesloten, zelden half open; de kelkbladeren zijn lang, aan de spitsen omgebogen, zwartbruin, wollig, in eene nauwe, ondiepe holte door vijf bultige ribben omgeven, die zich bijna vlak over de vrucht uitbreiden en haar hoekig maken. Het *Handbuch* zegt, dat de dwarsdoorsnede rond is, maar dit is met het oog op de ribben onmogelijk.

Steel: 0,035, 0,04 Ned. lang, ten deele houtachtig, ten deele met vleesch bekleed; dikwijls scheefgedrukt door een kleinen vleeschknobbel in eene ondiepe, wijde holte meestal met grauw roest bekleed.

Schil: Fijn doch niet glad, groenachtig, later geelgroen, aan de zonzijde met

een bruinroode vlek, waarin somtijds lichter roode streepen, dun roest en hier en daar over de vrucht eenige fijne, bruine stippen en roestfiguren.

Vleesch: Fijn, groenachtig wit met groene aders, laat in 't voorjaar geel, vast, knappend, saprijk, wel wat zuur, doch aangenaam en geurig van smaak.

Klokhuis: groot, cellen ruim, de pitten zijn lang, spits, koffiebruin.

Tijd van gebruik: Van Februari tot laat in 't voorjaar. Hogg zegt tot Juni en het *H.B.* bepaalt den tijd van December tot Maart. Wij konden de vruchten tot de maand Mei bewaren. Zij zijn van den eersten rang voor het dessert wegens de duurzaamheid, anders van den tweeden rang, maar voortreffelijk voor keukengebruik.

De boom: groeit matig en wordt, omdat hij vroeg en veel draagt, niet groot; hij vormt eene breede kroon. De twijgen zijn slank, donker violetkleurig, met vele fijne stippen. De knoppen zijn breed, afwijkend geplaatst, de scheuten naar de spits met wol bedekt. De bladeren zijn matig groot, eivormig en lang ovaal, donkergroen, aan den onderkant zonder wol met eene korte punt en stompgetand, dikwijls opgebogen en eenigszins gegolfd.

De boom kan in ons klimaat aanbevolen worden voor pyramide- en leivormen; hij is minder geschikt voor aanplanting in boomgaarden. De vruchten moeten laat, d. i. niet voor het eind der maand October geplukt worden, daar zij anders krimpen.

K. J. W. O.

CEANOTHUS HYB. LEON SIMON

CEANOTHUS.

De allerliefst bloeiende struikjes, onder bovenstaanden naam bij tuinbouwkundigen bekend, worden zelden in tuinen of op buitenplaatsen aangetroffen, misschien omdat zij minder bekend zijn bij de liefhebbers of deze niet weten hoe zij moeten worden behandeld.

Hoogstwaarschijnlijk is de afgebeelde plant een zaailing van de *Ceanothus americanus*, gekruist met de *C. thyrsiflorus* of *C. azureus*.

De *C. americanus* is afkomstig uit Noord-Amerika en groeit tot een struikje van ongeveer 0,60 tot 1 M. hoogte; het bloeit van half Juni tot laat in den zomer onafgebroken, met fraaie witte bloempjes aan pluimvormige trossen, welke, aan den voet nog al breed vertakt, min of meer den vorm hebben van een kegel.

De vormen, door kruising en zaaiing ontstaan, verschillen wel is waar niet veel, zoodat dr. Koch kon beweren, dat zij slechts bij goede ontwikkeling vast te stellen zijn, daar de bloemen slechts in wit, rosé en blauw spelen; maar wij zijn toch overtuigd, dat een perkje, beplant met varieteiten van *Ceanothus*, hoewel niet bont gekleurd, afwisseling genoeg aanbiedt en niemand onvoldaan zal laten.

Behalve de reeds lang bekende *C. americanus* kweeken wij ook sinds jaren de:

C. azureus, met zeer lichtblauwe bloempjes, die nog al gevoelig is voor strenge vorst.

C. azureus grandiflore = *Gloire de Versailles*, mede met lichtblauwe bloempjes, maar aan zeer groote pluimen, die zich breed vertakken. Ook deze bevriest nog al spoedig.

G. Arnoldi of *Arnouldi* (Lemoine), groote pluimen, witblauwe bloemen. Zij is

veel beter tegen onze winters bestand en groeit sterker dan bovengenoemde varieteiten. De struiken worden in den regel 1 à 1.50 M. hoog.

C. coelestis (C. de Vos) is door onzen collega gewonnen. Zij bloeit met licht indigoblauwe bloemen, aan lange pluimen. De struik groeit tot 1 M. hoogte, is vrij hard en mildbloeiend.

Door de firma Simon Louis Frères te Plantières bij Metz zijn sedert een tiental jaren eenige prachtige varieteiten uit het zaad gewonnen. Wij hebben van deze kennis gemaakt met:

C. Bleu-celeste (1873). De bloempjes zijn azuurblauw, aan korte, tuilvormige trosjes bijeengeplaatst, in kleur zeer verschillend van alle andere.

C. Léon Simon (1872). Zeer groote, pyramidale bloempluimen, fraaie, lichtviolet gekleurde bloempjes. De bloemsteeltjes zijn meer rosé kleurig. Het struikje groeit sterk, wordt 1.50 M. hoog en is vrij hard. De plaat geeft eene zeer fraaie, goedgelijkende afbeelding.

C. Lucie Simon (1867). Azuurblauwe bloempjes aan lange pluimen. De struik bloeit mild en groeit tot eene hoogte van 1.50 à 2 M.

C. Marie Simon (1867). Rosé-vleeschkleurige bloempjes, aan groote, ronde of bolvormige tuiltjes. De bloemsteeltjes zijn rosékleurig; het struikje groeit ongeveer 1 M. hoog.

C. multiflore (1873). Helder lila blauwe bloemen aan lange pluimen. De struik groeit 1.50 M. hoog en bloeit onafgebroken.

C. spicatus (1859). De bloemen zijn roséwit aan korte, pyramidevormige tuiltjes. Het struikje groeit nauwelijks 0.50 M. hoog.

De allernieuwste, die wij nog slechts uit de beschrijving kennen, zijn:

C. Byou (1875). Helderblauwe bloemen aan zeer groote pluimen. Het struikje groeit slechts 0,50 M.

C. le Géant (1874). Lichtrosé bloemen aan trossen of pluimen, die dikwijls 0.60 M. lang zijn. Bloeit onafgebroken.

Al de genoemde varieteiten bloeien bijna den geheelen zomer, sommige tot in October. Weinige blijven laag, andere groeien tot hoogstens 1.50 à 2 M.

In kleine tuinen zal een struik van *Ceanothus* een fraai effect maken op 't gazon; op buitenplaatsen zou men er een vak van kunnen aanleggen. Als men de hoogstgroeiende in 't midden en de laagstblijvende daar om heen plant, kan men een fraai geheel vormen, dat even goed zal voldoen als een perk met *Pelargonium Zonale* of andere planten, die des winters in kassen bewaard worden. De kleuren mogen minder schitteren, de bloemen zijn toch aantrekkelijk en liefelijk. Bovendien winnen *Ceanothus* het bij eene aandachtige beschouwing van vele andere planten, terwijl de bloemen rieken, vooral bij zacht weder.

Ceanothus is niet zeer keurig wat den grond betreft, die echter niet te droog noch te vochtig zijn mag. Een tamelijk losse, mulle, humusrijke tuingrond, zanderig leem, vermengd met veenaarde, vergane bladeren en een weinig mest is voldoende.

Men plant de struikjes, indien men er een perk van aanleggen wil, op 1 à 1,50 M. afstand van elkander; binden is onnoodig. Des winters dekt men met afgevallen blad; in 't voorjaar snijdt men de, meestal tot op $^1/_4$ van den voet gestorven twijgen kort af. Ze bloeien aan de scheuten.

De vermeerdering geschiedt door zaaiing, door stekken in de kweekkas en door afleggen van de scheuten in Juni.

K. J. W. O.

A. J. Wendel. ad nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

COLUTEA ARBORESCENS.

Groningen, J. B. Wolters.

COLUTEA L.

Het geslacht, waartoe de heester behoort, waarvan wij hierbij eene afbeelding geven, is niet rijk aan verscheidenheid. Behalve eene vaste plant uit Siberië en een' groenblijvende struik van de Kaap de Goede Hoop, vindt men in plantkundige werken en in catalogi nog een tien- of twaalftal namen, maar in onze kweekerijen zijn slechts een drietal in cultuur en wij meenen te mogen betwijfelen of er wel meer verscheidenheden bestaan. Wij ontvingen althans op onze aanvragen aan verschillende huizen om andere soorten steeds de drie, die wij bezitten, zoodat wij de meerdere namen voor synoniemen houden. Hoogstens kunnen er afwijkingen bestaan hebben, die, door zaad voortgeplant, weder tot de soort terugkeerden, terwijl de nieuwe naam behouden bleef.

De drie, die wij kweeken, zijn:

Colutea arborescens L.

Het vaderland van dezen struik is Zuid- en Midden-Europa. Hij groeit daar tot eene hoogte van 4 à 5 Meter. Door de jaarlijksche onvertakte twijgen in te snijden, kan men hem lager houden en wel in pyramide- of struikvorm naar verkiezing. Hij bloeit dan even goed en even mild, doch iets later in den zomer, namelijk van de maand Juli tot September, met gele vlinderbloemen aan trossen. Na de bloemen draagt deze en de volgende soort aardige, opgeblazen zaadhulzen, veel overeenkomst hebbende met de zwemblaasjes van sommige visschen. Zij zijn geheel gesloten, zoodat zij, met eenige kracht stukgeslagen of getrapt, evenals die zwemblaasjes een knappend geluid geven. Van daar de naam Blazenstruik.

Colutea arborescens flore rubro. L.

Van dezen struik geeft de plaat eene getrouwe afbeelding van een takje met bloemen. Wij sneden het takje in het laatst van Augustus, als de sterkste bloei voorbij is, ten einde tevens de ontwikkelde zaadhulzen te doen zien.

Alles wat van den eerstgenoemden struik boven werd gezegd, is ook van toepassing op dezen, die niet meer dan eene varieteit daarvan is. Als men haar door zaaiing vermenigvuldigt, bekomt men ongeveer evenveel geel- als roodbloemige planten.

Deze varieteit komt ook voor onder den naam *Colutea cruenta*; maar onder dien naam ontvingen wij ook de volgende, gelijk wij de *C. arboresceus* als *C. media*, ja zelfs als *C. orientalis* ontvingen.

Colutea orientalis. Mill.

Deze en de voorgaande varieteit hebben wij ook onder den naam *C. Pocockii* ontvangen. Zij is uit dezelfde streek afkomstig, maar groeit anders. Terwijl men de beide vorige verscheidenheden tot pyramiden vormen, ja zelfs tot kroonboompjes opleiden kan, blijft deze verscheidenheid eene struik, wordt niet meer dan 2 M. hoog en blijft meestal lager. De twijgen vertakken zich sterk, bij en uit den wortel schiet vooral de struik nog al sterk uit, zoodat hij meer breed dan hoog wordt. De bloeiwijze en de kleur der bloemen is nagenoeg gelijk aan die van de vorige varieteit.

De zaadhulzen zijn niet gesloten maar aan het eind gespleten, zoodat zij niet klappen.

Men moet *Colutea*-struiken niet in te vochtigen grond planten.

C. DE V.

A. J. Wendel ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

WEIGELIA HYB. MADAME LEMOINE.

Groningen, J. B. Wolters

WEIGELIA.

Gelijk wij vroeger zeiden, werd bij de verdeeling van 't plantengeslacht *Lonicera* het eene der nieuwe geslachten *Diervilla* genoemd, terwijl het andere den ouden naam *Lonicera* behield.

Diervilla werd door Tournefort aldus genoemd ter eere van den Franschen geneesheer Dierville, door wien hij levende planten uit Canada had ontvangen. Hij noemde ze naar den toen gebruikelijken naam van Canada, *Diervilla Acadiensis*, een naam door Linnaeus veranderd in *Lonicera Diervilla*, en later door Wildenow in *Diervilla Canadensis*.

Ook hebben wij vroeger herinnerd hoe opnieuw het geslacht *Diervilla* in twee geslachten werd verdeeld, waarvan het eene den naam behield en 't andere *Weigelia* werd genoemd, naar Weigel, professor in de natuurlijke historie aan de universiteit te Greifswald, die in 1831 overleed.

Diervilla bevat slechts eenige soorten, die niet schoon en alleen voor Botanische tuinen van waarde zijn.

Anders is het met de in Japan te huis behoorende *Weigelia*. Ook dit geslacht bevat slechts weinig soorten, volgens onze overtuiging slechts de *W. rosea*, de *W. grandiflora* of *amabilis* en de *W. multiflora* of *floribunda*. De uit Japan door Von Siebold ingevoerde *W. nivea* wordt door sommigen ook voor eene soort gehouden, maar men moet niet vergeten, dat ook de Japanners kunstmatig kweeken!

Voor 't overige is het niet vreemd, dat men er zich met alle kracht op toegelegd heeft om van deze prachtvolle bloemstruiken, zoowel door hybridisatie als door eenvoudige zaaiing hybriden en varieteiten te winnen. Dat is dan ook in

zulk eene ruime mate gelukt, dat wij niet met zekerheid kunnen bepalen hoevele er wel bestaan.

Onder de nakomelingen van *W. rosea* en *W. amabilis* vindt men er die donkerpaarse en licht rosé, die bontgekleurde en die witte bloemen geven, ja zelfs is er eene geheel geelbladerige in 1876 in den handel gebracht.

Wij geven hier eene afbeelding van eene der nieuwste hybriden:

Weigelia amabilis Madame Lemoine.

De *W. floribunda* heeft de bloempijpjes langer en smaller dan de andere soorten en in grooter aantal aan eene bloemtros bijeen; de witte stamina's komen vrij hoog boven den bloemkrans uit, de bloemen zijn eenkleurig en wel donker bloedrood. Ook van deze zijn reeds varieteiten met veel grooter bloemen en hybriden verkregen.

Het is echter uiterst moeilijk te bepalen wat soorten en wat hybriden of varieteiten zijn.

Laat men de *Weigelia's* vrij groeien, dan vormen de *W. rosea* en de bontbladerige varieteiten matig hoog groeiende struiken, maar de *W. amabilis* een zeer hooge struik, terwijl de andere varieteiten en hybriden varieeren tusschen de *W. amabilis* en de *W. amabilis alba.* Men kan van sommige zelfs hoog- en halfstamde kroonboompjes kweeken, maar dan moet men ze met het snoeimes goed in toom houden, als wanneer zij even rijk bloeien.

De bloeitijd duurt lang, zeer vele varieteiten mogen doorbloeiend heeten. Zij tieren op allen redelijk goeden grond, in open lucht aan het volle zonlicht blootgesteld; in de schaduw bloeien zij minder rijk.

Over de soort *W. Middendorfii*, uit Siberië en Noord-China aangevoerd, spreken wij niet. Het komt ons voor, dat men daarvan met recht een nieuw geslacht heeft gemaakt, dat men den naam *Calyptrostigma* geschonken heeft. Alleen voegen wij hier bij, dat deze klokvormige, bleekgeel bloeiende schoone struik om wel te tieren eene noordelijke standplaats noodig heeft. Waarom wij *Weigelia* en niet, als bij dr. Koch, *Weigela* schrijven, hebben wij vroeger reeds uitgelegd.

C. DE V.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Bru...

APPEL VAR **CORNISH GILLIFLOWER.**

Groningen. J. B. Wolters.

APPEL, VAR. CORNISH GILLIFLOWER.

Deze keurige dessertappel is in het begin dezer eeuw gevonden in een moestuin bij Truro, in Cornwallis. Sir Christophle Hawkins zond in 1813 de nieuwe varieteit aan de Hort. Soc. te Londen. In 1863 ontvingen wij van de Soc. veredelingsrijzen, waarbij ook van de *Cornish Gilliflower*.

In den *Cat. Lond.*, blz. 16, no. 267, komt zij voor met het synoniem *Cornish July flower*. Hogg zegt echter (*Fruit Manual*, 4th Ed., bladz. 37) bij de beschrijving der vrucht, dat dit synoniem verkeerd is. De naam toch is afgeleid van het Fransche woord *Girofle* en heeft betrekking op de fraaie strepen en vlammen, welke men doorgaans op de vrucht vindt en die eenige overeenkomst hebben met de fraai gevlamde en gestreepte bloemen van sommige *Anjelieren*, *Giroflier* = *Gilliflower*.

Hogg heeft geene synoniemen; de *Cat. Lond.* geeft nog de syn. *Pomme Regelans*, evenals Downing: *the Fruits*, Rev. Ed., blz. 130.

De Duitschers noemen den appel (*H.B.* I, blz. 201), *Cornwalliser Nelkenapfel*, terwijl op de aangehaalde plaats ook gezegd wordt, dat hij in sommige catalogi van Fransche kweekers voorkomt als *Calville d'Angleterre*.

Vorm en grootte: hoogrond, naar den kelk wat smaller, naar den steel breeder afgerond, 0,08 Ned. hoog en 0,075 Ned. dik. De vrucht is oneffen door de talrijke ongelijke ribben, vooral om den kelk.

Kelk: gesloten, de kelkbladeren zijn lang en opgericht, in eene zeer kleine, door ribben en plooien omringde holte.

Steel: 0,02 Ned. lang, somtijds iets langer, houtachtig, bruin, in eene nauwe, niet zeer regelmatige holte.

Schil: fijn, tamelijk dik, glanzend, groenachtig geel, later meer hooggeel, meestal om den steel tot over de halve vrucht met karmozijnrood overdekt, waarin bruinroode vlammen en strepen; zeer fraai, somtijds naar den kelk met dun, lichtgrauw roest en dikwijls ook zwarte regenvlekken bedekt, met fijne stippen, die zeer verstrooid en nauwelijks te bemerken zijn.

Vleesch: roomkleurig, fijn, tamelijk vast, saprijk, wijnachtig, zoet-zuur, een weinig geurig, uitmuntend van smaak.

Klokhuis: groot, met ruime cellen en kleine, spitse, zwartbruine pitten.

Tijd van gebruik: December—April. De vrucht wordt, al te lang bewaard, wat melig. Zij is van den eersten rang voor het dessert.

De boom groeit niet sterk, wordt niet groot, en draagt middelmatig, veelal aan de spitsen der fijne vruchtroedjes, die men dus niet snoeit. De twijgen zijn dun, slank, violetbruin met langwerpige stipjes; de scheuten zijn met dunne wol bedekt, de bladeren smal en lang, van onder wit wollig, naar de spits fijngezaagd, helder lichtgroen. De boom is aantebevelen voor pyramiden en ook, op paradijsstam veredeld, voor leiboomvorm.

K. J. W. O.

A. J. Wendel ad. nat. del. Chromolith. G. Severeyns, Brux.

BETULA ALBA VAR.

Groningen, J. B. Wolters.

BETULA L.

Van het groote aantal Berkensoorten hebben vele hoofdzakelijk waarde voor de houtcultuur. Daar echter eenige, als bijv. de *Betula pumila*, slechts struiken blijven en andere, als de *Betula papyracea*, tot boomen groeien van 18 à 20 M., kunnen deze Berken, vooral op groote landgoederen, nog al eenige afwisseling aanbrengen. Maar er zijn ook, die als ware sierboomen met eere eene plaats innemen.

Op bijgaande plaat geven wij eën drietal takjes met bladeren van de volgende varieteiten:

1. *Betula alba fastigiata.*

   Deze, betrekkelijk nog nieuwe varieteit, groeit zuilvormig naar boven, op de wijze van de *Italiaansche Populier* en den *Pyramidaal-Eik.*

2. *Betula alba laciniata.*

   Men is het er niet eens over of deze eene varieteit is van *B. alba* of wel van *B. populifolio.* Het is althans een zeer schoone boom.

3. *Betula alba foliis purpureis.*

   De zwarte berk! — ziedaar eene der belangrijkste nieuwigheden van den laatsten tijd. Is de zwarte beuk, die wij al sedert lang kennen, nog altijd zeer geacht, de „zwarte berk'' zal niet minder in hooge achting blijven.

Tot hiertoe toch bezaten wij slechts één boom met zwarte bladeren, want de Zwarte Hazelnoot en de Berbaris zijn struiken en van den Eik met „zwarte'' bladeren kan men dan alleen een boompje maken, als men hem veredelt op hooge stammen. Nu bezitten wij een tweeden boom met zwarte bladeren, die zelfs op de

schraalste zandgronden gedijen wil en er is zelfs sprake van een' derden, want de Catalogi bieden ons eene varieteit:

Betula populifolia foliis purpureis

aan, die groote maar minder donkergekleurde bladeren moet hebben dan de straks genoemde. Na deze noemen wij nog als een fraaie Berk:

Betula excelsa pendula.

Deze, ook onder den naam *B. Youngii pendula* in den handel, is een zeer schoone treurboom, veel beter dan de oude *B. tristis*, daar de bijna draadvormige twijgen rechtstandig naar beneden hangen.

Als wij hier nog bijvoegen de

Betula pubescens fol. var., die standvastig bontbladerig is, dan meenen wij de belangrijkste sierberken genoemd te hebben.

Wij zullen over het nut van den Berkenboom, die in 't hooge Noorden geen andere boomen nevens zich heeft dan *Juniperus communis* en *Salix fragilii* en hier van 't hoogste gewicht is, niet uitweiden.

Slechts dit nog: In de lente, als de sappen naar boven stijgen, boort men in de stammen der Berkenboomen een weinig schuin naar boven gerichte, niet te wijde gaten. Daarin steekt men een pijpje, bijv. een penneschacht en tapt zoo het nog al rijkelijk vloeiende sap in eene flesch. Versch gedronken heeft het een zuurachtigen smaak, waarom men het vroeger voor een bloedzuiverend middel hield. Om het in verschen toestand te houden, goot men er eene laag boomolie op en kon het dan een jaar lang bewaren. Met suiker vermengd en aan gisting onderworpen, geeft echter dit sap de zoogenaamde Berkenwijn, die een bedwelmende smakelijke drank zijn moet. Of hij, ingeval de wijngaarden, die thans zooveel van de Phylloxera hebben te lijden, door een nog schadelijker insect geheel mochten worden vernield, als surrogaat van den wijn in de toekomst de drank zal kunnen zijn, die „'s menschen hart verheugt", is eene vraag, waarmede, naar wij hopen, 't nageslacht zich niet ernstig zal hebben te bemoeien.

C. DE V.

A. J. Wendel ad nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

PRUIM VAR. **JEFFERSON**

Groningen, J. B. Wolters

PRUIM, VAR. JEFFERSON.

Deze varieteit is beschreven in: Downing, *the Fruits etc.*, Rev. Ed., blz. 364, Hogg, *the Fruit Manual*, 4th Ed., bladz. 555, *Cat. London*, bladz. 166, no. 68, *Ill. H.B.*, 3, blz. 351, *Ann. de Pom.*, V, blz. 39, *Beschrijving der vruchtsoorten*, 2de Reeks, 1863, blz. 110, no. 19.

Zij is afkomstig uit Noord-Amerika en volgens Downing gewonnen door Buel, die haar, ter eere van den president Jefferson, den naam gaf, onder welke zij overal is bekend geworden.

De vorm der vrucht is ovaal, naar den steel afnemend. Bij Downing is de pruim 0,045 Ned. hoog en even dik; het *Ill. H.B.* heeft haar meer hoog dan dik en ook iets kleiner. Aan oudere boomen wordt zij zelden grooter dan wij haar lieten afbeelden. De rug en buik zijn gelijkmatig een weinig verheven; een diepe naad drukt de rugzijde naar den steel scherper in dan naar de spits; de stempelpunt is in 't midden vlak. Dikwijls verheft zich de eene zijde der vrucht een weinig boven den stempel; de naad deelt de pruim meestal in gelijke helften.

Steel: 0,02 Ned. lang, kaal, nog al dik, een weinig gebogen, in eene nauwe holte.

Huid: dik, laat zich aftrekken, groenachtig geel, bij volle rijpheid hooggeel, aan de zonzijde bruinrood met vele bruine stipjes en vlekjes en dun, wit waas. In een vochtig klimaat blijft de vrucht meer groengeel gekleurd en is zij minder bruinrood, vandaar dat de afgebeelde vruchten, die van boomen uit de Boskooper kweekerijen zijn genomen, minder levendig gekleurd zijn. In buitengewoon voordeelige, warme, droge zomers, als b.v. in 1868, is deze pruim bijna goudgeel gekleurd en heeft zij veel bruinrood.

Vleesch: hooggeel, volgens Downing oranjekleurig, („like that of an Apricot"), maar zoo hebben wij het nooit gezien; saprijk, zacht, zeer zoet, aangenaam van smaak; hier en volgens het *H.B.* ook in Duitschland niet volkomen los van den steen; in Engeland volkomen los, in Amerika niet altijd.

Steen: tamelijk groot en dik, naar de spits een weinig ovaal, naar den steel meer smal toeloopend afgerond.

Tijd van gebruik: Van het begin tot het midden der maand September. De vrucht is van den eersten rang voor het dessert en ook zeer goed voor de keuken. De pruimen hangen vrij vast aan den boom en worden dus bij stormwind niet licht afgeworpen.

De boom groeit zoolang hij jong is sterk; hij wordt echter niet groot, wat moet worden toegeschreven aan de vroege en buitengewone vruchtbaarheid. De twijgen zijn stevig, bijna recht, violetbruin, beneden met een geel of ook wel zilverachtig, dun huidje hier en daar bedekt, bijna glad. Wij zagen zelden sporen van haren, naar Downing moeten de twijgen een weinig behaard zijn. De bladeren zijn groot, opstaande, bijna vlak uitgebreid, van boven gladgroen, aan jonge boomen dikwijls goudgevlekt, naar den steel breed, eivormig, naar de spits meestal ovaal. De oogen onder aan de twijgen zijn klein, naar boven grooter, spits, opstaande, menigmaal bijna tegen de twijgen gedrukt, de oogdragers verheven, laag geribd.

De boom is voor alle vormen geschikt, wordt in Engeland zeer veel gekweekt en is ook voor Nederland een der beste pruimen.

K. J. W. O.

A. J. Wendel, ad. nat. del. Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

CASSIA MARYLANDICA.

Groningen, J. B. Wolters

CASSIA MARYLANDICA.

De *Cassia Marylandica* is een paria onder de heesters, of, zoo men wil, overblijvende planten. De plant wordt weinig gekweekt. Dr. Koch heeft haar in zijne *Dendrologie* niet opgenomen; wij vonden haar slechts kort beschreven in het *Bloemkundig Woordenboek*, Amsterdam, J. C. Sepp en Zoon. Maar wij geven haar eene plaats in dit werk, opdat zij, der verachting of der vergetelheid onttrokken, in parken en heesterpartijen eene plaats innemen moge, die zij waardig is.

De naamsafleiding is onzeker. Het vaderland der plant is waarschijnlijk Maryland en nieuw mag zij niet heeten, want men vond haar reeds voor 1830 in onze kweekerijen.

In 't *Bloemkundig Woordenboek* noemt men haar een fraaien, overblijvenden heester; stengels van 1—1½ Meter (in onze kweekerijen wordt de *Cassia* wel 2 M. hoog); bladeren gevind, met 16 eirond-langwerpige (lichtgroene, bijna zeegroene) vinblaadjes; bloemen van Aug. tot October, talrijk, schitterend geel, in trossen. Volle grond, vermeerdering door zaden en zijscheuten (scheuring of verdeeling van den wortel) menigvuldige begieting (op zeer droge of spoedig opdrogende gronden). De stengels sterven met den winter af, doch worden met het voorjaar door nieuwe vervangen."

Men noemt de *Cassia Marylandica* een heester, wij zouden haar eerder tot de vollegronds bloemplanten (Hoogduitsch: *Stauden*) rekenen; echter kan zij met voordeel in heesterpartijen aangewend worden. Hier en daar een struik van *Cassia Marylandica* tusschen *Deutzia*, *Philadelphus*, *Weigelia*, geplaatst, moet voldoen. Genoemde heesters bloeien hoofdzakelijk in de lente; komt daar nu, in Augustus,

deze struik, met zijne 2 M. hooge stengels, fraai gevinde, afwijkende, groen gekleurde bladeren en heldergele, aan de spisen der stengels overvloedig voorkomende bloemen, hier en daar afwisselend te voorschijn — en dit zal gebeuren, want de stengels ontwikkelen snel, ook tusschen andere sterkgroeiende planten — dan kan men verzekerd zijn, dat de moeite en de geringe kosten rijkelijk zullen beloond worden. De zeer gemakkelijk te vermenigvuldigen plant is tegen billijken prijs overal bij kweekcrs te koop.

Dan is er nog eene eigenschap, die de *Cassia Marylandica* aanbeveelt. Het zijn hare gele bloemen, in den nazomer en herfst, wanneer men anders van geelkleurige bloemen niet overvloedig voorzien is.

K. J. W. O.

A. J. Wendel ad nat. del. *Chromolith. G. Severeyns, Brussel.*

APPEL VAR. WINTER PRINSES.

Groningen, J. B. Wolters

APPEL, VAR. WINTER-PRINCES.

Volgens eene mededeeling ons gedaan door den heer Copyn, boomkweeker te Groenekan bij Utrecht, is deze varieteit synoniem met de *Linneous pippin*, en door hem indertijd uit het naburige Jutphaas, waar zij in boomgaarden voorkomt, ontvangen. De boom, van welken de heer Copyn veredelingsrijzen ontving, stond of staat wellicht nog heden op de oude heerlijkheid de Heemstee, niet ver van het genoemde dorp. De varieteit moet hier, volgens den berichtgever van den heer Copyn, door een R. K. geestelijke ingevoerd zijn, die haar uit België of Frankrijk had ontvangen.

De *Linneous* of *Lineous pippin* is naar 't geen de heer Oberdieck te Jeinsen in Hannover in zijn werk: *Zusätze und Berichtigungen zu Band I und IV des Ill. Handbuchs der Obstkunde*, op. blz. 12 mededeelt, een synoniem van de *Gelber Bellefleur*, *H.B. I*, blz. 69 no. 19 en van de *Metzgers Calvill*, *H.B. IV*, blz. 197 no. 360 en deze wederom niets anders dan een synoniem van de *Yellow Belle-fleur* of *Yellow Bellflower* (Downing, *the Fruit and the Fruit Trees of America*, *Rev. Ed.*, blz. 73), zoodat wij tot het resultaat komen, dat deze varieteit afkomstig is uit Amerika en dat zij *Yellow Belle-fleur* moest genoemd worden. De moederboom wordt te Barlington in New Jersey gevonden.

Door de vergelijking der boomen van de *Linneous pippin*, welke wij uit Frankrijk ontvangen hadden, en die van de *Yellow Belle-fleur*, van welke wij reeds in 1863 entrijzen van de Soc. Hort. te Londen bekomen hebben; met de scheuten en twijgen van de *Winter-Princes*, zoowel als uit de beschrijvingen en afbeeldingen in de genoemde Duitsche en Amerikaansche werken, hebben wij de zekerheid ver-

kregen, dat al deze namen tot een zijn terug te brengen. En daar de appel onder den naam

Winter-Princes

reeds burgerrecht in sommige gedeelten van ons vaderland heeft verkregen, vinden wij het maar 't best dien naam te behouden.

Vorm en grootte: hoogrond, 0,09 hoog en 0,08 Ned. dik, somtijds nog grooter; aan oude boomen evenwel aanzienlijk kleiner, naar den kelk doorgaans smaller afgerond. Bij kleine vruchten vindt men somtijds eene kleine inbuiging even beneden de kelkvlakte. Naar den steel is de vrucht breeder.

Kelk: gesloten, langbladerig, wollig, grauwgroen gekleurd, in eene nauwe, ondiepe holte, met plooien en ribben omgeven. Bij groote vruchten vindt men niet zelden weinig verheven ribben over de geheele vrucht.

Steel: 0,01 à 0,02 Ned. lang, dun, houtachtig, in eene nauwe, diepe holte, die groenachtig gekleurd is met eenige lichtgrauwe roestvlammen.

Schil: fijn, glad, zeer droog op 't gevoel, groengeel, aan de zonzijde lichtgeel gekleurd, somtijds met eenige lichtroode vlammen en streepjes. De meeste vruchten missen deze streepjes en vlammen, maar zijn dan aan de zonzijde goudgeel. De stippen zijn nu eens grooter dan eens kleiner, enkele bruin gekleurd en door witte kringen ingesloten, andere, vooral naar den kelk, witachtig grauw. Zelden vindt men nabij de steelholte eenige roestfiguren, die zich dan tot op de halve vrucht uitbreiden.

Vleesch: geelachtig, met geelgroene aderen, fijn, zacht, saprijk, van eene wijnachtigen, zoeten, geurigen smaak en aangenaam zoet van geur.

Klokhuis: groot, bij groote vruchten bolvormig, de cellen zijn ruim, met langwerpige, donkerbruin gekleurde pitten.

Tijd van gebruik: van November tot Maart. De appel is van den eersten rang voor het dessert en ook goed voor de keuken. De kleine vruchten zijn smakelijker dan de grootste.

De heer Copyn, van wien wij de vruchten ontvingen die hierbij afgebeeld zijn, stelt deze appels met de *Witte Winter-Calville* in den eersten rang.

De boom: groeit matig, maakt veel dunne, hangende takken, ook volgens Downing. Hij draagt veel, maar is op zandgronden aan kanker onderhevig. Jonge boomen groeien zeer sterk, volgens eenige waarnemingen; de twijgen zijn lang, stevig, lichtbruin gekleurd en hebben weinige, langwerpige stippen. De bladeren zijn groot, ovaal, stompgetand en stompgepunt.

Op Paradijs veredeld lijdt de boom zeer veel aan kanker, waarom wij hem

vooral aan den hoog- en halfstammigen kroonvorm aanbevelen, om in menigte in boomgaarden te planten, daar de vrucht eene goede marktvrucht zal zijn.

In Amerika is deze appel zeer gezocht; hij wordt, vooral uit New-Yersey, in massa naar de markt te Philadelphia gezonden.

K. J. W. O.

A. J. Wendel, ad. nat. del.

Chromolith. G. Severeyns, Brussel.

ROSE THÉ MARECHAL NIEL.

Groningen, J.B. Wolters

ROOS (ROSE THÉ) MARECHAL NIEL.

Deze prachtige Roos behoort tot de afdeeling Theerozen (*Rosa indica*, *Linn.*, *Rosa fragrans* (*Redouté*). In Vilmorin's *Illustrirte Blumengärtnerei* is zij geplaatst onder de *Noisette rozen.*

De plant groeit sterk, maakt lange scheuten en heeft eene glanzende, lichtgroene schors; de bruin gekleurde, groote stekels zijn naar beneden omgebogen; de bladeren zijn groot, fraai, glanzend groen. De bloemen zijn groot, vol, geelgekleurd, inwendig goudgeel en hebben een aangenamen geur; zij hangen een weinig over, wat een gebrek van deze varieteit zou zijn, indien het niet voorkomen ware door de bloemtrossen opwaarts gericht aantebinden. Hiermede moet men echter niet wachten totdat de bloemen zich openen, daar zij in dit geval allicht van den steel afbreken zouden.

Deze varieteit is niet hard en kan dus onze winterkoude niet zonder bedekking weerstaan. In Engeland wordt zij veel gebruikt ter bekleeding van muren, voor welk doel zij door haren sterken groei en milden bloei uitnemend geschikt is, terwijl men in dit geval haar ook gemakkelijk kan beschermen tegen vorst. Toch wordt zij menigvuldig in den hoogstammigen en halfstammigen kroon- en in den lagen struikvorm geplant. Men veredelt haar met gunstige uitkomsten op de *R. multiflora* ook in hoog- en halfstammigen kroonvorm; deze stammen zijn zeer buigzaam, kunnen dus in den winter tot aan den grond gebogen worden en zijn op die wijze gemakkelijker te bedekken met stroo, afgevallen bladeren en turfmolm.

Men heeft indertijd de *Rose thé Perle de Lyon* met veel ophef, als zou deze

de *R. Marechal Niel* overtreffen, in den handel gebracht; maar deze is nog niet overtroffen en is en blijft tot heden de schoonste der gele Rozen. Voor 't overige verwijzen wij, in plaats van deze fraaie Roos verder te bespreken, naar de plaat, terwijl wij, voldoende aan onze belofte op blz. 4 van dit werk gegeven, nog een en ander over Rozen in 't algemeen mededeelen.

Van de zoogenaamde *Zomerrozen*, dat zijn die, welke slechts eenmaal in 't jaar, en wel in den voorzomer bloeien, gaven wij ter aangehaalder plaatse een overzicht; wij bespreken nu in algemeene trekken de afdeeling:

Herfstrozen,

dat zijn die, welke gelijktijdig met de *Zomerrozen* en bovendien ook later tot laat in den Herfst bloeien.

De *Rosa Damascena* (*Miller*) en de *Rosa omnium Calendarum*, beter bekend onder den Franschen naam *Rosa des Quatre-Saisons*, zijn hoogstwaarschijnlijk de stamouders van de soorten en varieteiten, die in den tegenwoordigen tijd in cultuur zijn. De kenmerken der groepen varieteiten, uit de twee genoemde soorten ontstaan, zijn meer of minder vermengd en vallen slechts hen in 't oog, die er gestadig mede omgaan.

De groep der *Trianon Rose*, welke ontstaan is uit de *Rose perpétuelle*, d. i. de meer dan eenmaal bloeiende *Damascener Roos*, werd door Vibert, te Angers in Frankrijk, het eerst bekend gemaakt; of hij haar gewonnen heeft schijnt niet zeker. Deze groep onderscheidt zich vooral daardoor, dat zij in den herfst de volmaaktste bloemen geeft, in den zomer zijn ze kleiner. De oorspronkelijke vorm is de fraaie *R. de Trianon*, die bijna vergeten is; voorts behooren de *R. Adèle Mauzé* en de welbekende *R. Sidonie* tot deze onderafdeeling.

De *Rose perpétuelle* munt meer uit door den geur dan door den vorm en de grootte der bloemen. De oorspronkelijke vorm was de welbekende *R. du Roi*, met hare levendig rood gekleurde bloemen, waarvan eene afwijking bestaat, bekend onder den naam *R. du Roi striée*. Beide zijn fraai, de laatstgenoemde heeft roode bloemen, met witte streepjes, vlammen en vlekken; zij zijn echter bijna geheel uit de cultuur verdrongen door de:

Rosa hybrida bifera, *Rosiers hybrides remontants*, *doorbloeiende hybride Rozen*.

Het ontstaan der groep is onzeker; waarschijnlijk is het grootste gedeelte der tot haar behoorende variteiten afkomstig van de *Rose perpétuelle*, de *Chineesche hybride* en de *Bourbon hybride*. Aan het slot van dit overzicht geven wij eene lijst van de meest aanbevelenswaardige varieteiten dezer uitgebreide onderafdeeling.

Bourbon hybride. Met dezen naam onderscheidt men onder de doorbloeiende hybriden die, in welke het karakter der *Bourbon roos* duidelijk herkenbaar is. Zij zijn meestal laagblijvend en groeien saamgedrongen. De bloemen zijn wel is waar

niet groot, maar gewoonlijk fraai gevormd en staan aan trossen bijeen. Een der schoonste is de *R. Louise Odier;* deze groeit evenwel vrij sterk.

Rose Rosomène. De *R. Gloire de Rosomène* is het uitgangspunt dezer groep; zij is door Vibert gewonnen. Hoe zij ontstaan is kan niet met zekerheid gezegd worden; waarschijnlijk staat deze afdeeling in betrekking tot de *Rosa indica.* De gewone vorm is zacht, de nieuwere vormen zijn hard. De *R. Géant des Batailles* behoort tot deze varieteit.

Rosa semperflorens (*Curtis*) *Rose bengale*, *donkerroode Chineesche roos.* De stamvorm werd reeds in de vorige eeuw uit China aangevoerd. Alle tot haar behoorende varieteiten groeien matig en vertakken sterk; den geheelen zomer en herfst bloeien zij onafgebroken. Zij zijn voor laagblijvende groepen beter dan alle andere. De beste varieteiten zijn: *R. alba*, *R. carmin superbe*, *R. cramoisée supérieure* en *R. Fabvier.*

De *Chineesche* of *Maandroos.* Deze groep wordt gewoonlijk met de vorige vereenigd onder den naam *Bengaalsche Rozen* in Catalogii aangeduid, daar de meeste van hare varieteiten blijkbaar van de *Rosa indica* afstammen. Zij groeien sterker dan die van de voorgaande groep. De fraaiste van hare zeer talrijke nakomelingen zijn: *R. Archiduc Charles*, *R. Géneral Soyes*, *R. Joseph Dechiens*, *R. Madame Bréon*, *R. Madame Rohan*, *R. Tancredi* enz.

De *Lawrence-* of *Liliputroos.* Deze groep behoort mede tot de *Rosa indica.* Hare varieteiten gelijken in groeiwijze zeer veel op *R. Semperflorens*, maar zijn in ieder opzicht zwakker en sierlijker. In bloempotten gekweekt worden de plantjes nauwelijks 0,30 M. hoog en zijn de bloemen ware miniatuurroosjes. De oorspronkelijke vorm moet in het jaar 1810 door Miss Lawrence uit China ingevoerd zijn. Er bestaan ongeveer 15—20 varieteiten van, die evenwel slechts weinig van elkander verschillen; het onderscheid is alleen te vinden in de kleur der lieve bloempjes.

Rosa indica, *Linn.*, *Rosa fragrans* (*Redouté*) *Theerozen.* Sommige varieteiten dezer groep onderscheiden zich door hare groote, dikke bloembladeren, andere door een eigenaardigen, fijnen en zeer aangenamen geur, waarom zij theerozen heeten; anderen door zachte, lichte kleurschakeering. In den regel bloeien zij rijker in den herfst dan in den zomer. De fraaiste zijn: *R. le Pactole*, *Madame de Vatry*, *Mademoiselle Rachel*, *Regulus*, *Rubens*, *Smith's Yellow*, *Socrate*, *Monsieur Furtado*, *Bougère*, *Devoniensis*, *Homère*, *la Boule d'or*, *Sombreuil* enz.

Rosa borbonica, *Rosiers bourbon*, *Bourbonrozen.* De stamvorm dezer groep, die mede tot de *Rosa indica* behoord, werd in 1817 op het eiland Bourbon onder zaailingen van verscheidene soorten ontdekt. Waarschijnlijk heeft men zijn ontstaan aan eene bevruchting van de *Chineesche roos* met de *Rose des quatre Saison's* te danken. De talrijke, uit het zaad gewonnen varieteiten vonden spoedig eene plaats in de tuinen van Europa en maken in onzen tijd een niet onaanzienlijk gedeelte uit van

de groote menigte Rozen onzer verzamelingen. Zij zijn, wat haren groei betreft, nu eens zeer sterk, dan weer hoogst matig, maar bloeien mild, vele tot laat in den herfst. Zij brengen fraaigevormde bloemen voort met zuivere heldere kleuren en groote, gladde, glanzend groene bladeren. Men vindt onder haar vele hybriden tusschen *Bourbon-* en *Noisetterozen.* Tot de schoonste behooren: *R. Baronne Gonella*, *Catherine Guillot*, de zeer gezochte *Mistress Bosanquet* en *Souvenir de la Malmaison* enz. Sommige kweekers rekenen de *R. Louise Darzens* ook onder de *Bourbonrozen.*

Rosa indica Noisettiana, *Rosa paniculata*, *Rosiers Noisette*, *Noisetterozen.*

De oorspronkelijke vorm ontstond waarschijnlijk door eene toevallige bevruchting van de *Chineesche* met de *Muskaat-* of *Muscusroos* en werd door den kweeker Philip Noisette in 1817 uit Noord-Amerika in Frankrijk ingevoerd. De meeste varieteiten dezer groep groeien sterk en ontwikkelen laat in den zomer hare bloemen, die, aan groote trossen bijeen, aan de spitsen der krachtige scheuten zijn geplaatst. Jammer dat men haar door kruising met de *Theeroos* nog verzwakt heeft, zoodat de meeste varieteiten niet bestand zijn tegen onze winterkoude. De fraaiste zijn: *R. Celine Forestier* (zie plaat no. 1), *Gloire de Dyon*, die evenwel door de meeste kweekers tot de theerozen wordt gerekend, *Aimé Vibert*, *Chromatella*, *Isabelle Gray*, *Lamarque*, *Ophirie*, *Rève d'or*, *Solfatare*, *Triomphe de Rennes.*

Tuinbouwkundigen van den laatsten tijd rekenen de *R. Baronne de Maynard* = *Boule de Neige*, *Coquette des Alpes*, *Louise Darzens* of *d'Arzens* tot de hybride *Noisetterozen.*

Wij laten hier thans volgens belofte eene lijst volgen van Rozen, die in 1875 door de Pomologische vereeniging zijn aanbevolen als geschikt om in de open lucht geplant te worden en voegen er enkele bij, die ons sedert zijn bekend geworden.

DONKERKLEURIGE.

Alfred Colomb.
Baron Chaurand.
„ *Hausmann.*
Charles Margottin.
Charles Lefebvre.
Carl Cours.
Docteur Lindley (W. Paul).
„ *Andry.*
Duc Decazes.
Deuil de Prince Albert.
Eugène Appert.
Fisher Holmes.
Général Jacqueminot.
Gloire de Ducher.
Jules Bourgeois.
Kate Hausbourg.
Louis van Houtte.
Lord Macauly (W. Paul).
„ *Napier* (W. Paul).
Madame Victor Verdier.
Marie Baumann.
Monto Cristo.
Miss Annie Wood.
Monsieur Bonçenne.
Prince Camille de Rohan.
Pierre Notting.
Paeonia.
Reine des Violettes.
Souvenir de Spa.
„ *de Charles Montaults.*
Senateur Favre.
„ *Vaisse.*
Triomphe de l'exposition.
Vicomte Vigier.

ROOD- EN DONKER-ROSE-KLEURIGE.

Anna de Diesbach.
Charlotte Corday.
Duchess of Norfolk.
Duchess of Edimburgh.
Gèněral Forrey.
John Hopper.
Jules Margottin.
Miss Berners.
Madame Chirard.
Paul Neyron.
Souvenir de la Reine d'Angleterre.
Triomphe d'Alençon.
Victor Verdier.

ROSÉ-KLEURIGE.

Abel Grand.
Anna Alexieff.
Baronne de Rothschild.
Berthe Baron.
Elisabeth Vigneron.
La Reine.
La France (Plaat 1).
Madame Eugène Appert.
„ *Schmidt.*
„ *Furtado.*
Pavillon de Pregny.
Panaehée d'Orleans.
Peach Blossom (W. Paul).
Souvenir de Poiteau.
„ *de l'exposition de Londres.*
Sydonie.
The Shah (Paul and Son).

WIT OF BIJNA WIT.

Baronne de Maynard = boule de neige.
Coquette des Alpes.
La Biche.
Louize Darzens.
Miss Bosanquet.
Marie Bossie.
Madame Nomann.
Madame Alfred de Rougemont.
Reine Blanche.
Reine des iles Bourbon.
Souvenir de St. Hélène.

GELE.

Celine Forestier (Plaat 1).
Gloire de Dyon.
Marechal Niel (Plaat 80).
Montplasir.

K. J. W. O.

A. J. Wendel ad nat. del.

Chromolith. G. Severeyns Brussel.

PAEONIA ARBOREA VAR. ELISABETH (CASORETTI).

Groningen J. B. Wolters

PAEONIA ARBOREA, VAR. ELIZABETH (CASORETTI).

In het keurige plaatwerk: *Flora*, *Afbeeldingen en Beschrijvingen van Boomen*, *Heesters*, *eenjarige Planten* enz., te Groningen bij de firma J. B. Wolters verschenen, is door den heer Witte bij plaat no. 46: *Paeonia tenuifolia*, blz. 181 en bij plaat no. 50: *Paeonia Moutan*, blz. 197, uitvoerig over deze fraaie plantengroep gehandeld.

De heer Witte schrijft daarvan: „De naam *Paeonia* is reeds van overoude dagteekening, terwijl Linnaeus dien later onveranderd overnam. Die ouderdom is echter oorzaak, dat men omtrent den oorsprong daarvan niet geheel zeker is. Plinius namelijk leidt dien van een mythischen arts, Paeon genaamd, af, die met deze plant Pluto genas, terwijl sommigen 't er voor houden, dat de naam afkomstig is van een landschap in Macedonië, mede Paeonië geheeten, en waar deze plant veelvuldig voorkwam."

Dr. Karl Koch zegt (*Dendrologie I*, blz. 444): Of de Grieken onder *Paeonia* eene soort van dit geslacht bedoelden, is niet met zekerheid te zeggen; waarschijnlijk zijn de zaden van eenige soorten in de oudste tijden als geneesmiddel gebruikt. De naam *Paeonia* moet, voor 't overige, worden afgeleid van *Paeon*, onder welken naam de Grieken een zekeren geneesheer, maar ook de geneeskundigen in 't algemeen aanduidden.

Men spreekt van *Paeonia arborea* = *boomachtige Pioen*, ter onderscheiding van de *Paeonia officinalis* en de *Paeonia Chinensis* of *Fragrans*, welke beide, met hare menigte varieteiten, door bloemisten en bloemkweekers onder den naam *Paeonia Herbacea* = *kruidachtige Pioenen* in Catalogi genoemd worden, en, zooals bekend is,

ieder jaar tot aan den grond afsterven. De *boomachtige Pioenen* vormen struiken, die, in ons klimaat en bij goede behandeling, een à twee meter hoog kunnen worden.

Alle varieteiten van de *boomachtige Pioenen* bereiken echter die hoogte niet; de meeste welke door den bekenden reiziger en plantenverzamelaar Robert Fortune, die van 1843 tot 1851 China bereisde, zijn ingevoerd, blijven, voor zoover wij ze kennen, aanmerkelijk lager. Deze schijnen het midden te houden tusschen de oude bekende *P. Moutan* en hare nakomelingen en de *kruidachtige Pioenen.* Ook zijn de bloemen der door Fortune ingevoerde variteiten kleiner, maar daarentegen levendiger gekleurd; de meeste rieken aangenaam, terwijl de bloemen van de *P. Moutan* en hare verscheidenheden niet welriekend zijn. De varieteiten van Fortune kweeken veel gemakkelijker dan de andere, omdat zij struikachtiger zijn, vele zijscheuten uit den wortel voortbrengen, die wederom wortel maken en dus door scheuren vermenigvuldigd kunnen worden, wat met de *P. Moutan* en hare variteiten niet, of althans in veel geringer mate het geval is.

De *Paeonia arb. Elisabeth*, waarvan wij hierbij eene bloem in plaat geven, behoort tot de meer *boomachtige Pioenen* en laat zich zeer moeielijk op eigen wortel kweeken. Wij hebben een catalogus voor ons liggen, waarin 172 var. van *boomachtige Pioenen* met name genoemd worden; maar van alle, die wij kennen, is geene zoo schoon, zoowel wat den vorm, als wat de kleur der bloemen betreft. De plaat geeft eene trouwe afbeelding, hoewel de kleur bij het opengaan der bloemen veel helderder is; later wordt die kleur donkerder en dan is zij volkomen gelijk aan die van de afbeelding.

De *Pioenen* in 't algemeen en de *boomachtige* in 't bijzonder, verlangen een lossen, humusrijken grond. Zanderige, leemachtige, vaste grond moet met zwarte tuin- of bladaarde en oude koemest goed vermengd worden, terwijl de ondergrond losgemaakt en afwaterend moet zijn. Bij aanhoudende droogte is in den groeitijd — lente en voorzomer — eene matige begieting met regen- of rivierwater noodzakelijk.

Om fraaie, goed ontwikkelde bloemen te verkrijgen, moet men de struiken om de twee of uiterlijk drie jaren verplanten en wel in de maanden September of October, nimmer in 't voorjaar.

De spitsen der twijgen, die meest altijd een eind insterven, moeten tot op een goed ontwikkeld oog (knop) ingesneden wornen: dit doet men in de lente.

Bij strenge winterkoude is bedekking van de laagblijvende varieteiten met afgevallen bladeren, van de hooger groeiende met stroo, Moskovische of rietmatten noodig; *Boompioenen* ontwikkelen zeer vroeg in de lente; men bescherme daarom de jonge scheuten tegen laat invallenden nachtvorst, waardoor de bloem-

knoppen allicht zoo getroffen worden, dat ze niet tot ontwikkeling kunnen komen.

In groote bloempotten of kuipjes geplant, zijn de *Boompioenen* gemakkelijker door den winter te brengen; zij loopen dan geen gevaar van door laten vorst getroffen te worden en strekken ter versiering van de koude kas of oranjerie.

K. J. W. O.

